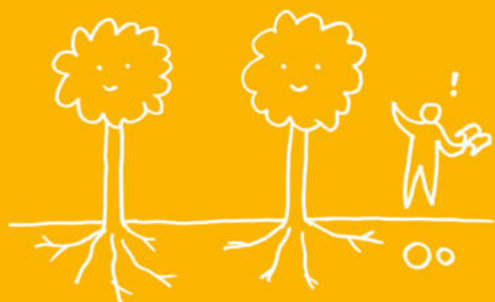




Manuál tvorby veřejných prostranství



Manuál tvorby veřejných prostranství

Objednatel: Útvar koncepce a rozvoje města Plzně, příspěvková organizace
Škroupova 5
301 36 Plzeň
IČ: 00227277



Zastoupené: Ing. Irena Vostracká, ředitelka organizace

Zpracovatel: MCA atelier s.r.o.



Se sídlem: Dykova 51/1, 101 00, Praha 10

Zastoupené: doc. Ing. arch. Miroslav Cikán, jednatel
IČO 27418634
DIČ CZ27418634

Autor: doc. Ing. arch. Pavla Melková, Ph.D., MgA. Tereza Melková,
Ing. arch. Kateřina Frejlich Špičáková,

Spolupráce: Ing. arch. Jiří Opl

Ilustrace: MgA. Tereza Melková

Fotografie: archiv MCA, není-li uvedeno jinak

Verze (datum): listopad 2023

Úvod

Účel a cíl dokumentu

Dokument Manuál tvorby veřejných prostranství shrnuje základní návrhové principy pro veřejná prostranství se zastřešujícím cílem dosahovat přívětivé, obytné a kvalitní podoby společného prostoru města.

Manuál jako součást zajištění kvality veřejných prostranství pro kvalitu života ve městě

Kvalita veřejných prostranství je základem kvality života ve městě a kvalita života ve městě je základem prosperity města. Města, která se věnují veřejnému prostoru – pečují o něj a poskytují lidem funkční, přívětivé a dobře udržované ulice, náměstí, parky a další prostranství – přispívají k tomu, že jsou jako celek atraktivní pro obyvatele i návštěvníky. Lépe se v nich žije a pracuje.

Veřejná prostranství tvoří základní fyzickou a dějovou kostru města. Tvoří je soubor vlastností a jevů – jak fyzických a funkčních, tak vztahů a dějů. Manuál se zabývá tím, jak se na jejich kvalitě podílejí jednotlivé objekty veřejných prostranství, a to zejména v jejich vztahu k celku veřejného prostranství.

Vztah dokumentů *Manuál tvorby veřejných prostranství* a *Přístup k veřejným prostranstvím*

Za účelem posilování kvality veřejných prostranství vznikly v Plzni dva koncepční dokumenty, jejichž cílem je význam tematiky veřejných prostranství v Plzni posílit a ukotvit jej jako jednoznačný zájem města a dále nastavit nástroje, principy a postupy, které vedou ke zvyšování kvality společného městského prostoru v praxi.

Dokument *Přístup k veřejným prostranstvím* se v obecné rovině zabývá celkovým koncepčním přístupem k plánování rozvoje veřejných prostranství města Plzně, jehož součástí je i doporučení struktury dokumentů, které by ho měly tvořit, co by měly obsahovat a jaký by měl být jejich vzájemný vztah.

Dokument *Manuál tvorby veřejných prostranství* (dále jen Manuál) je jedním z těchto dokumentů (tedy součástí celkového přístupu), který se věnuje konkrétní podobě veřejných prostranství a předkládá pravidla a principy pro jejich tvorbu a obnovu ohledně prostorového uspořádání, kompozice, vztahu k městu, jednotlivých prvků atd. Pro jeho užívání je vhodné znát i kontext celkového koncepčního přístupu obsaženého v dokumentu *Přístup k veřejným prostranstvím*.

Charakter a využití dokumentu

Dokument prostřednictvím principů a pravidel pro jednotlivé typy a složky veřejných prostranství nastavuje paletu nástrojů pro dosahování kvality. Využívá k tomu také pozitivní a negativní příklady z Plzně i jiných měst.

Manuál by měl sloužit jako směrné vodítko kvality při jakýchkoli zásazích do veřejných prostranství. Tj. na jedné straně v rámci strategické, koncepční, územně plánovací a projektové roviny, na druhé při „každodenních zásazích“, i nejmenšího měřítko, a to i při opravách, údržbě, komunitních aktivitách a podobně.

Plzeňská specifika Manuálu

Pravidla a principy k tvorbě veřejných prostranství jsou v obecné rovině podobná ve většině srovnatelně velkých měst České republiky. Je ale řada důvodů, pro které má smysl, že jednotlivá města si přesto pořizují manuály vlastní. Jedním z nich je například skutečnost, že samotný proces vzniku manuálu zapojuje jak veřejnost, tak odborníky či politickou správu města a výsledný dokument je tak odrazem jejich shody. Odsouhlasením správou města se navíc pro dané město stává dokumentem oficiálním s určenou mírou závaznosti. Dalším důvodem jsou specifika stavu veřejných prostranství města, která pravidla a principy reflektují, akcentují a soustřeďují se na ně. V případě města Plzně k hlavním patří následující:

Kvalita veřejných prostranství je determinována kvalitou urbanistické zástavby, která je vymezuje. Ve městě Plzni je ale řada území s rozbitým, nedokončeným či pro obytnou kvalitu veřejných prostranství nevstřícným urbanismem. Tam, kde je možné provést nápravu v rovině urbanismu, je to nejlepší řešení. Tam, kde to ale možné není (nebo dočasně možné není), lze využít prostředky veřejných prostranství, které mohou vytvořit potřebný rámec (vymezení, organizaci, „záda“) veřejným prostranstvím.

Kvalita veřejných prostranství v Plzni je také na mnoha místech narušena dopravními bariérami, ke kterým patří zejména automobilové komunikace nadměstského významu. Podobně jako v otázce vymezujícího urbanismu je i zde nejlepším způsobem nápravy změna vedení, kapacity samotných dopravních tepen. Tam, kde to není možné, je nicméně lze a je žádoucí integrovat pomocí prostředků veřejných prostranství do obytného charakteru města.

Kvalita veřejných prostranství města není určována vysokou kvalitou jednotlivých míst, ale plošnou kvalitou prostranství města jako celku. V Plzni je ale kvalita zatím velmi nevyrovnaná, a to jak v oblasti tvorby, tak správy a údržby. Tento dokument proto nabízí pravidla a principy, která mohou pomoci se sjednocováním kvality veřejných prostranství a která budou zároveň reflektovat hierarchii významu jednotlivých prostranství.

Kvalitní veřejná prostranství přispívají k identitě města stejně jako identifikaci lidí s ním. Tomu mohou napomoci objekty veřejných prostranství, která reprezentují společnou identitu města a současně i lokální specifika.

Obsah

Úvod	3
Jak dokument číst?	6
1 TYPOLOGIE	8
1.1 Ulice	10
uspořádání uličních profilů – typologie ulic	22
uspořádání uličních profilů – schéma	24
1.2 Náměstí, návsi a plácky	26
1.3 Veřejná prostranství v prostoru řek	34
1.4 Parky, zahrady a části krajiny	40
1.5 Hřbitovy	50
1.6 Sídliště	58
1.7 Veřejná prostranství areálů	66
1.8 Vnitrobloky	72
1.9 Plochy dopravní a technické infrastruktury	76
1.10 Plochy transformace – stručná pravidla pro veřejná prostranství v nově vznikající zástavbě	82
1.11 Mimoúrovňová veřejná prostranství	86
1.12 Dočasné využití veřejných prostranství	92
1.13 Veřejná prostranství významných a solitérních budov	98
1.14 Dětská hřiště a plochy sportovního vyžití	102
2 PRVKY	108
2.1 Společné principy umisťování prvků	110
2.2 Zeleň	114
2.3 Prvky hospodaření s dešťovou vodou	128
2.4 Povrchy a materiály	134
2.5 Prvky dopravní a technické infrastruktury	134
2.6 Venkovní osvětlení	152
2.7 Městský mobiliář	160
2.8 Zastávky městské hromadné dopravy	166
2.9 Vodní prvky	172
2.10 Venkovní reklama	178
2.11 Restaurační předzahrádky	182
2.12 Objekty pro služby	188
2.13 Umělecká díla ve veřejném prostoru	194

Jak dokument číst?

Dokument je členěn na dvě hlavní kapitoly. První kapitola *Typologie* udává pravidla pro jednotlivé typologické kategorie - ulice, náměstí, sídliště, park atd. Druhá kapitola *Prvky* pak popisuje zákonitosti pro jednotlivé prvky přítomné na veřejných prostranstvích napříč jejich typologickým určením např. stromy, trávniky, lavičky, zábradlí, odpadkové koše atd. Obě kapitoly jsou členěny na podkapitoly a každá má svůj titulní list. Pravidla jsou uvedena s ilustračním vyobrazením a doplněna fotografiemi konkrétních příkladů z praxe.

příklad orientace v rámci kapitoly Typologie

nadpis podkapitoly = typologické podkategorie	1.1 Ulice
pravidlo/princip	obecné návrhové principy 1.1.1 ulice je veřejným prostranstvím v celé své šířce 1.1.2 ulice je součástí propojeného systému
ilustrace pravidla/principu	
konkrétní doporučení v rámci pravidla/principu	

příklady z praxe Plzně či jiných měst	
✓ pozitivní příklad	
✗ negativní příklad	
○ smíšený/informativní příklad	

Pro lepší orientaci má každá kategorie prvků vlastní barvu (funguje v zásadě jako samostatná příručka - např. pro zeleň na veřejných prostranstvích má zelenou barvu, venkovní osvětlení žlutou barvu atd.).

příklad orientace v rámci kapitoly Prvky

nadpis podkapitoly = kategorie prvků	2.2 Zeleň
motto pro každou podkapitolu	motto 2.2.1 zeleň ve veřejných prostranstvích je součástí propojeného systému zeleně ve městě
barevná identifikace podkapitoly	
pravidlo/princip	2.2.2 zeleň je součástí architektonické a prostorové kompozice městského prostoru
ilustrace pravidla/principu	
konkrétní doporučení v rámci pravidla/principu	

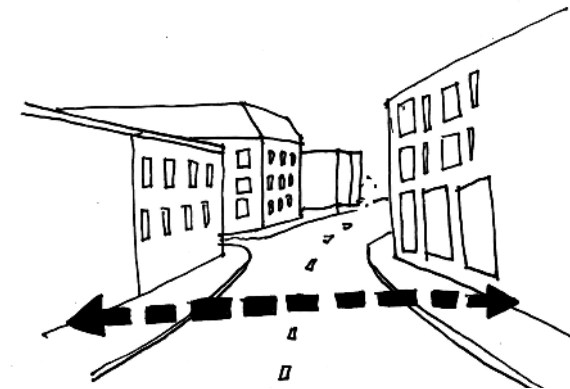
tmavší žlutou jsou označena pravidla dotýkající se procesních souvislostí	2.2.6 zeleň je odborně plánovaná i udržována
příklady z praxe Plzně či jiných měst	
	2.2.7 vhodný výběr taxonu stromu

1 TYPOLOGIE

**V kapitole jsou popsány základní principy a pravidla tvorby a obnovy veřejných
prostranství pro jednotlivé typologické kategorie.**

obecné návrhové principy

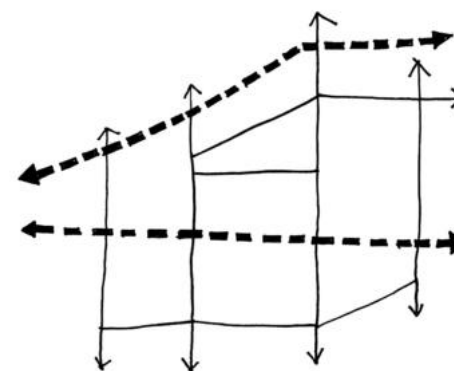
1.1.1 ulice je veřejným prostranstvím v celé své šířce



Za veřejné prostranství ulice je pro potřeby Manuálu považován veškerý prostor od fasády k fasádě (popř. od uliční čáry k uliční čáře).

- **při tvorbě a obnově veřejných prostranství vždy uvažovat o celém profilu ulice, včetně prostoru vozovky**
- **při úpravách dílčích částí ulice vždy uvažovat o celku**
 - např. lepší celkové uspořádání uličního profilu může přinést o mnoho výraznější zvýšení kvality a fungování veřejného prostoru než jednotlivá sebekvalitnější úprava části ulice, která by ale zafixovala současný nevyhovující stav

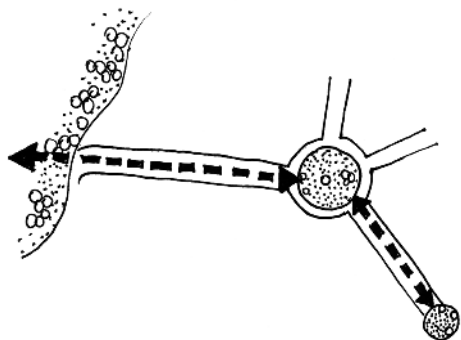
1.1.2 ulice je součástí propojeného systému



Základní vlastností ulice je, že je součástí sítě veřejných prostranství.

- **kvalitní fungování ulice je podmíněno tím, že dobře zapadá do systému veřejných prostranství a má v něm jasnou roli**
- **při tvorbě či obnově veřejného prostranství se soustředit na její logické, bezpečné a fungující napojení na systém ulic v okolí**

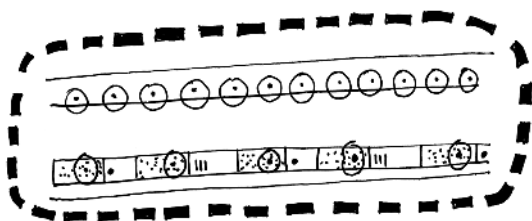
1.1.3 ulice vede od někud někam



Primární vlastností ulice je propojování. To, kam ulice vede a do jakých veřejných prostranství ústí (zda spojuje město s krajinou nebo ústí v důležitém centrálním prostranství atd.), jí dodává její specifický charakter a zajišťuje přítomnost lidí.

- uvědomovat si, která veřejná prostranství ulice propojuje, a s těmito výchozími a cílovými body vědomě pracovat v její celkové koncepci a kompozici
- zajistit kvalitní - jasně čitelné, bezpečné a intuitivní - napojení ulice na veřejná prostranství, do kterých ústí

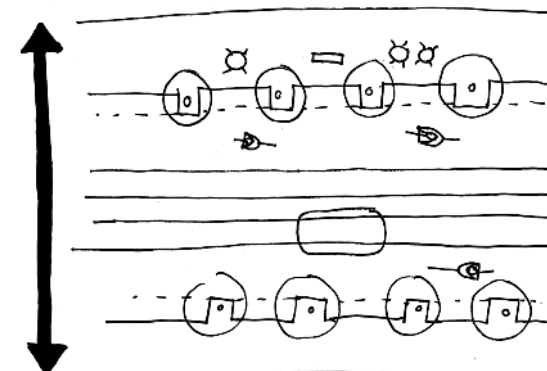
1.1.4 ulice funguje jako koncepční celek



Jedním ze znaků kvality veřejného prostranství je, že se s ním uživatelé identifikují, rozumí mu, umí ho pojmenovat.

- ulice je důležitou součástí obrazu města a prvky v ní umístěné a kvalita jejího detailu by především měly zapadat pod nadřazenou koncepci, která stanovuje kompozici celku

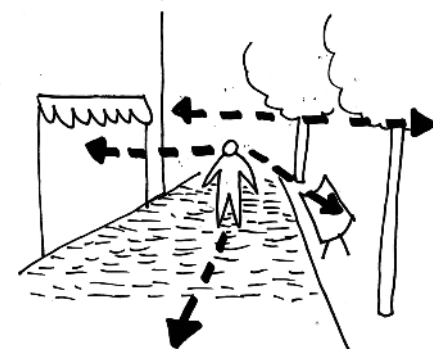
1.1.5 ulice naplno využívá svého prostorového potenciálu



V urbanizovaném prostředí města má ulice jeden neměnný parametr - šířku. Uspořádání uličního profilu v rámci dané šířky má co nejlépe pracovat s daným prostorem.

- zajistit, aby ulice poskytovala maximum obytných funkcí (pohodlně široký chodník, stromořadí, odpovídající opatření pro cyklisty...)
- prostorové uspořádání ulice nesmí vycházet pouze z požadavků na automobilovou dopravu a inženýrské sítě
- pečlivě koordinovat všechny požadavky na provoz a funkce tak, aby výsledná podoba prostoru ulice byla vyvážená

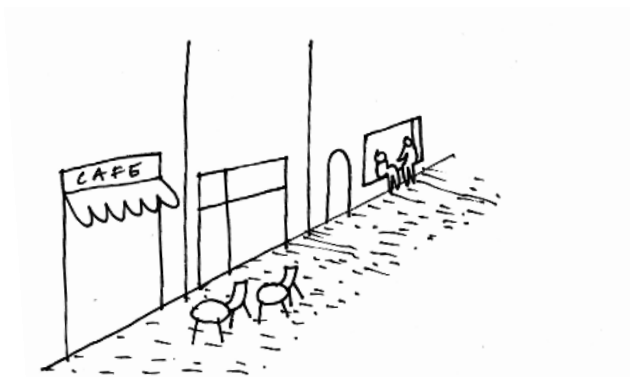
1.1.6 ulice je navržena pro člověka



Veřejné prostranství ulice „diktované“ zejména motorovou dopravou (nadmíra mechanického segregování chodců a dopravy, rytmus odpovídající rychlému průjezdu) v důsledku vytváří neměstské a neobytné prostředí.

- lidské měřítko - tedy tempo chůze, výška očí atd. - je základním výchozím kritériem pro komponování ulice a jejího vybavení

1.1.7 parter budov komunikuje s veřejným prostranstvím ulice



Parter domů je nedílnou součástí veřejného prostranství ulice a měl by s ní komunikovat, být přívětivý, různorodý a poskytovat škálu vjemů.

- **parter budov může plnit komunikační roli i v případě, že není veřejně přístupný, např. dobře umístěným vstupem, okny orientovanými do ulice atd.**
- **tam, kde je to možné, eliminovat v přízemí technické prostory, vjezdy do garáží apod.**
- **při výstavbě nových domů se vyhýbat technickému využití parteru budov orientovanému na veřejná prostranství**

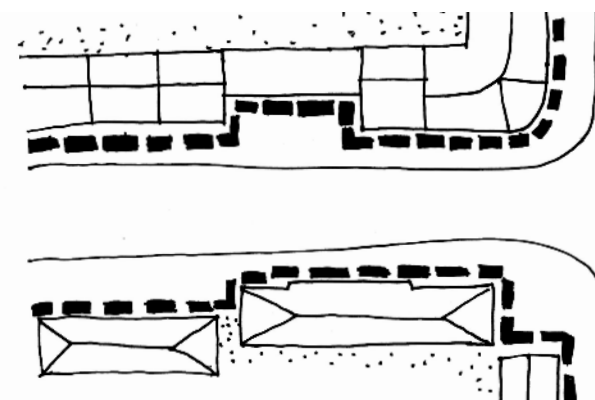
1.1.8 ulice má uspořádaný charakter



Kvalitní ulice není zahlcena přemírou zábradlí, dopravního značení, fyzických bariér oddělujících chodce od dopravy, materiálů atd. Jednotliví uživatelé se v ní dobře orientují a rozumí tomu, kde a jak se mají pohybovat.

- **veřejné prostranství ulice je jednoduše a čitelně uspořádané**
- **jednotlivé funkce přednostně členit pomocí prostorového uspořádání a materiálového odlišení dílčích ploch či koridorů**
- **přirozené zónování a čitelnost prostředí dané jasným prostorovým uspořádáním a materiálovým členěním zbytečně nenahrazovat bezpečnostními opatřeními (např. zábradlí) a prvky značení**

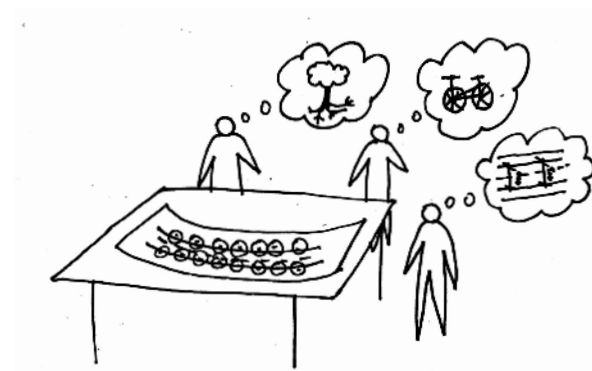
1.1.9 součástí ulice jsou i drobnější pobytová prostranství



Nejrůznější zálivy a urbanistické odchylky podél ulice vnášejí do delších úseků ulic příjemná rozvolnění a mohou přispívat k bohatosti charakterů městských veřejných prostranství.

- **drobná rozvolnění v rámci ulice zahrnovat do celkové koncepce veřejného prostranství ulice a využívat jejich prostorového potenciálu pro vytváření pobytových příležitostí**

1.1.10 úpravy veřejného prostranství ulice jsou úlohou pro tým odborníků z různých oborů



Návrh veřejného prostranství ulice je náročnou úlohou z hlediska koordinace funkcí a zájmů. Setkávají se v něm témata architektury, dopravy motorové, pěší a cyklistické, zeleně, hospodaření s dešťovou vodou, technické infrastruktury atd., často v omezených prostorových podmínkách.

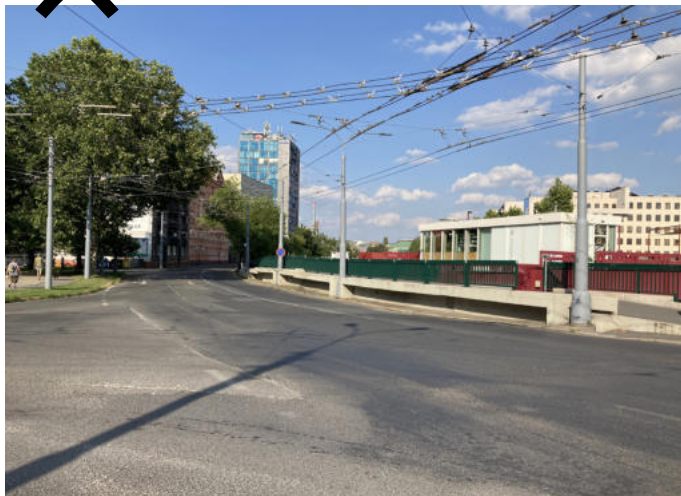
- **na úpravách veřejných prostranství ulice by se měl vždy podílet tým odborníků ze všech dotčených oblastí - neměl by být v režii pouze jednoho odborného pohledu, např. dopravního**

pravidla pro podkategorie ulice

1.1.11 křižovatky



Křižovatka ulic U Prazdroje, Tyršova, Ukrajinská a Pražská, Plzeň. Příklad výrazně dopravně zatížené křižovatky v centru města. Křižovatka neposkytuje pěší vazby, je prostorově rozlehlá a zatížená prvky dopravní infrastruktury a zbytkovými plochami navzdory tomu, že je prvním veřejným prostranstvím, se kterým se návštěvník Plzně setkává po příjezdu na hlavní vlakové i autobusové nádraží.



Anglické nábřeží, Plzeň. Dopravní funkce křižovatky zde zabírá další důležité vazby v území – kontaktu sadového okruhu a muzea s prostorem náplavky.

- **dimenzovat křižovatky prostorově co nejúsporněji, vyhýbat se vzniku zbytkových ploch**
- **při návrhu a úpravách křižovatek ctít kontext místa a charakter městského prostředí - prostranství výrazně dopravního charakteru do města nepatří**
- **při úpravách či tvorbě nových křižovatek eliminovat nadbytečné plochy pro automobilovou dopravu (prostory nad rámec nezbytných poloměrů pro požadovaný průjezd) např. rozšířením chodníkových ploch**
- **pěší a cyklistický pohyb v křižovatkách dimenzovat bez zbytečných zacházek a oklik**
- **přechody pro pěší standardně zajišťovat na všech ramenech křižovatky**
- **pro vyšší obytnost prostředí v křižovatkách využívat nástrojů pro zklidňování dopravy**
 - **např. zvýšení plochy v křižovatce na úroveň chodníku, rozšíření chodníkové plochy na nárožích při zachování geometrie obrubníků, pro výrazné zklidnění umožnit volný pohyb v prostoru křižovatky včetně diagonálního**



Muzejní oáza, Praha. Dříve silnice a část křižovatky výrazně dopravního charakteru se po využití řady nástrojů pro zklidnění dopravy (sjednocení v žulové dlažbě, usměrnění automobilového provozu, doplnění cyklistických a pěších propojení...) proměnila v příjemný městský prostor.

1.1.12 chodníkové sjezdy a přejezdy



Bolevecká náves, Plzeň. Příklad kultivovaně pojezdaného vjezdu na soukromý pozemek – plocha chodníku je průběžně zachována v dlažbě, samotný vjezd je proveden odpovídajícím jiným druhem dlažby.

- **kruhové objezdy (okružní křižovatky) generují množství nepřístupných zbytkových ploch a nezapadají do městské struktury - jejich realizaci vždy pečlivě zvažovat, a zejména v omezených prostranstvích upřednostňovat městotvornější prostorová uspořádání křižovatky**
- **mimoúrovňové křižovatky výrazně negativně ovlivňují městské prostředí a prostupnost a neměly by vznikat nikde, kde lze křížení vyřešit v jedné úrovni**
- **u stávajících mimoúrovňových křižovatek, které nelze nahradit úrovnovým řešením, co nejvíce posilovat pěší vazby a prostupnost**
- **sjezdy a přejezdy (na parkoviště, na soukromé pozemky, do areálů atd.) nesmí v pěších prostorech tvořit bariéru a dominovat jim**
- **chodníky a zóny pro pěší opticky a materiálově koncipovat jako kontinuální prostory jednoznačně signalizující přednost pěšího provozu před automobily**

1.1.13 kvalitní trasy a opatření pro cyklisty



Gent. Jasné, přímé, jednoduše značené cyklotrasy, které působí jako přirozená součást městského prostředí motivují obyvatele k využívání kola jako prostředku dopravy.

Vhodná opatření pro cyklistickou dopravu na veřejných prostranstvích jsou podmínkou pro rozvoj cyklistiky ve městě. Zvyšování poměru bezmotorové dopravy vůči motorové dopravě vede k celkovému odlehčení veřejných prostranství a k většímu prostoru pro zeleň, společenské a další pobytové funkce. Proto je potřeba usilovat o kvalitní a bezpečnou síť cyklistických tras.

- **budovat vzájemně dobře propojenou síť cyklistických tras**
 - **vést cyklotrasy přirozenými a intuitivními cestami bez zajižděk, vytvářet jasné a bezpečné vzájemné návaznosti jednotlivých úseků cyklotras**
- **vytvářet bezpečné trasy pro cyklisty**
 - **vždy dodržovat dostatečné prostorové parametry, poskytovat dostatečné rozhledy zejména v křižovatkách, ve složitějších místech, kde by mohlo docházet ke konfliktu, využívat nástrojů pro zklidňování dopravy**
- **vytvářet opatření, která jsou pro cyklisty atraktivní a motivační**
 - **vyhýbat se složitým situacím, před přemírou dopravního značení upřednostňovat přirozené uspořádání prostoru, nezvyšovat cyklistickým značením nepřehlednost prostoru a míru vizuálního smogu, vycházet vstříc i začátečníkům a zranitelnějším cyklistům, spojovat vedení cyklotras s přítomností zeleně v jejich okolí**
- **vytvářet bezpečná křižení**
 - **cyklistická opatření v křižovatkách navrhovat společně s průběžnými úseky cykloopatření, preferovat jednoduchá řešení**



greenway podél Radbuzy, Plzeň. Původně společná stezka pro pěší a cyklisty byla rozšířena a cyklistům a chodcům byly poskytnuty srovnatelné podmínky v bezpečném provozu.



u Borského parku, Plzeň. Příklad nevhodného vedení cyklostezky za zastávkou, zde navíc spojeného s oddělením dopravním betonovým zábradlím, které do městského prostředí nepatří.



Slovany, Plzeň. Vedení cyklopruhu za pěším koridorem směrem od vozovky vytváří konfliktní situace a zvyšuje nároky na dopravní značení snižující plynulost provozu – zde je vidět řešení přístupů k objektům veřejné vybavenosti pomocí pěších přechodů.

1. integrační opatření v komunikacích s motorovou dopravou (od prostorově nejméně náročných po prostorově nejnáročnější)

- piktogramový koridor – neodděluje cyklisty od motorové dopravy, pouze upozorňuje na jízdu cyklistů a vyznačuje její směr – používá se tam, kde nelze zřídit cyklopruh
- ochranný cyklopruh – pokud se v něm nepohybuje cyklista, mohou do něj vjíždět vozidla, pro která ve zbytku vozovky není dostatek místa, značí se jen vodorovně
- vyhrazený cyklopruh – je určen pouze cyklistům
- vyhrazený jízdní pruh pro vozidla veřejné hromadné dopravy a jízdní kola – typicky BUS + cyklopruh
- samostatný cyklistický pás

• **integrační opatření pečlivě koordinovat s celkovou organizací profilu ulice (viz uspořádání uličních profilů)**

• **poskytovat co nejprůzračnější podmínky pro cyklistickou dopravu s ohledem na prostorové možnosti a při zachování dostatečného a bezpečného pěšího provozu**

2. společný provoz cyklistů a motorové dopravy

• **koncipovat prostor vozovky tak, aby docházelo k co nejmenšímu vzájemnému omezování**

• **kombinovat společný prostor s opatřeními pro zklidňování dopravy (vhodný je např. do zóny 30)**

3. samostatné cyklistické stezky

• **dbát na dobrou koordinaci s pěšími, předcházet kolizím, pro pěší vytvářet minimálně stejně kvalitní podmínky pohybu jako pro dopravu cyklistickou**

příklady



Slovany, Plzeň. Ulice rozvolněné blokové zástavby v oblasti jihovýchodně od Jiráskova náměstí jsou dobře urbanisticky založené a mají promyšlené uspořádání profilů, které zahrnuje zelené pásy, stromořadí i dostatečný prostor pro chodce. Takový základ pak na dlouhou dobu dopředu nastavuje kvalitu ulic v oblasti, kterou lze dlouhodobě udržovat a zvyšovat drobnějšími zásahy (do povrchů atd.)



Ukrajinská, Plzeň. I dopravně zatížené ulice v blízkosti centra jsou veřejnými prostranstvími a nesmí rezignovat na svou obytnost a na pohyb pěších v místě. Zde je rozsáhlý profil ulice určen pouze dopravní a technické infrastruktuře, chybí pěší vazby, a navzdory svému umístění v rámci celku města převažuje výrazně periferní charakter.



sady Pětatřicátníků / Palackého nám., Plzeň. Příklad ulic s velkou urbanistickou šířkou hned za hranicí historického jádra. Svým uspořádáním a charakterem dopravních tepen odřezávají centrum od ostatních částí města.



Ul. Dr. Charlese de Gaulla, Praha - Dejvice. Kvalitní a městotvorné řešení křižovatky vedlejších ulic v primárně rezidenční části blokové struktury. Prostor křižovatky je proveden v dlažbě a vyvýšen do úrovně chodníku, řidič při nájezdu přirozeně zpomalí. V rámci rozšířeného nároží vznikl i prostor pro lavičku pod stromem.



Americká, Plzeň. V úseku mezi Wilsonovým mostem a hlavním nádražím má ulice kvalitní aspekty – čitelný profil s materiálově odlišeným parkováním prostřídáním zelení a vzrostlé stromořadí. V důsledku urbanistické neurčenosti, nekvalitního a degradujícího detailu a vizuálně neuspokojivým kontaktem s přilehlou transformační plochou je však potenciál ulice potlačen. Americká v tomto úseku hraje důležitou roli spojnice centra a nádraží.



Martinská, Plzeň. Pěší ulice v historickém centru má jednoduchý a uspořádaný charakter. Materiálové provedení a návaznost na přilehlou Americkou ulici odpovídá celkovému charakteru místa.



Sladkovského, Plzeň. Typický příklad uličního profilu širšího centra definovaného asfaltovým povrchem vozovky, plochou chodníku ze zámkové dlažby a absencí zeleně. Urbanistické založení je kvalitní a úpravy profilu směrem k jeho obytnosti by z prostranství mohly vytvořit atraktivní městskou ulici.



Ul. Dr. Zikmunda Wintra, Praha - Dejvice. Příklad kvalitního stavebního uspořádání vedlejší ulice blokové struktury. Vozovka v křižovatce je zvýšena do úrovně chodníku. Nároží je vysunuto a proti nelegálnímu stání ochráněno subtilními sloupky. Parkovací pásy jsou stavebně vymezeny. Průjezd vozidel je jednosměrný, ale cyklista může projet oběma směry – řešení, které podporuje cyklistický pohyb městem.

uspořádání uličních profilů - typologie ulic

Prostranství ulice je vždy potřeba vnímat jako celek. To, jak bude prostranství uspořádáno, vychází především ze dvou parametrů - urbanistické šířky (ta je ve stabilizovaném území neměnná) a požadovaného zatížení (které je možné upravovat ve vztahu k dalším parametrům). Kvalitní obytné prostranství vzniká cíleným usilováním o vyvážený vztah šířky profilu a všech potřebných funkcí. Pouhé naplňování technických a dopravních požadavků bez celostního pohledu tradičně vede k nevyváženému vztahu jednotlivých uživatelů a k řešením, která generují další neduhy na veřejných prostranstvích (nedostatečný pěší prostor, přemíru dopravního značení a prvků, zhoršenou orientaci pro obyvatele, přerušování městských vazeb, vizuální smog atd.).

	urbanistický význam	funkce
A. Uliční sdílený prostor	místní lokalitní čtvrťový celoměstský	hlavní: pobytová funkce, pěší doprava, zelená infrastruktura (+občanská vybavenost, městská hromadná doprava) další funkce: ostatní módy dopravní infrastruktury, technická infrastruktura
B. Uliční prostor s nízkou mírou segregace	místní lokalitní čtvrťový	hlavní: pobytová funkce, pěší doprava, zelená infrastruktura, místní obsluha ostatními módy dopravní infrastruktury další funkce: technická infrastruktura, občanská vybavenost
C. Uliční prostor segregovaný	čtvrťový celoměstský	hlavní: veškeré funkce, zklidnění a integrace zejm. z důvodu prostorové tísně nebo významných vazeb pobytové funkce, pěší dopravy nebo občanské vybavenosti
D. Uliční prostor s vysokou mírou segregace	čtvrťový celoměstský	hlavní: veškeré funkce, segregace zejm. na základě dopravního systémového významu a dostatečných prostorových možností

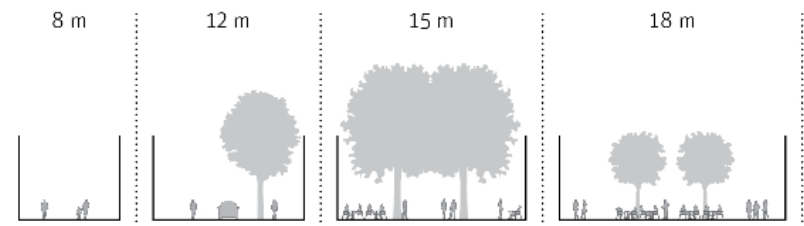
Následující tabulka si klade za cíl rozčlenit ulice na základní provozní kategorie podle míry jejich zatížení. Vždy platí, že požadované dopravní zatřídění jednotlivých ulic musí korespondovat s charakterem města, kterým ulice prochází, a s rolí ulice v celém systému veřejných prostranství. V případě, že požadované dopravní zatížení výrazně znemožňuje realizovat další funkce (pěší, pobytové, zeleň) či neodpovídá roli a významu ulice v urbanismu města, mělo by být zvažováno přehodnocení požadované zátěže.

míra segregace	dopravní zatřídění	stavební řešení
bez segregace - integrace všech druhů dopravy do prostoru se smíšeným provozem	místní komunikace IV. třídy, účelové komunikace funkční skupina D (pěší zóna, obytná zóna, zóna setkávání), primárně místní vztahy, rychlost dopravy: 5-20 km/h	uliční prostor v jedné výškové úrovni, sjednocené materiálové řešení, další zklidňovací opatření dle dopravního režimu
nízká - zpravidla segregace pěší a ostatní dopravy (cyklisté a IAD ve sdíleném prostoru) Lokálně úprava bez segregace (zvýšené prahy, zvýšené úseky vozovek nebo zvýšené plochy křižovatek	místní komunikace III. a IV. třídy, funkční skupina C (obslužné ulice), primárně místní vztahy, tranzitní vztahy v rámci lokality, rychlost dopravy: 5-30 km/h	uliční prostor je převážně výškově rozdělený na vozovku a chodník (zklidňovací opatření - zóna 30, zvýšené křižovatky, jednosměrky)
střední - zpravidla segregace pěší a ostatní dopravy (cyklisté a IAD a MHD ve sdíleném prostoru - ve vztahu ke snížené maximální rychlosti)	místní komunikace III. třídy, funkční skupina C (obslužné komunikace a části sběrných komunikací), tranzitní vztahy v rámci čtvrtí, bez narušení (omezení) místních vztahů, rychlost dopravy: 5-30 km/h	uliční prostor je výškově rozdělený na vozovku a chodník (lokální zklidňovací opatření)
vysoká - plná segregace jednotlivých druhů dopravy - pěší, cyklo, IAD a MHD	místní komunikace II. a III. třídy, funkční skupina B a C (sběrné, obslužné komunikace), silné tranzitní vztahy v rámci čtvrtí a města s proměnlivou mírou omezení místních vztahů, rychlost dopravy: 5-50 km/h	uliční prostor je dělený dle jednotlivých módů dopravy (prostorová segregace jednotlivých druhů dopravy)

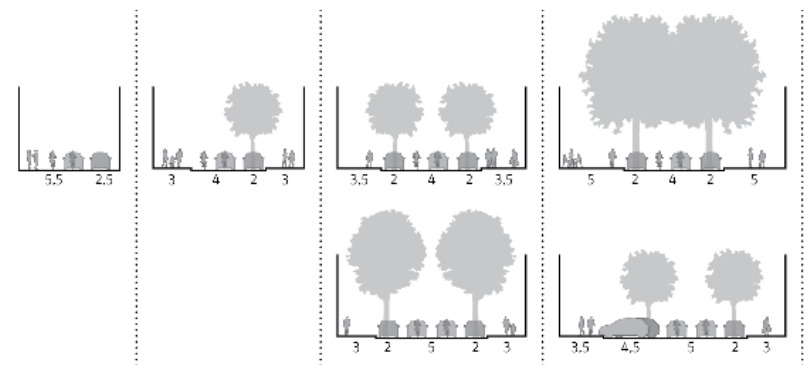
uspořádání uličních profilů - schéma

Na následujícím prostorovém schématu jsou vyobrazeny prostorové možnosti uspořádání uličních profilů pro jednotlivé kategorie ulic. Zjednodušeně (konkrétní uliční profily se samozřejmě mohou odlišovat v řadě specifik, mít různé šířky v rámci průběhu atd.) je zde ukázáno, jak lze - při uplatnění minimálních prostorových nároků na jednotlivé funkce - ulici prostorově uspořádat. Hlavním cílem schématu je ukázat, co vše se do jednotlivých šířek uličních profilů vejde při důkladné prostorové rozvaze a zároveň znázornit, jaké uspořádání a zatížení je již s danou urbanistickou šířkou v rozporu a nelze jej požadovat. Zdroj schémat: *Manuál tvorby veřejných prostranství, IPR Praha, 2014.*

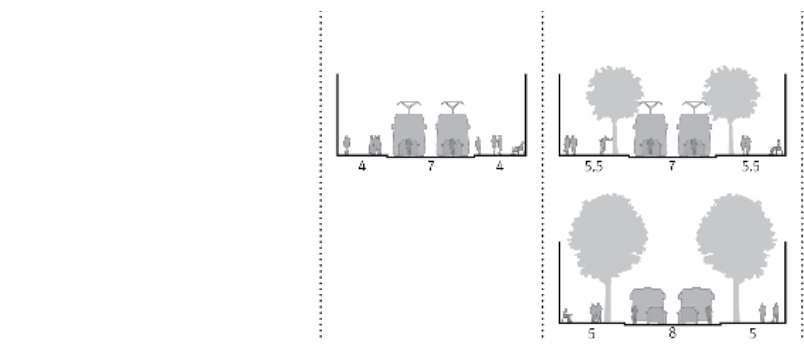
A. Uliční sdílený prostor



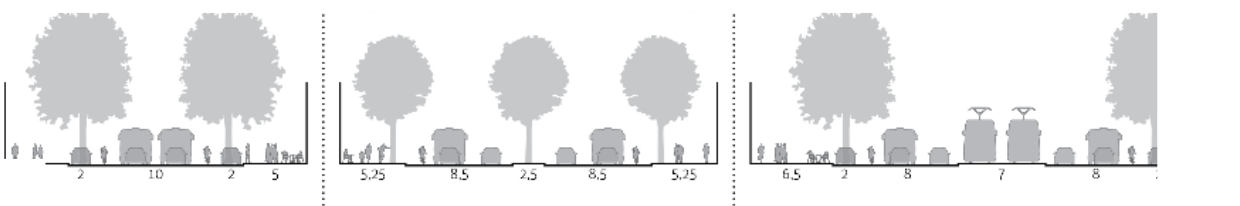
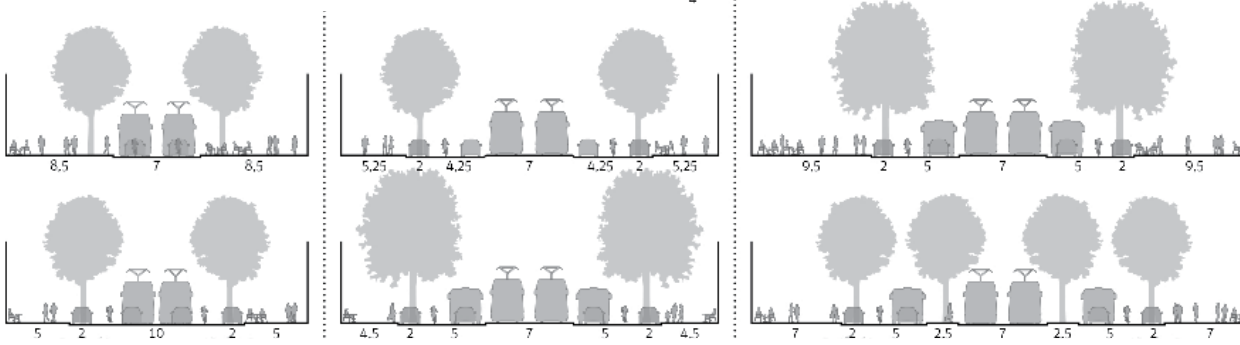
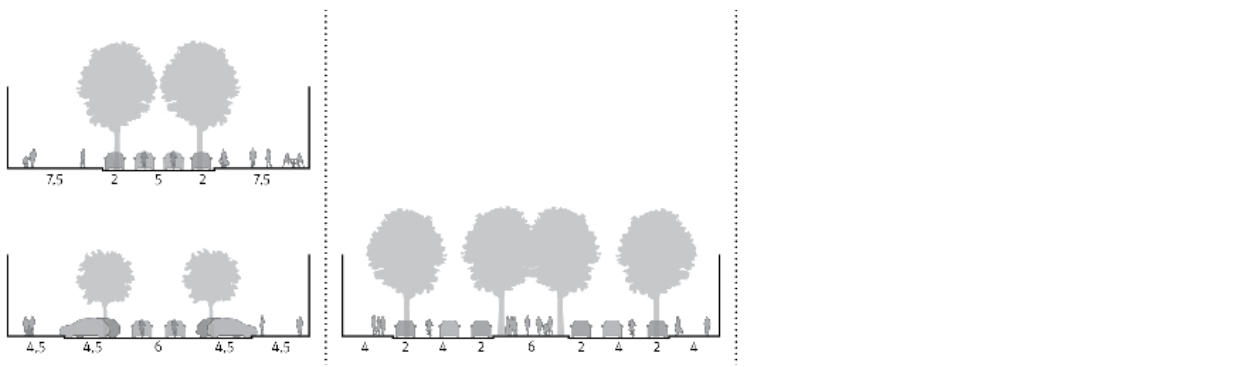
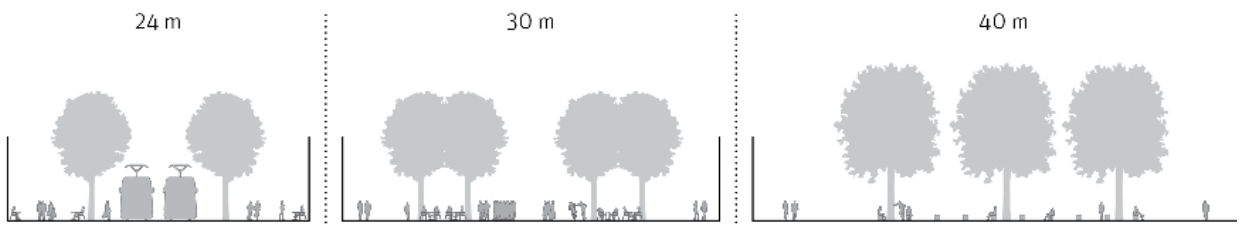
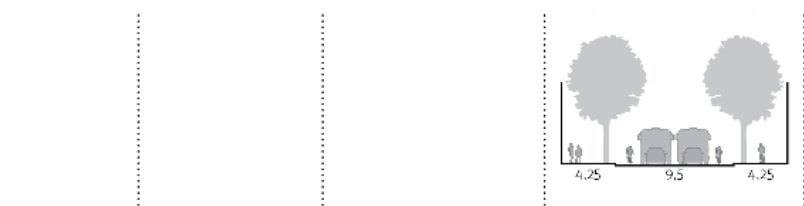
B. Uliční prostor s nízkou mírou segregace



C. Uliční prostor segregovaný



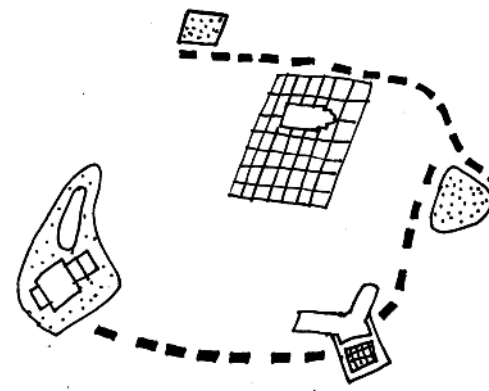
D. Uliční prostor s vysokou mírou segregace



1.2 Náměstí, návsi a plácky

obecné návrhové principy

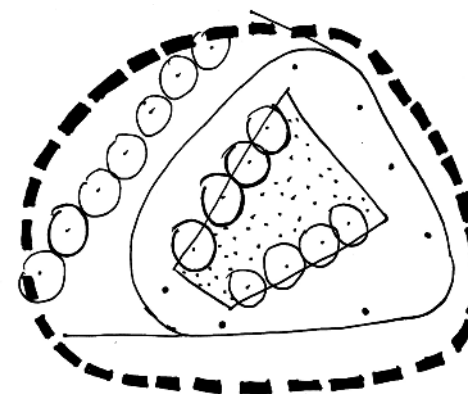
1.2.1 charakter náměstí, návsi či plácku se odvíjí od jejich role v rámci města



Náměstí (stejně jako náves či plácek) může mít mnoho podob. Rozhodnutí o konkrétním charakteru má vycházet z vědomé úvahy o tom, jakou roli má prostranství naplňovat pro své okolí.

- **zohledňovat širší vztahy**
- **charakter odvíjet od koncepční úvahy o tom, co je v místě potřeba (ve vztahu k okolí, obyvatelům, historii...)**
- **komponovat prostranství ve vztahu k architektonickým dominantám, průhledům, osám (architektonickému a urbanistickému rámci celkově)**

1.2.2 prvky a jednotlivosti v rámci náměstí, návsi či plácku jsou podřízeny kompozici celku



Kvalitní náměstí, náves či plácek působí jako jeden harmonický a uchopitelný celek.

- **zajišťovat existenci nadřazených koncepcí (např. architektonických či koncepčních studií prostoru)**
- **při umisťování prvků či dílčích úpravách náměstí, návsi či plácků se vždy řídit nadřazenou koncepcí**
- **usilovat o celkovou srozumitelnost prostorového, provozního a materiálového uspořádání náměstí, návsi, či plácku**
- **náměstí, návsi a plácky slouží jako důležité identifikační body pro obyvatele města - měly by pro ně být jednoduše pojmenovatelnými a srozumitelnými celky**

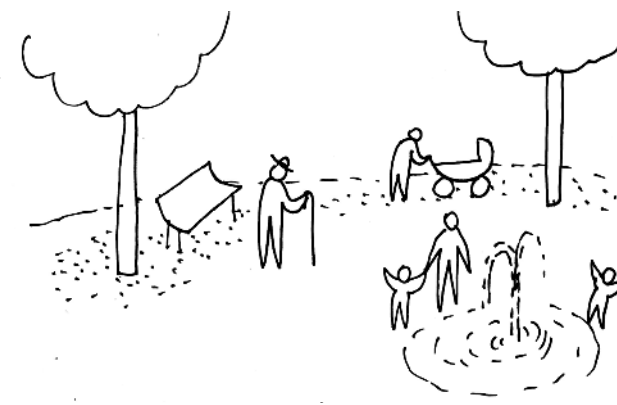
1.2.3 partery budov jsou nedílnou součástí náměstí, návsi a plácků



Dobré fungování veřejného prostranství náměstí, návsi či plácku souvisí s dostatečným množstvím důvodů pro uživatele v místě se zastavit a pobývat, nikoliv jím jen projít. Ty nejčastěji zajišťují funkce umístěné v parteru budov.

- **usilovat o co největší komunikativnost a přístupnost parteru budov**
- **při úpravách veřejných prostranství identifikovat důležité veřejné funkce - úřady, hospody, kulturní instituce atd. a nástroji veřejných prostranství je vhodně doplňovat**
 - **příklady vhodných nástrojů: jasný bezbariérový přístup, dostatečný pobytový předprostor, vhodné umístění stromů poskytujících stín a respektujících tvarosloví fasády objektu**
- **kontaktu veřejného prostranství a parteru budov s možností veřejných funkcí nesmí bránit bariérní prvky (parkování, nevhodně umístěné prvky technické infrastruktury, dopravní plochy atd.)**
- **parter budov může plnit komunikační roli i v případě, není-li veřejně přístupný, např. dobře umístěným vstupem, okny orientovanými do ulice atd.**
- **tam, kde je to možné, v přízemí eliminovat technické prostory, vjezdy do garáže atd., při výstavbě nových domů se technickému využití přízemí vyhýbat**

1.2.4 náměstí, návsi a plácky jsou přístupné všem



Náměstí, návsi a plácky jsou v městské struktuře důležitými body identifikace a setkávání obyvatel. Mají působit otevřeně, vstřícně, neměly by z užívání nikoho vylučovat.

- **zohledňovat nejzranitelnější uživatele a vytvářet prostředí, ve kterém se mohou snadno orientovat a pohybovat**
- **při úpravách se vyhýbat bariérovým prvkům a nadbytečným výškovým skokům**
- **usilovat o co největší komunikativnost a přístupnost parteru budov**
- **usilovat o polyfunkčnost a otevřenost různým typům využití - vyhýbat se příliš determinující podobě a prvkům evokujícím pouze jeden druh využití prostranství**
- **vyhýbat se řešením, která ve jménu bezpečnosti ve výsledku znepříjemní život všem uživatelům (absence příležitostí k sezení, bezpečnostní bariéry atd.)**

příklady

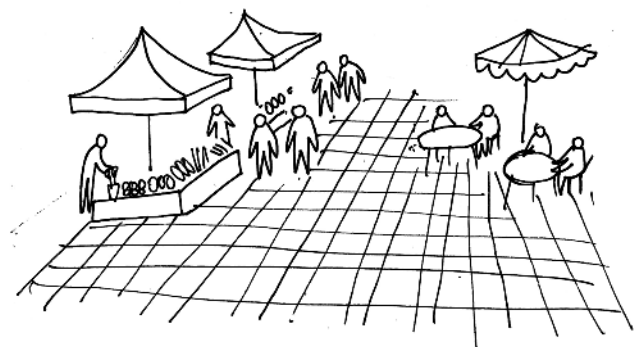


Kodaň. Centrální prvek kašny, který také umožňuje posezení, vnáší do náměstí motiv setkávání a identifikace.



Siena. Živé partery domů zajišťují přítomnost lidí na náměstí.

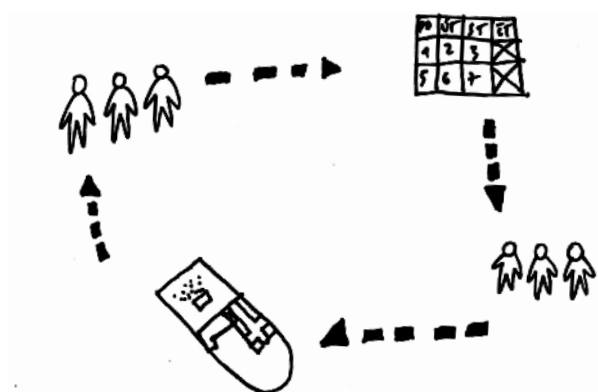
1.2.5 náměstí, náves či plácek využívají svého prostorového potenciálu zejména pro společenskou funkci



Tato veřejná prostranství jsou tradičně dějištěm trhů, společenských událostí, demonstrací, sousedských diskuzí a celé řady společenských aktivit. Jejich úpravy by v první řadě měly tyto funkce umožňovat a podporovat.

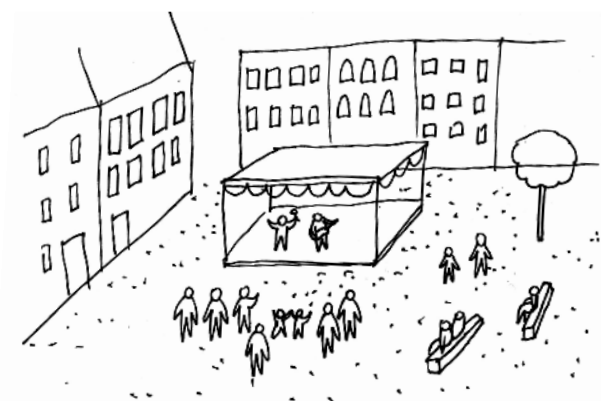
- **úpravami předjímat a aktivně rozvíjet společenskou funkci náměstí, návsi a plácek**
- **již ve fázích návrhu do úprav vhodně začleňovat infrastrukturu potřebnou pro konání zvolených typů společenských akcí - stánky pro trhy, připojení k sítím technické infrastruktury pro kulturní akce atd.**
- **infrastrukturní oporu společenským akcím (připojení k sítím technické infrastruktury atd.) provádět v souladu s celkovým působením prostoru - skrytě, v rámci celkové kompozice atd.**

1.2.6 pořádání akcí na náměstích či návších je komunikováno se všemi aktéry



Je důležité, aby o pořádání akcí ve veřejném prostoru měli dostatek informací všichni dotčení aktéři a aby komunikace těchto akcí směrem k veřejnosti byla jednotná a informovaná.

1.2.7 společenské akce na náměstích či návších jsou koordinované a podporují obytnost veřejného prostranství



Dočasné akce (od větších kulturních událostí na významných náměstích, po sezónní trhy na návších) jsou důležitou součástí fungování veřejných prostranství. Jejich podoba a průběh by neměly být v rozporu s celkovou obytnou kvalitou veřejných prostranství. Naopak, měly by ji podporovat a vhodně doplňovat.

- **je vhodné nastavit transparentně komunikované mantinely pořádání těchto akcí - např. spravedlivá pravidla pro zábory veřejného prostoru**
- **dlouhodobě se zaměřit na spolupráci s místními podnikateli, kulturními organizacemi a spolky a společně cíleně vytvářet rozmanitý program, který souzní s kultivovaným obrazem města**
- **veřejná prostranství komerčně nevytěžovat na úkor celkové obytné kvality a všeobecné přístupnosti**

příklady



Mikulášské náměstí, Plzeň. Náměstí má jasný a uspořádaný charakter. Přilehlé ulice náměstí jsou koncipovány jako jeho součást a vhodně připojují parter budov k centrálnímu prostoru náměstí. Úpravy poskytují velké množství kvalitní vzrostlé zeleně.



náměstí Míru, Plzeň. Vyasfaltovaná plocha v centrální části parkově upraveného náměstí se občasně využívá pro kulturní akce. Většinu času jí ale chybí využití, nenabízí pobytový potenciál, zabraňuje vsakování srážkových vod a přehřívá se.



Koterovská náves, Plzeň. Obnova původního vesnického jádra jednoduše a účelně využívá tradičních materiálů. Trávníky mezi usedlostmi a hlavní komunikací jsou typickým prvkem vnitřní krajiny vesnice. Kvalitní revitalizace návsi posiluje společenský život obce.



Bolevecká náves, Plzeň. Původní vesnické jádro tvoří příjemnou oázu uprostřed sídliště. Na příkladové fotografii je vidět úprava povrchů prostoru návsi reagující na architekturu v místě.



náměstí Israels Plads, Kodaň. Prostranství z jedné strany navazuje na městskou tržnici a z druhé na městský park. Autoři se nebáli do náměstí vložit také zázemí pro sportovní aktivity, aniž by tím narušili jeho reprezentativní charakter a vysokou architektonickou úroveň. Vznikl tak oblíbený multifunkční prostor, který v sobě spojuje charakter parku i tržního náměstí. Autoři: COBE (2014)



Dolní náměstí, Olomouc. V rámci rekonstrukce náměstí došlo k celkové reorganizaci prostoru tak, aby ve středu nebyl zatížen parkováním.



Žižkov, Komenského nám., Praha. Lokální náměstíčko, které bylo donedávna pustým parkovištěm, vytváří vnitřní obytnou krajinu, která v sobě zahrnuje místa pro klidný odpočinek, flexibilní plochy pro setkávání, ale také interaktivní prvky vábící ke hře. Vytváří také důstojný a využitelný předprostor základní škole. Autoři: MCA atelier



Chodské náměstí, Plzeň. Menší náměstí s parkovou úpravou přináší do struktury města vítanou „pauzu“ se vzrostlou zelení. Náměstí by pomohla lepší a jasnější diferenciaci ploch a kultivaci detailu.



Husovo náměstí, Plzeň. Náměstí má kvalitní urbanistický rámec a řadu příjemných momentů včetně vzrostlé zeleně. Škodí mu zanedbaný detail a odříznutí jeho středu od parteru přilehlých budov.

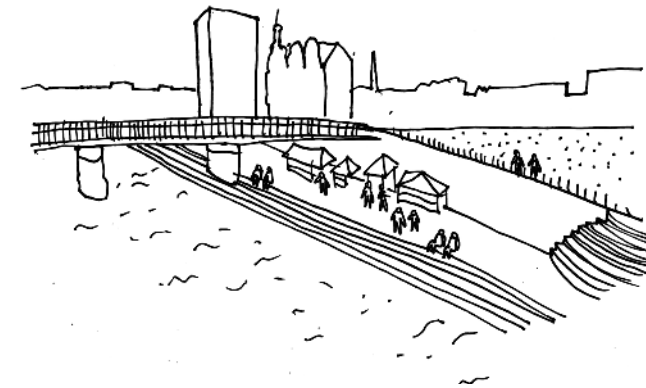


Jiráskovo náměstí, Plzeň. Kostel Panny Marie Růžencové, který je dominantou prostoru, s náměstím příliš nekomunikuje. Asfaltový povrch neodpovídá architektonickému významu budovy, parkování po obou stranách ulice před kostelem tvoří vizuální i fyzickou bariéru.

1.3 Veřejná prostranství v prostoru řek

obecné návrhové principy

1.3.1 břehy řek ve městě jsou cenným veřejným prostorem



Prostory řek jsou krajinnými prvky s výrazným potenciálem vytvořit kvalitní rekreační a pobytové zázemí pro celou škálu městských oblastí, kterými procházejí. Tohoto potenciálu by mělo být co nejlépe využito.

- **prostory řek v co nejvyšší možné míře využívat pro veřejné přístupné funkce pobytového charakteru**
- **podporovat relaxační, rekreační a společenský potenciál prostoru řek vhodnou úpravou veřejných prostranství a kvalitním napojením na zbytek města**

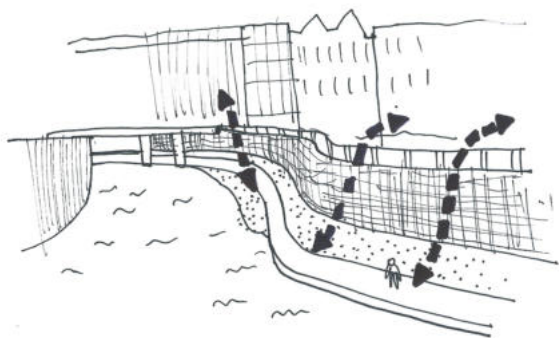
1.3.2 prostory řek fungují jako koncepční celky



Řeky jsou svébytným lineárním prvkem celoměstského měřítka. Veřejná prostranství v jejich bezprostřední blízkosti mají specifický charakter. Prostory řek by proto stále měly být vnímány jako vzájemně propojený celek, nelze je pouze rozdělit na sérii jednotlivých prostranství.

- **kontinuálně zajišťovat existenci nadřazených koncepcí**
- **jednotlivé úpravy v prostoru řek těmito koncepcím podřizovat**
- **při úpravách veřejných prostranství v prostoru řek se vždy zabývat jejich úlohou v celku říčního toku**
- **charaktery a funkce dílčích částí prostoru řek odvozovat od nadřazené koncepce, která vnímá prostor řeky jako jeden celek poskytující škálu vhodně prostřídáných charakterů a funkcí v průběhu svého toku**

1.3.3 řeky a jejich veřejná prostranství jsou dobře napojené na okolní město



Pro naplnění potenciálu prostoru řek je zcela zásadní, jak dobře je tento prostor přístupný ze svého okolí a jak kvalitně je napojený na síť městských veřejných prostranství.

- **při úpravách veřejných prostranství v prostoru řek i veřejných prostranství i v jejich okolí vždy v první řadě uvažovat o jejich dostatečném, čitelném a kvalitně provedeném propojení**
- **v nestabilizovaných oblastech přiléhajících k říčním břehům usilovat o tvorbu jasné struktury sítě uličních prostranství navazující na jedné straně na město a na straně druhé na říční prostory**
- **hledat příležitosti propojení města a řeky v oblastech, kde se město k řece historicky „obrátilo zády“ (areály, zahrádkářské kolonie atd.) - každý, byť drobný, přístup k vodní ploše zvyšuje atraktivitu městského prostředí**
- **vytvářet příležitosti pro přímý kontakt s vodní hladinou - např. pobytové schody**

1.3.4 veřejná prostranství v prostoru řek plní ekosystémovou funkci

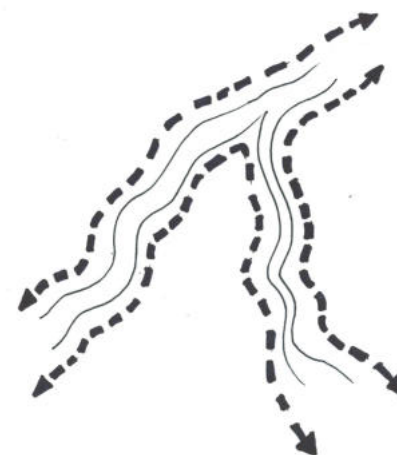


Břehy řek jsou rozsáhlými krajinnými plochami v blízkosti městské zástavby a fungují jako přírodní celky - ekosystémy. Jsou prostředím sloužícím nejen lidem, ale specifickým přírodním prostředím pro širokou paletu rostlinných a živočišných druhů. Pro vyjádření hodnoty, kterou krajina v blízkosti řek může mít pro své obyvatele se používá pojem ekosystémové služby. Ty v sobě zahrnují regulační služby (ochlazování klimatu, absorpce uhlíku,



řeka Norges, Francie. Příklad úpravy nábřeží říčky, která respektuje a vychází vstříc v místě přirozeně se vyskytujícím druhům rostlin a živočichů a zároveň břehy jemně doplňuje soustavou lávek, můstků a pobytových prostranství. Autoři: Agence Territoires. © Territoires

1.3.5 břehy řek jsou podélně nepřerušené prostupné



zadržování vody v krajině), podporu zdraví (relaxace, čistý vzduch, aktivity), biodiverzitu (vhodné prostředí pro místní vegetaci i živočichy), kulturní služby, socioekonomické služby (lokální produkce, podnikatelské příležitosti v gastronomii, sportu atd.) Cílem je podpořit a rozvíjet vlastní ekosystém řeky, což ve výsledku vede k benefitům pro město a jeho obyvatele.

- **mít na paměti, že řeka je dynamický prvek ve městě a do úprav co nejvíce zapojovat přirozené přírodní procesy**
- **jednotlivé funkce říční krajiny kombinovat tak, aby se vzájemně doplňovaly a podporovaly - např. protipovodňová opatření spojuvat se zlepšováním podmínek pro vegetaci a živočichy či zvyšováním schopnosti zadržování vody v krajině**

Řeky jsou ve městě nejrozsáhlejšími a nejvýznamnějšími lineárními prvky, poskytují na svých březích obyvatelům příležitost pro průběžný pohyb bezmotorovou dopravou.

- **usilovat o co nejvyšší míru podélné prostupnosti, vytvářet na sebe navazující lineární pěší (popř. cyklistické/inline) stezky v prostoru řek**
- **podélnou prostupnost v hustotě odpovídající potřebě navazujícího města a potřebě fungování samotného prostoru řeky doplňovat příčným propojením lávkami a mosty**

příklady



náplavka řeky Radbuzy, Plzeň. Nově upravený úsek náplavky Radbuzy podél Anglického nábřeží prostor řeky adekvátně a jednoduše zpřístupňuje. Autoři: Ateliér k světu



Anglické nábřeží, Plzeň. Příklad prostranství v bezprostřední návaznosti na kvalitně upravenou náplavku řeky Radbuzy. Samotná náplavka včetně pobytové lávky s kavárnou je příjemným veřejným prostranstvím, ale s horní úrovní města (sadovým okruhem či náměstím před budovou banky) není dobře propojena. Dopravní charakter komunikace náplavku od města odřezává, v místě je pouze jeden přechod.



nábřeží, Gent. Příklad kvalitního městského nábřeží se vzrostlým stromořadím a kontaktem vrchní úrovně nábřeží s vodní hladinou.



nábřeží řeky Mže (z Mostu gen. Pattona), Plzeň. Příklad, kdy je potenciál cenného veřejného prostoru řeky nevyužit. Hlavním problémem je, že prostor řeky Mže v tomto úseku je zcela odříznut silnicí rychlostního charakteru navzdory tomu, že jde o úplné centrum města. Návštěvník centra blízkou přítomnost řeky vůbec nevnímá, pěší vazby zcela chybí.



nábřeží, Stockholm. Příklad návaznosti veřejných prostranství města na vodní břeh. Schody zde vytvářejí pozvolný přechod i pobytovou příležitost.



nábřeží řeky, Perreux-sur-Marne. Příklad přírodě blízkého řešení říčního břehu s doplněním pobytových možností. Autoři: Base Landscape architecture, © BASE



Bernardka, sídl. Komenského nám., Litomyšl. Úpravou nábřeží Loučné v sídlíšní struktuře vznikla promenáda k procházkám a relaxaci. Projekt může sloužit jako inspirace pro části města vzdálenější centru. Úpravy jsou jednoduché, pracují s přirozenou zelení a pobytovými schody zprostředkovávají kontakt s vodní plochou. Autor: Josef Pleskot, AP atelier (2001)

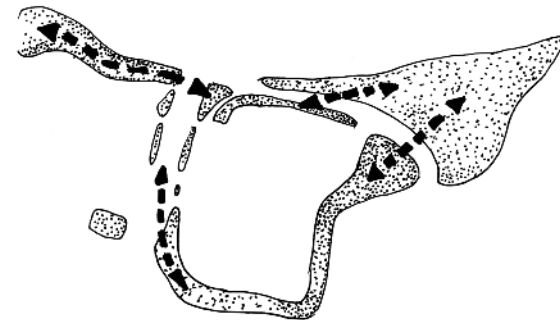


náplavka řeky Radbuzy, Plzeň. Příklad jednoduchého řešení spodní úrovně náplavky s pobytovými elementy ve formě velkorysého mobiliáře. Zeď náplavky je využita jako prostor pro dočasnou výstavu.

1.4 Parky, veřejné zahrady a části krajiny

obecné návrhové principy

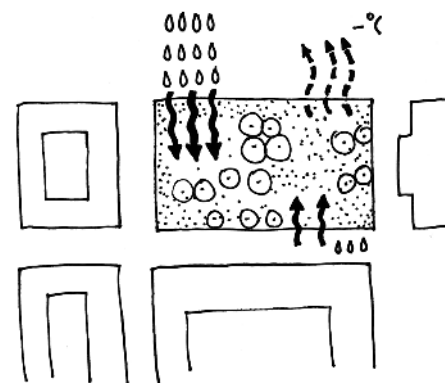
1.4.1 parky, veřejné zahrady a části krajiny jsou součástí systému zelené prostupnosti



Při tvorbě a úpravách zelených veřejných prostranství (parků, zahrad a částí krajiny) je důležité zaměřit se na širší souvislosti a vyhodnotit roli konkrétního prostranství v celkovém systému zelených veřejných prostranství města.

- **při úpravách a tvorbě se zabývat návaznostmi konkrétního prostranství na další zelená prostranství a dohromady vytvářet propojený systém veřejných prostranství, která uživatelům umožní kontinuální prostupy částmi města skrze zeleň**
- **funkci a charakter konkrétního zeleného veřejného prostranství odvíjet od role tohoto prostranství v rámci města tak, aby zeleň různých charakterů a využití byla ve městě rovnoměrně a smysluplně rozmístěna**

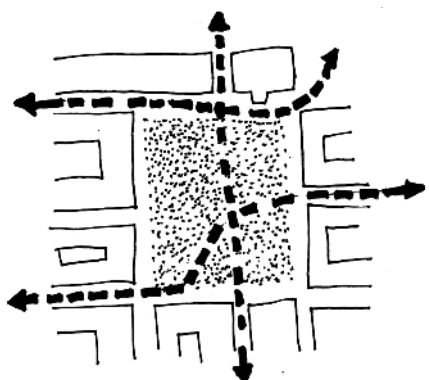
1.4.2 parky, zahrady a části krajiny jsou součástí modro-zelené infrastruktury města



Parky, zahrady a části krajiny jsou základními složkami systému modro-zelené infrastruktury.

- **při tvorbě či úpravách zohledňovat úlohu prostranství v celkovém systému odvodnění města a co nejvíce ji podporovat vhodnou volbou vegetace, materiálů, možností retence a akumulace a dalších opatření HDV**

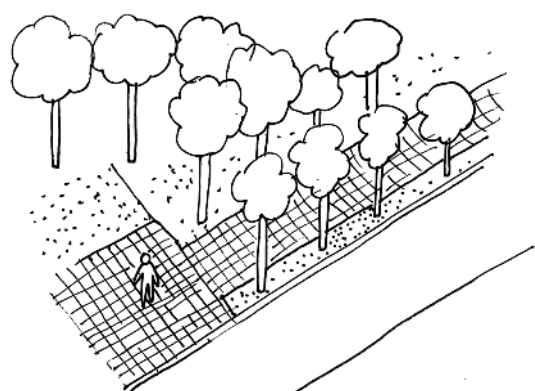
1.4.3 parky, veřejné zahrady a části krajiny dobře navazují na okolní veřejná prostranství



Stejně jako u dalších typologických kategorií i u parků, veřejných zahrad a částí krajiny platí, že důležité je nejen jejich vnitřní prostředí, ale zejména také jejich provázanost s okolím a dalšími veřejnými prostranstvími města.

- při tvorbě a úpravách těchto prostranství zohledňovat a doplňovat městské vazby, logicky na ně navazovat cestní síť vnitřního prostředí parků, zahrad a částí krajiny
- vstupy umísťovat přiměřeně, čitelně a zajišťovat k nim jasný a bezpečný přístup
- na parky, zahrady a části krajiny reagovat i uspořádáním přilehlých veřejných prostranství - logickým vedením pěších a cyklistických tras, využitím nástrojů pro zklidňování dopravy za účelem pohodlného přístupu atd.

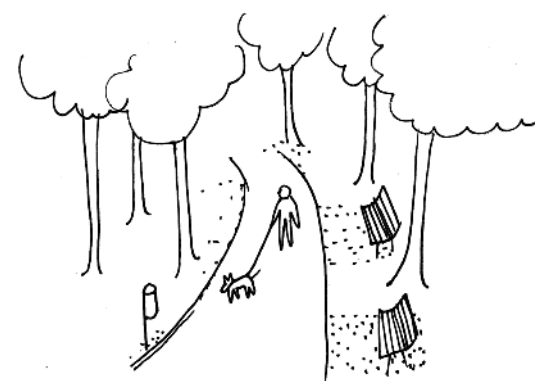
1.4.4 parky a veřejné zahrady mají čitelnou a kultivovanou hranici



Pro kvalitní fungování parků, zahrad a částí krajiny jako veřejných prostranství je velmi důležitá kvalita pojednání rozhraní vůči ostatním prostorům města.

- jasně stanovovat, jak se zelená veřejná prostranství staví vůči okolnímu městu
- pro parky a veřejné zahrady uzavřeného charakteru volit kultivované rozhraní v podobě zídek, živých plotů či řad stromů - vždy dbát na jeho působení směrem do města
- u parků a zahrad s otevřeným charakterem pracovat na jejich rozhraní se vztahy k ostatním veřejným prostranstvím města a navazovat na ně (správně zvolenými průhledy, vstupy, navazujícími povrchy)

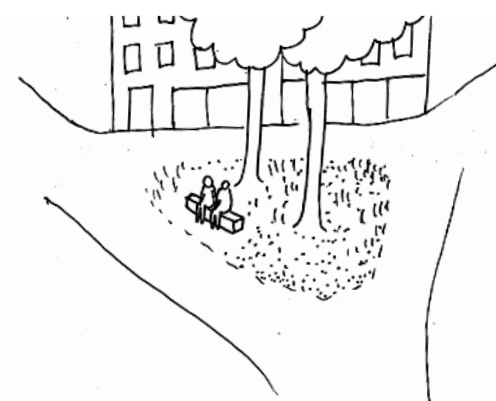
1.4.5 vybavení parků, zahrad a částí krajiny je přiměřené a účelné



Zelená veřejná prostranství jsou místem vydechnutí, relaxace, načerpání sil a aktivního trávení volného času. Je vhodné tyto funkce doplnit drobnou vybaveností, ta však nesmí přebít přirozenost prostoru.

- prioritou je samotná přirozená kvalita místa a v něm přítomná zeleň - její vnímání a působení by vybaveností mělo být podpořeno a jemně doplněno
- volbu funkcí a s nimi související vybavenosti pečlivě odvíjet od role zeleného prostranství v celku města a skutečnou životaschopnost těchto funkcí vzhledem k okolí, předpokládané návštěvnosti a skutečným potřebám obyvatel (vysloveným např. v průběhu participačních setkání)

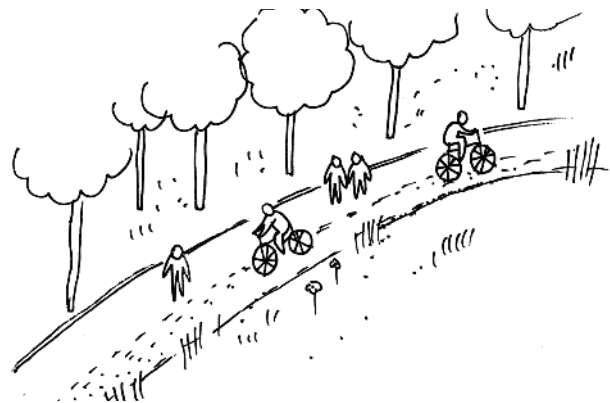
1.4.6 drobná prostranství se zelení jsou důležitými místy z hlediska identifikace, setkávání a celkové atmosféry města



Drobná veřejná prostranství zeleného charakteru - parčíky („pocket parks“), zelené placky v rozšíření ulic, plochy zeleně podél budov atd. jsou důležitou součástí městské zelené infrastruktury. I plošně malý ostrůvek zeleně může v kompaktním městě sehrát zásadní pozitivní roli a posílit charakter místa.

- aktivně vyhledávat příležitosti pro umístování těchto drobných zelených veřejných prostranství - v rozšířených plochách uličních prostranství, urbanistických odchylkách uličních prostorů atd.
- dimenzovat drobná zelená veřejná prostranství pro člověka - pozitivně využívat schopnosti zeleně vytvářet příjemné přechodové střední měřítko mezi člověkem a městskou zástavbou

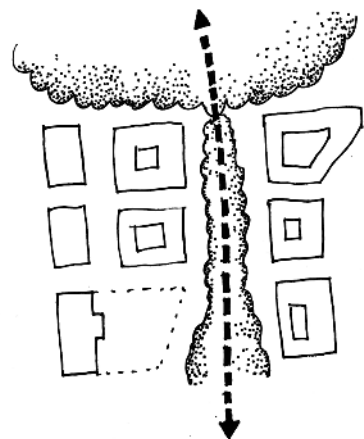
1.4.7 kvalitní a propojená cestní síť



Cesty zelení (sítě parků, zelenými nábřežími, krajinou...) vytvářejí příjemnou alternativu bezmotorového pohybu vůči tradičním formám pohybu po městě a přispívají ke snížení zatížení dopravní sítě města.

- vytvářet logické a přínosné vazby a cesty zelení pro prostupnost města jako celku
- zohledňovat širší vztahy, směřovat k propojování města s krajinou
- zohledňovat historické vazby v místě a tam, kde je to účelné, je obnovovat

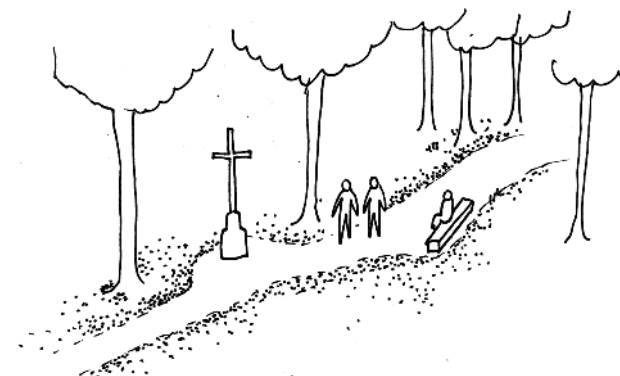
1.4.8 propojení města s krajinou



Ke kvalitě života ve městě přispívá, mohou-li jeho obyvatelé využívat krajiny za městem k odpočinku i aktivitám. Zelený prstenec krajiny by měl nabízet širokou škálu příležitostí k návštěvě a cesta k nim směrem z města by měla být snadná.

- posilovat propojení města a krajiny pomocí rekreačních os
- využívat liniové prvky zeleně (svahy, potoky, zeleň podél železnic atd.) k vytváření souvislých zelených tras propojujících město s krajinou

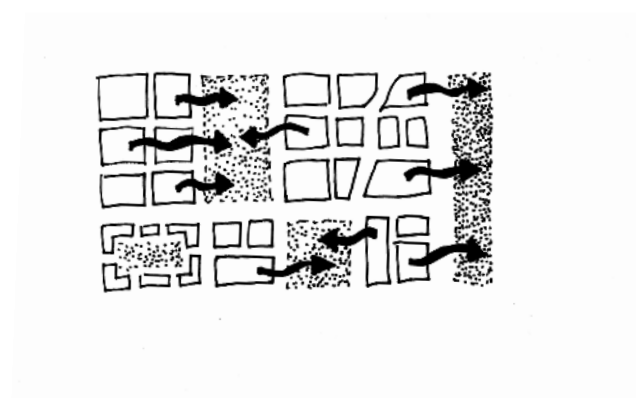
1.4.9 posilování míst zastavení, historických a kulturních os a dominant v krajině



Zejména v krajině je často velmi účelné opírat se o historickou logiku cestní sítě a míst zastavení.

- vytipovávat historické krajinné prvky (např. remízky) či místa zastavení (např. boží muka, kapličky), obnovovat je a citlivě je doplňovat drobnou vybaveností (posezením)
- oživovat, podporovat a rozvíjet historickou logiku cest a jejich návaznosti na město - průhledy, výhledy

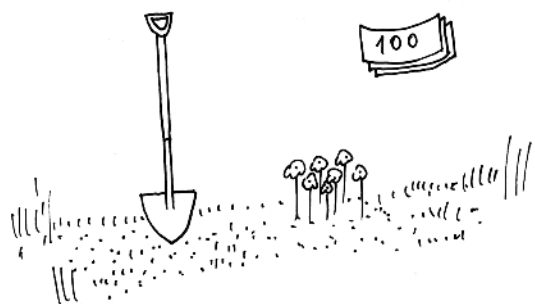
1.4.10 rozmístění zelených veřejných prostranství ve struktuře města zvyšuje dostupnost zeleně pro obyvatele



Dostupnost zeleně je klíčová pro kvalitu života ve městě, proto by investice do vzniku a úprav prostranství parků a zahrad měly směřovat k jejímu zvyšování.

- v rámci prioritizace investic do zelených veřejných prostranství zohledňovat, zda je konkrétním opatřením posilována dostupnost zeleně pro obyvatele
- soustředit se na lokality, kterým zelená rekreační prostranství chybí, a zaměřovat se na obnovu a transformaci míst hůře využitelných kvůli špatné přístupnosti či zanedbanosti

1.4.11 tvorba a úpravy parků a zahrad zohledňují náklady na údržbu



Přínos zelených veřejných prostranství pro město a jeho obyvatele se ztrácí, nejsou-li odpovídajícím způsobem udržována. Budoucí způsob údržby a náklady na ni jsou proto nedílnou součástí úprav či tvorby těchto prostranství.

- **již od počátečních fází návrhu zohledňovat budoucí náklady na údržbu**
- **poměřovat navrhovanou intenzitu údržby s výsledným přínosem prostranství pro město**
- **předem stanovit škálu intenzity údržby a do ní pak jednotlivé plochy zeleně zařazovat**

příklady



Lochotínský park, Plzeň. Příklad kvalitních úprav parku. Promyšlená cestní síť ve vhodných propustných površích dobře doplňuje přirozené prostředí parku včetně vzrostlé zeleně a nechybí jí promyšlený detail.



Lochotínský park, Plzeň. Příklad adekvátního vybavení parku prvky. V hlavní roli je samotná kvalita parkové zeleně a prvky ji nenápadně doplňují, svým designem odpovídají prostředí a jsou jednoduše uspořádané a umístěné.



Kopeckého sady, Plzeň. Velmi kvalitně koncipované a udržované parkové veřejné prostranství.



Smetanovy sady, Plzeň. Příklad velmi kvalitních parkových úprav. Zde je vidět rozhraní parku a městské ulice – prostranství je jasné, čitelné, uspořádané.



Stockholm. Příklad citlivého vybavení parku. Multifunkční prostor pro hru reaguje na terén a charakter parku a nevnáší do prostředí cizorodé prvky a vizuální smog.



Štruncovy sady, Plzeň. Menší park před sokolovnou a v bezprostřední blízkosti řeky Radbuzy. Potenciál zeleného prostranství se ztrácí v celkové neutěšenosti okolí – drobné zahradnické úpravy samy o sobě „prostranství neutáhnou“, přestože umístěním se jedná o atraktivní plochu.



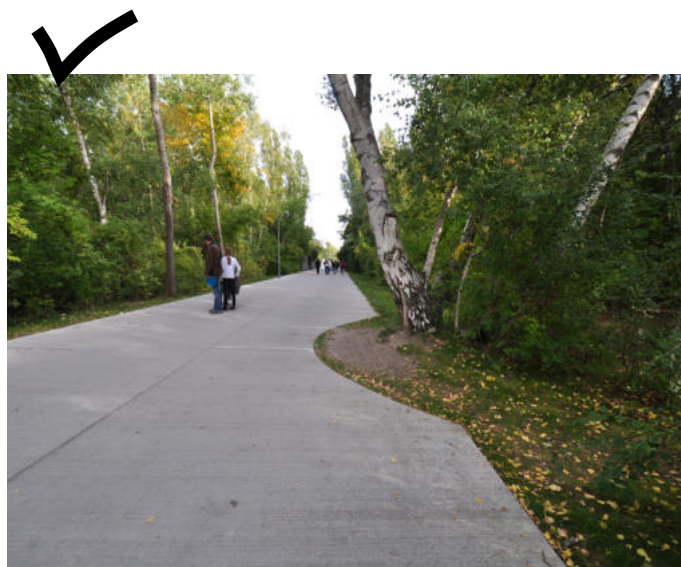
park Gleisdreieck, Berlin. Příklad kvalitního vybavení parku jednoduchým velkorysým mobiliářem a členění povrchů na jasné a čitelné plochy. Autoři úprav parku: Atelier LOIDL



Smetanovy sady, Plzeň. Velmi kvalitně udržované parkové prostranství. Na příkladu je vidět, že nejen vzrostlá zeleň, ale i jiné formy vegetace – zde treláž pro popínavé rostliny – mohou poskytnout příjemný stín a pobytový charakter. Jde o řešení vyžadující nadstandardní údržbu, vhodné do historického centra.



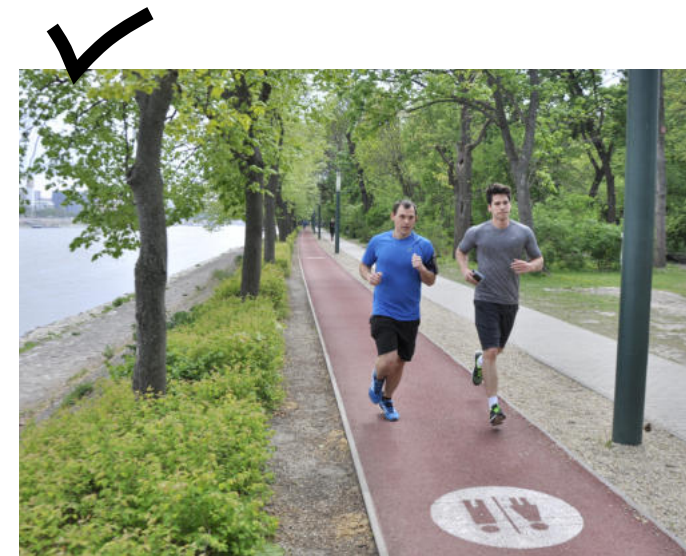
proluka U Zvonu, Plzeň. Příklad kvalitního rozhraní zeleného veřejného prostranství. Živý plot jednoznačně odděluje prostor, celek je čitelný a kultivovaný.



park Gleisdreieck, Berlin. Příklad, kdy do úprav parku byla začleněna přirozená – náletová – zeleň kolem železnice. Stačilo doplnění cest a zpřístupnění. Autoři úprav parku: Atelier LOIDL



park Zemník, Plzeň. Příklad vhodného doplnění parku drobnými pobytovými plochami s mobiliářem, vše ve vhodném materiálovém provedení ladícím s přírodním rámcem.



Margaret Island, Budapešť. Příklad liniové trasy podél říčního toku – zde s vhodným materiálovým odlišením „rychlé“ sportovní stezky od pěšího chodníku.



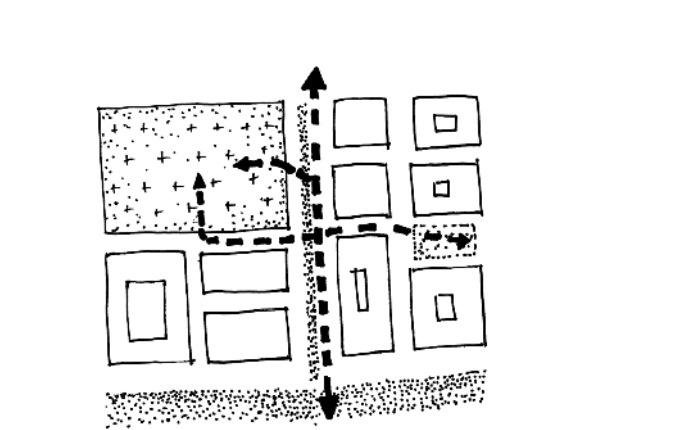
městská pláž, Mokropsy. Oblíbené pobytové prostranství doplňující lineární trasu podél řeky s nenáročným vybavením.



Obora Hvězda, Praha. Příklad lesního hřiště v rámci rozsáhlého městského parku. Charakter prvků je velmi jednoduchý a přitom tvoří oblíbené prostranství pro hru, které v přírodním prostředí není nijak rušivé.

obecné návrhové principy

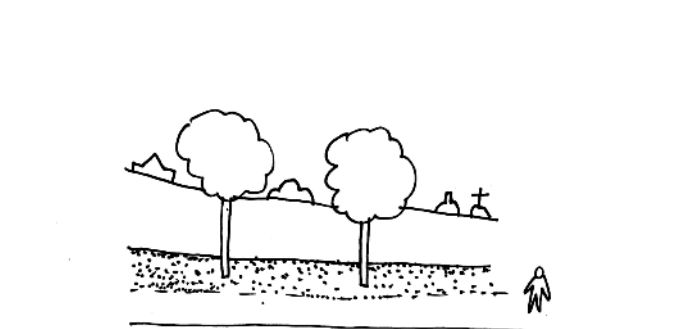
1.5.1 hřbitov je součástí městského systému zeleně a veřejných prostranství



Kromě své primární pietní funkce jsou hřbitovy také cennou a důležitou částí městské zeleně, často s kvalitní vegetací.

- do úprav veřejných prostranství hřbitova zahrnovat nejen jejich pietní, ale i pobytovou funkci jako klidové zeleně
- pojímat úpravy veřejných prostranství hřbitova jako součást modro-zelené infrastruktury města a využívat vhodných opatření pro hospodaření s dešťovou vodou

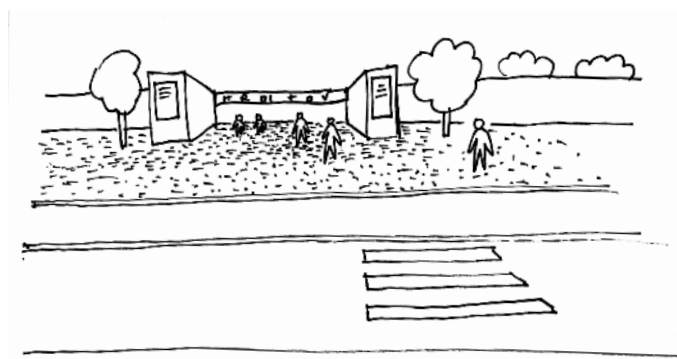
1.5.2 součástí veřejných prostranství hřbitova je i kvalitní rozhraní



Rozhraní mezi hřbitovním areálem a jeho okolím je důležitou součástí péče o veřejná prostranství hřbitovů.

- v okolí hřbitovů v co největší možné míře eliminovat vizuální smog
- drobné objekty pro služby související s funkcí hřbitova (květinové stánky, objekty pohřebních služeb) provádět kultivovaně v tvarosloví, barvě a materiálu odpovídající architektuře, významu a pietní funkci místa
- hřbitovní rozhraní (nejčastěji hřbitovní zdi) mohou mít historickou a architektonickou hodnotu a mohou fungovat jako kvalitní vymezení okolních veřejných prostranství - při úpravách se soustředit i na pásy kolem hřbitovních zdí, vytvářet kultivovaně „záda“ hřbitovním areálům, využívat je pro vedení pěších tras

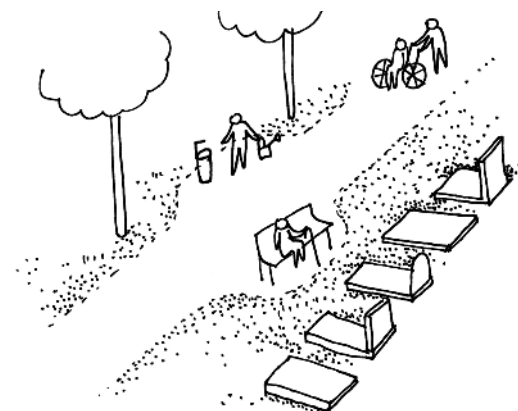
1.5.3 hřbitov dobře navazuje na okolní veřejná prostranství, má důstojný vstup, je dobře přístupný



Samotná prostranství hřbitovů jsou oproti řadě veřejných prostranství města díky vzrostlé zeleni a nezatíženosti dopravou často v základu klidná a kvalitní a stačí je doplňovat vhodnými úpravami. Nejvýraznější změny bývají potřeba v místě setkání hřbitova a okolí – kolem vstupů a v oblasti přístupu pro návštěvníky.

- do úprav veřejných prostranství hřbitovů zahrnout širší vztahy a navrhnout bezpečný a komfortní přístup návštěvníků z míst, odkud nejčastěji přicházejí
- vytvářet reprezentativní vstupní prostranství a předprostory hřbitovů odpovídající významu a pietnímu charakteru místa
- posilovat dobré napojení na MHD (zastávky vhodně umístěné vůči vstupu, bezpečný přístup k zastávkám)
- přímo před hřbitovy nerealizovat rozsáhlé parkovací plochy, ale umožnit dočasné parkování (K+R) a umístit stojany na jízdní kola
- zajistit pohodlný přístup pro nejzranitelnější uživatele - bezbariérový, jasný, čitelný a s vhodnými příležitostmi k posezení
- v místech vstupů na hřbitovy v co největší možné míře implementovat opatření pro zklidnění dopravy za účelem vytvoření pohodlného přístupu pro návštěvníky
- pro výše uvedené účely zvažovat zřizování ochranných pásem hřbitovů

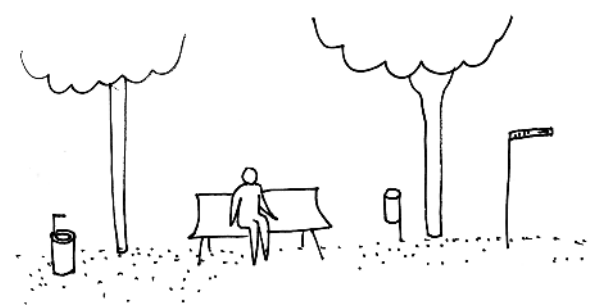
1.5.4 veřejná prostranství hřbitovů jsou vstřícná ke zranitelnějším uživatelům



Hřbitovy jsou veřejnými prostranstvími s typicky vysokým počtem zranitelnějších uživatelů a měly by pro ně vytvářet přívětivé, bezpečné a bezbariérové prostředí.

- při úpravách předvídat potřeby zranitelnějších uživatelů a vycházet jim vstříc - vytvářet jednoduché, čitelné prostředí, ve kterém se budou snadno a pohodlně orientovat
- vybavovat hřbitovy kvalitním orientačním systémem
- provádět veřejná prostranství jako bezbariérová, vyhýbat se nadbytečným výškovým skokům atd.
- vytvářet dostatek příležitostí k posezení k pobytu ve stínu
- umísťovat dostatečně četné a správně výškově nastavené zdroje vody

1.5.5 design prvků v rámci hřbitova je důstojný a přiměřený prostředí



Veřejné prostranství hřbitovů a prvky, které jsou na něm umístěné, by především měly podtrhovat a vhodně doplňovat klidovou a pietní atmosféru místa.

- vhodné je nastavit jednotný vizuální styl (informační cedule, orientační systémy atd.) ve spolupráci s designérem
- vzhled veškerého mobiliáře a vybavení by měl být přiměřený, kultivovaný, tvarově a barevně upozaděný a co nejvíce sjednocený

příklady



hřbitov U Věch svatých, Plzeň. Na příkladu je vidět, že hřbitov není jen „světem sám pro sebe“, ale je součástí širšího městského prostředí a systému veřejných prostranství.



hřbitov U Věch svatých, Plzeň. Příklad vhodných parkových úprav v rámci pietního prostoru.



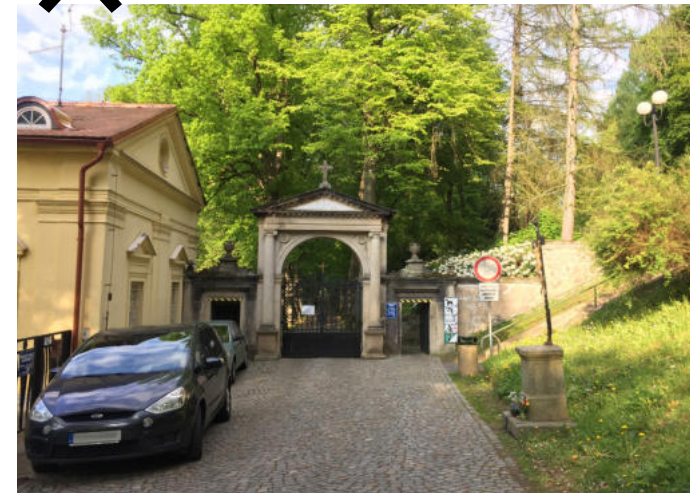
hřbitov U Věch svatých, Plzeň. Hřbitovy jsou primárně místem piety, plní však i roli „klidového parku“, kde se lze procházet a relaxovat.



hřbitov U Věch svatých, Plzeň. Hranice hřbitova – nejčastěji hřbitovní zeď – je důležitým prvkem vstupujícím do veřejných prostranství jako jejich „záda“ a měla by jí být věnována pozornost i směrem „z města“.



vstup na hřbitov v Dýšině, Plzeň. Vstupy na hřbitovy jsou z hlediska úprav veřejných prostranství zásadní – důležité je jejich kvalitní navázání na ostatní veřejná prostranství města. Na příkladu je vidět hodnotnou historickou situaci vstupu na kostelní hřbitov, která je v rámci veřejných prostranství poněkud „natěsnaná“ – nemá příliš předprostoru a z jedné strany na ni nenavazuje chodník.



vstup na Ústřední hřbitov, Dražovice, Karlovy Vary. Nahodile rozmístěné, zbytečně velké cedule a značky nejrůznějšího provedení a zcela nevhodné bezpečnostní prvky nad pěšími vstupy upozadují architekturu památky a degradují pietní místo. Na neutěšenosti prostranství se podílí i neorganizované parkování, kdy auta stojí tak, že brání v průchodu i pohledu k bráně.



Lesní hřbitov, Stockholm. Příklad skvělého navázání hřbitova na okolní krajinné zázemí a kvalitní práce s rozhraním hřbitova – zde cesta podél hřbitovní zdi. Autor úprav hřbitova: Erik Gunnar Asplund



Lesní hřbitov, Stockholm. Areál hřbitova tvoří svébytné krajinné prostředí s řadou příležitostí k zastavení. Pieta hřbitova se nevztahuje jen na konkrétní hroby, jsou zde i příležitosti k celkovému zastavení a zamyšlení. Autor úprav hřbitova: Erik Gunnar Asplund



Mikulášský hřbitov, Plzeň. Vstup na hřbitov by si v rámci ulice Mikulášská zasloužil důstojnější předprostor i napojení na okolí. Současné řešení chodníčku v betonové zámkové dlažbě, který je zrovna v místě historické brány zúžený, není ideální. V blízkosti není žádný přechod a nesymetrické a zdvojené umístění sloupů veřejného osvětlení a trakčního vedení v těsné blízkosti brány nepůsobí reprezentativně.



Mikulášský hřbitov, Plzeň. Branka přiléhající k hřbitovní zdi označuje nové propojení mezi dvěma úrovněmi města, které výrazně zlepšilo celkovou průchodnost území.



Mikulášský hřbitov, Plzeň. Kultivované úpravy vnitřního prostoru hřbitova – respektování hřbitovní zdi, vhodné provedení cesty v dlažbě, doplnění vzrostlé zeleně.



Ďáblický hřbitov, Praha. Příklad nevhodné rozsáhlé vyasfaltované plochy v rámci vstupního prostranství. Na hřbitově je vhodné pracovat s propustnými materiály a spíše přírodními, parkovými úpravami.



Kodaň. Příklad kultivovaného předprostoru hřbitova s prvky posezení.



Mikulášský hřbitov, Plzeň. Cesta ve vhodném, pro vodu propustném materiálu, který odpovídá kontextu, sleduje hřbitovní zed'.



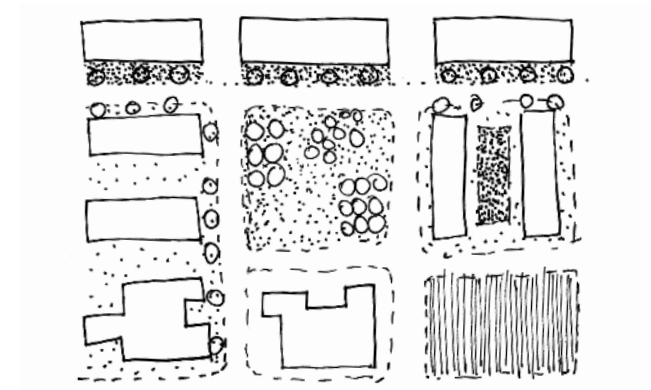
Ďáblický hřbitov, Praha. Hospodářské zázemí hřbitova má nevhodnou formu negativně přispívající k celkovému pietnímu dojmu hřbitova.



hřbitov, Berlín. Příklad vhodného umístění vodního prvku v rámci hřbitova. Kultivované vodní prvky vybízejí ke kontemplaci a mohou být vhodným doplněním veřejných prostranství hřbitovů. Autoři úprav: relais Landschaftsarchitekten, © Stefan Müller

obecné návrhové principy

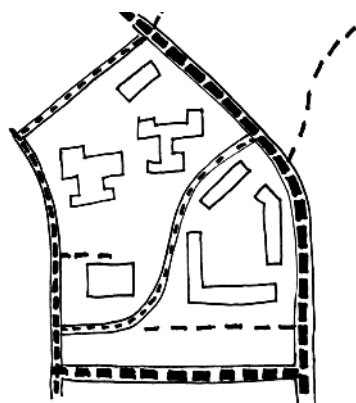
1.6.1 veřejná prostranství jsou nástrojem zlepšení čitelnosti a organizace prostředí sídliště



Sídliště netrpí nedostatkem ploch veřejných prostranství. Naopak, oproti kompaktnímu městu je jejich podíl vůči hustotě zástavby výrazně větší. Problémem je však často nejasná organizace a špatná čitelnost, v důsledku které se potenciál množství veřejných prostranství ztrácí a uživatelé jej nevnímají.

- **podřizovat úpravy veřejných prostranství nadřazeným koncepcím, vždy zohledňovat roli jednotlivého veřejného prostranství v rámci celku**
- **pracovat s hierarchizací veřejných prostranství**
- **využívat úpravy veřejných prostranství k členění prostoru na čitelné celky (ulice, předzahrádky, předprostory atd.)**
- **pracovat s přirozenými nestavebními rozhraními (změnami materiálů, živými ploty, zelení atd.) jako nástroji tohoto členění**
- **při úpravách veřejných prostranství se soustředit na jejich výslednou srozumitelnost pro uživatele - kvalitní veřejné prostranství se obvykle dá jednoduše pojmenovat a jeho uživatelům je jasné, k čemu slouží**

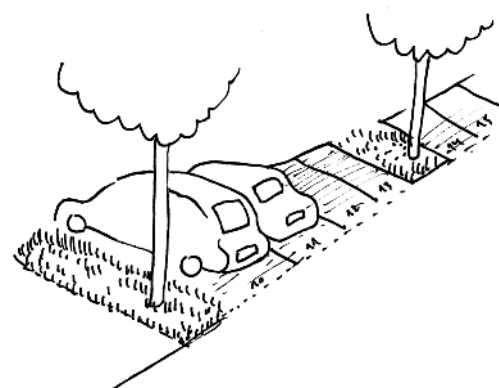
1.6.2 kvalitní a hierarchizovaná komunikační síť



Uliční síť sídlišť je často typická tím, že jednotlivé komunikace mají podobný charakter (šířku, asfaltový povrch atd.) bez ohledu na jejich význam (páteřní komunikace, obslužná komunikace atd.). Tím je znesnadněna čitelnost i pěší prostupnost území.

- **podřizovat úpravy jednotlivých ulic na sídlišti nadřazeným koncepcím - vždy by mělo být jasné, kde si konkrétní ulice stojí v celkové hierarchii uliční sítě sídliště**
- **vedlejší, obslužné, ulice nemají mít stejný charakter jako páteřní trasy a jejich dopravní charakter může být výrazně potlačen (eliminací dopravní plochy, využitím propustnějšího materiálu, charakterovým přiblížením k zeleným plochám)**
- **při úpravách minimalizovat průjezdné části komunikace v ulicích i křižovatkách**
- **navrhovat komunikační síť s důrazem na pěší komfort a prostupnost**
- **odstraňovat současné bariéry v pěší průchodnosti komunikací (nedostatky přechodů, nedostatečné rozhledy pěších v křižovatkách, nekomfortní pěší průchod způsobený neorganizovaným umístěním vybavení jako je osvětlení či odpadové hospodářství)**
- **eliminovat množství vyasfaltovaných ploch, které snižují možnosti přirozeného zasakování srážkových vod**

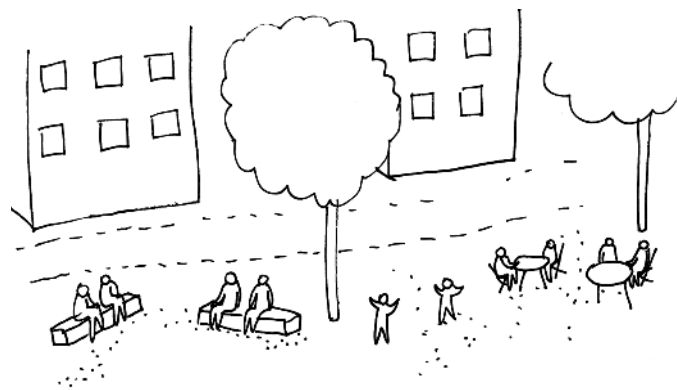
1.6.3 organizované a kultivované parkování



Modernistická struktura sídlišť nebyla na současnou poptávku po parkovacích stáních koncipovaná, v důsledku čehož jsou veřejná prostranství často zahlcena chaoticky a organicky parkujícími auty.

- **parkování na sídlišti řešit koncepčně pro širší oblasti**
- **odlehčovat vnitřní prostranství sídliště nabídkou koncentrovaného parkování na okraji v docházkové vzdálenosti (kultivovaná kapacitnější parkoviště, parkovací domy)**
- **redukovat dopravní plochy v ulicích i křižovatkách, které neslouží k minimální potřebné obsluze dopravou a umožňují živelné parkování**
- **pojímat parkovací místa a parkování jako součást veřejných prostranství a zelených ploch sídliště - usilovat o kultivovanost, prokládat zelení, využívat propustných a polopropustných materiálů**
- **parkovací místa jasně vymezovat nerušivým způsobem - např. materiálovým odlišením od plochy vozovky**

1.6.4 veřejná prostranství sídlišť nabízejí příležitosti ke komunitnímu setkávání



Budovy na sídlišti většinou neposkytují tolik příležitostí k setkání a veřejnému využití, jako je tomu v kompaktním městě. O to více příležitostí k setkávání a komunitnímu vyžití by měla poskytovat veřejná prostranství.

- **tam, kde ve stávající struktuře fungují centra sídlištních celků, je vhodné, je oživit, zbavovat dopravního charakteru, vizuálního a objektového smogu a podporovat jejich setkávací a obytnou funkci**
- **doplňovat centrální veřejná prostranství do struktury sídlištních celků, kterým taková prostranství zcela chybí**
- **nad rámec centrálních veřejných prostranství sloužících pro větší celky sídliště vytvářet drobnější plácky a pobytová prostranství umožňující setkávání obyvatel sídliště**
- **vyhledávat příležitosti pro setkávání ve struktuře sídliště - často je např. možné využít již nefunkčních technických objektů (trafostanic, výměníků atd.) k přeměně na komunitní centra**
- **při úpravách veřejných prostranství zvažovat možnosti oživení a expanze parteru obytných domů a vytvářet pro ně příležitosti**

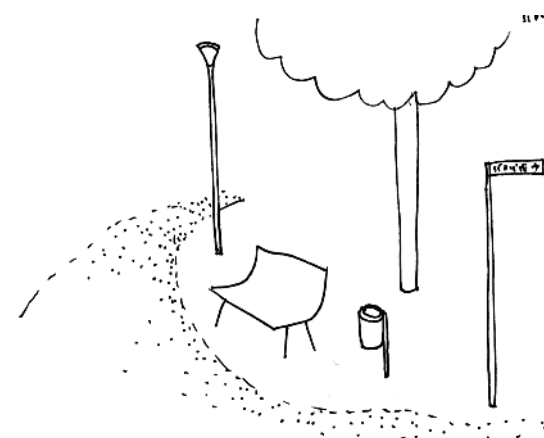
1.6.5 veřejná prostranství přinášejí do prostředí sídlišť přívětivé měřítko



Častým nedostatkem veřejných prostranství sídlišť je absence prvků středního měřítka, které by vytvářely pomyslný přechod mezi měřítkem člověka a nadrozměrným měřítkem obytných budov sídliště.

- **podřizovat úpravy veřejných prostranství nadřazeným koncepcím, vždy zohledňovat roli jednotlivého veřejného prostranství v celku**
- **při úpravách veřejných prostranství se zaměřovat na vizuální vztahy v rámci prostředí a na objemové působení úprav v prostoru sídliště**

1.6.6 střídmy a kultivovaný detail vybavení sídlišť



Veřejná prostranství sídliště kvůli své rozlehlosti často trpí zahlcením drobnějších nesourodých a neuspořádaných objektů. Důraz na kvalitní detail je zde proto zvláště důležitý.

- **minimalizovat zatížení veřejných prostranství objekty**
- **obecně dbát na kultivovanost architektonického detailu veřejných prostranství, působení objektů vybavení prostoru by mělo být střídme, tvarově a barevně neutrální**
- **veřejná prostranství sídliště jsou příležitostí pro využití méně standardních designových řešení prvků a vybavení (mobiiliáře z recyklátů, hrubě opracovaného kamene či dřeva, hřišť s využitím přírodních prvků atd.) - v takových případech je třeba dbát na vhodné působení v rámci prostoru, je vhodné přizvat k individuálnímu návrhu odborníky**

příklady



sídlíště Bolevec, Plzeň. Na příkladu je vidět, jak nástroje veřejných prostranství (zde komponovaná vzrostlá zeleň a vhodné dětské hřiště, které reflektuje prostředí a není tvořené z generických prvků) mohou modernistické budovy doplnit o přívětivé lidské měřítko.



sídlíště Košutka, Plzeň. Na sídlištích často vznikaly objekty veřejné vybavenosti zamýšlené jako centra místního života. Na příkladu je vidět, jak absence vztahu budovy s veřejným prostranstvím, mimoúrovňové vstupy a neurčitost okolních ploch vedou k celkové bezradnosti v místě. Takové situace zpravidla navíc přitahují vizuální smog.



sídlíště Skvrňany, Plzeň. Typický pohled na veřejné prostranství, které je sice rozlehlé, ale nepůsobí jako přívětivý prostor plný příležitostí k pobytu a relaxaci. Důvodem je nejasný účel prostoru a rezignace na jeho zónování a formování. Výsledkem je přemíra asfaltu, která působí výhradně dopravním dojmem a navíc komplikuje odtok a zasakování dešťových vod.



sídlíště Bolevec, Plzeň. Řešení dopravy zpravidla do velké míry diktuje atmosféru veřejných prostranství sídliště. Zde se přidružené funkce (parkování, odpady) „rozlévají“ do vyasfaltované komunikace, což vede ke zbytečně vysokému poměru zpevněných vyasfaltovaných ploch.



Marzahn, Berlín. Příklad skvělého řešení sídlištního mezidomí. Marzahn je typický obrovským měřítkem budov, veřejná prostranství trpí řadou neduhů pro sídliště příznačných. Nově vzniklý sousedský park přírodního charakteru do prostředí vnáší motiv, který místu dává jasnou identitu a určení, funkční náplň i příznivý efekt v podobě zpříjemnění místního klimatu.



sídlíštní veřejné prostranství, Berlín. Ukázka, jak jasné zónování veřejného prostranství může do sídliště vnést měřítko a kvality kompaktního města. Živý plot zde uplatňuje svoji schopnost jasně vymezovat prostor. Předzahrádky, navíc s detailem schránek a označení domů, usazují modernistické objekty do prostředí a z pohledu chodce jim dodávají správné měřítko. Zelený pás v ulici má jasné vymezený prostor a zabraňuje nejasnému rozbředávání ploch v rámci profilu ulice.



KiezPARK FORTUNA, sídl. Marzahn-Hellersdorf, Berlín. Ve vnitrobloku, na místě zbouraných nevyužitých školních budov, vznikl „sousedský“ park, jehož součástí je mj. komunitní zahrádka využívaná především seniory, kteří žijí v okolí. Park byl částečně financován ze soukromých zdrojů. Na jeho plánech se podíleli místní obyvatelé, kteří dnes participují také na správě a programové náplni parku.

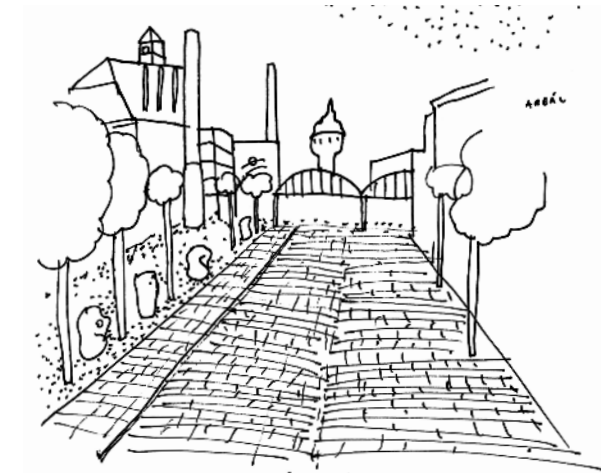


„Vybíralka 25“ (sídl. Černý Most), Praha. Součástí plánu revitalizace lokality je koncepce hospodaření s dešťovými vodami, která navrhuje sérii opatření v koordinaci s architektonicko-urbanistickými úpravami místa. Na vizualizaci jsou znázorněny zasakovací průlehy podél chodníku a propustná dlažba parkovacích stání. Autor: IPR Praha ve spolupráci s JV PROJEKT VH (2017)

1.7 Veřejná prostranství areálů

obecné návrhové principy

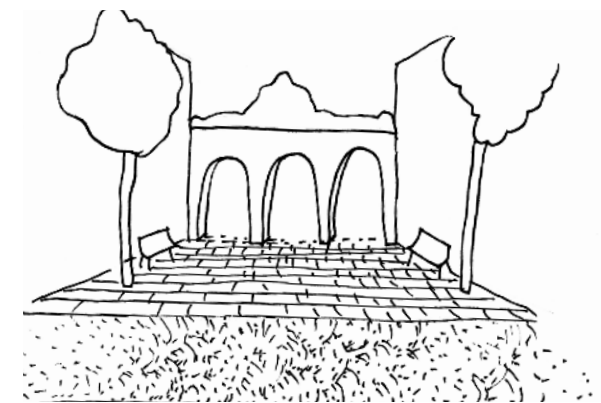
1.7.1 důraz na kvalitu veřejných prostranství



Areály jsou typem městské struktury, která do města může vstupovat velmi různorodým charakterem podle toho, jakou ubytovává funkci. Obecně lze ale říci, že prostory areálů nelze vyjmout z městského prostředí a rezignovat u nich na kvalitu veřejných prostranství. Naopak, je potřeba usilovat o jejich vhodné začlenění do města a obytnou kvalitu v rámci jejich území.

- **obecně platí, že pravidla pro prvky a některé typologické kategorie uvedené v tomto Manuálu platí i pro prostředí areálů**

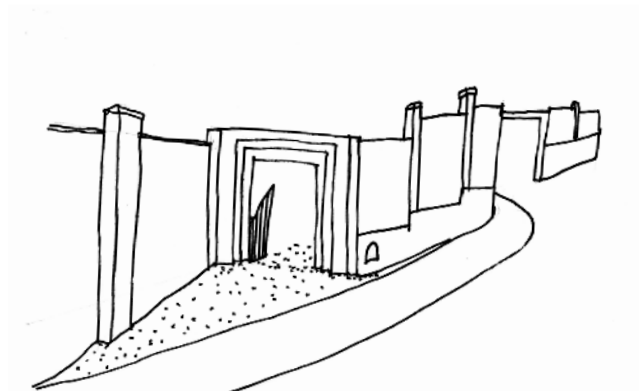
1.7.2 navázání na síť veřejných prostranství města



Areály by měly dobře zapadat do kompoziční a urbanistické struktury města a jeho veřejných prostranství.

- **tam, kde je to možné a vhodné, umožňovat propustnost alespoň v míře odpovídající celoměstsky důležitým propojením v návaznosti na okolí**
- **vstupy a brány do areálu dobře navazovat na síť veřejných prostranství města**
- **ke vstupům zajišťovat dobrou přístupnost (MHD, pěší, cyklistickou) a zajišťovat k ní bezpečné a jasné vazby**
- **nežádoucí je nadbytek dopravních ploch v rámci vstupů a vjezdů, které mají být především součástí okolního města, nikoliv odrazem dopravní situace uvnitř areálu**

1.7.3 kultivované rozhraní

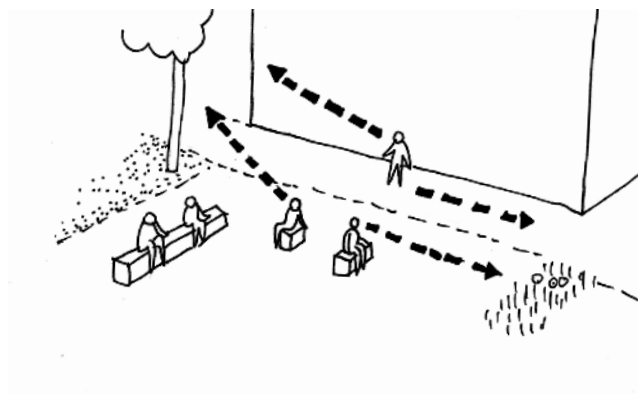


Z hlediska veřejných prostranství je u areálů zcela zásadní, jakým způsobem se vztahují k okolnímu městu.

- **vyhýbat se rozsáhlým neprostupným oplocením**
- **dbát na kultivovanost rozhraní**
- **eliminovat vizuální smog a zahlcení reklamou na rozhraní areálů**

Pozn.: Podrobná pravidla k oplocení v Plzni stanovuje dokument *Požadavky na oplocení sousedící s veřejným prostorem, 2021*.

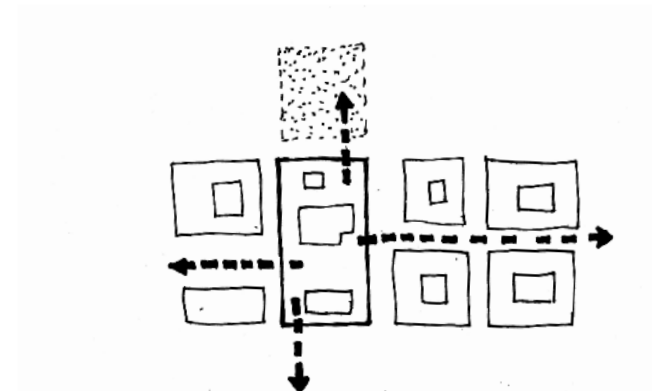
1.7.4 lidské měřítko



Areály jsou definovány specifickou strukturou a měřítkem zástavby. V případě veřejně přístupných areálů je proto zejména důležité dbát na udržení lidského měřítka v prostředí areálů.

- **dimenzovat veřejná prostranství areálů s ohledem na měřítko člověka (tempo chůze, výška očí atd.)**
- **dbát na dostatečné a nepřerušované pěší vazby v rámci areálu**
- **vytvářet pobytové příležitosti (poskytovat dostatek příležitostí k sezení, pobytu ve stínu a v zeleni atd.)**

1.7.5 areály jsou přínosem pro město



Areály ve městě mají opodstatnění, fungují-li jako do jisté míry autonomní celek, který přináší místu kulturní či společenské obohacení a který odpovídá měřítku a charakteru lokality.

- **nejproblematičtější jsou ve městě monofunkční rozsáhlé areály neodpovídající měřítku okolní zástavby a přerušující městské vazby**
- **při vzniku a obnově areálových struktur je třeba dbát na členění struktur tak, aby odpovídala měřítku okolního města**
- **funkce areálů by měla být přínosem pro své okolí**
- **průvodním znakem identifikace uživatelů s prostranstvím areálu je, umí-li jej jasně pojmenovat (např. vysokoškolský kampus, technologický kampus, zoo, tržnice atd.)**

příklady



DEPO2015, Plzeň. Bývalé depo autobusů a trolejbusů se proměnilo na zónu kultury a kreativního průmyslu. Areál hostí řadu výstav, festivalů, veletrhů atd. Objekty našly novou náplň, která komunikuje s veřejným prostranstvím kolem nich. Prostor je vybaven velkorysými uměleckými díly a flexibilním mobiliářem – v závislosti na akcích a režimu se často proměňuje.



Papírna, Plzeň. Další příklad přeměny. Příklad ukazuje, že hodnoty místa (industriální budovy, blízkost řeky, určitá neexkluzivita a přístupnost) mají svou přirozenou kvalitu, kterou by si měly ponechat.



Vaňkovka, Brno. Příklad bývalého průmyslového areálu s dostavbou, která nepopřela kvality a charakter místa, ale navázala na ně. Úprava veřejného prostranství je kultivovaná a umožňuje různorodé využití.



Museumsquartier, Vídeň. Historický areál bývalé jízdní dráhy, později místa pořádání veletrhů, je nyní kulturním okrajem. Veřejná prostranství vnitrobloku tvoří doprovod k funkci budov – návštěvníci jednotlivých galerií si zde mohou odpočinout, potkat se, občerstvit se.



Pivovar Plzeňský Prazdoroj, Plzeň. Příklad důležitého městského areálu v širším centru. Samotný areál má kvalitní vnitřní prostředí, jeho vstup je ale poněkud upozaděn komplikovanou situací okolí zatíženou dopravou, mimoúrovňovými prostranstvími a dílčími řešeními.



Techmania, Plzeň. V areálu plzeňské Škodovky vzniklo v bývalých továrních halách vědecké centrum. Jde o příklad ukazující, že i průmyslové areály jsou součástí města a mohou mu přinášet výrazný užitek, nikoliv fungovat jen jako uzavřené světy samy pro sebe. Současné řešení veřejných prostranství v souvislosti s areálem je poněkud kompromisní – plochy mají převážně dopravní charakter, přístupy jsou často mimoúrovňové, zeleně a ploch k pobytu a odpočinku je nedostatek.



MFO-Park, Curych. V areálu bývalé továrny vzniklo nové obytné, administrativní a obchodní centrum. Součástí je i netradiční vertikální park – konstrukce ve vegetačním období plně porůstá zelení. Jde o příklad netradičního řešení navazujícího na industriální charakter novým jazykem. Autoři: Burekhardt+Partner, Raderschallpartner.

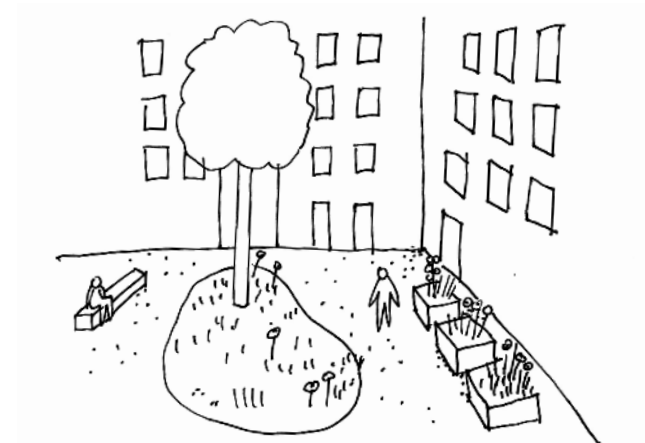


Papírna, Plzeň. Příklad jednoduchého doplnění prostorů areálu nenáročným vybavením charakterem odpovídajícím prostředí. Efekt je však velký, zpřístupněný areál je u obyvatel oblíbený.

1.8 Vnitrobloky

obecné návrhové principy

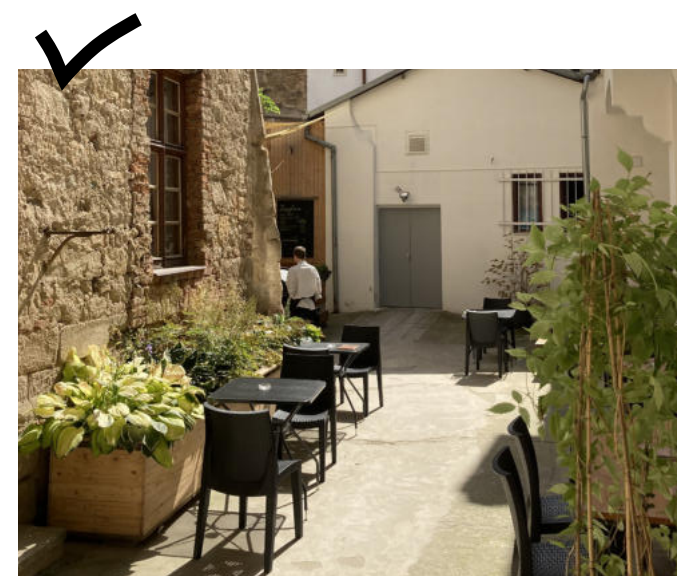
1.8.1 veřejně přístupné vnitrobloky jako klidová veřejná prostranství



Pokud jsou prostranství v rámci stavebních bloků veřejně přístupná, mohou se stát velmi příjemnou součástí veřejných prostranství města a nabídnout specifickou, klidnou a intimní atmosféru. Jejich výhodou je často přirozená sociální kontrola.

- **aktivně vyhledávat příležitosti pro zpřístupňování a zobytnování prostranství v rámci stavebních bloků**
- **vytvářet klidné prostředí s pobytovými situacemi**
- **využívat vegetace a její schopnost pozitivně ovlivňovat klima**

příklady



kavárna ve vnitrobloku při ulici Zbrojnická, Plzeň.

Na příkladu je vidět, že drobná prostranství v rámci stavebního bloku mohou být velmi vítaným doplňkem a rozšířením ostatních veřejných prostranství města.



zahrada ve vnitrobloku za synagogou, Plzeň.

Zahrada Miroslava Horníčka v rámci stavebního bloku v centru města je dobrým příkladem klidového relaxačního veřejného prostranství, jež mohou městu zpřístupněné vnitrobloky přinášet.



Hackesche Höfe, Berlin. Příklad veřejně přístupné série vnitrobloků. Oproti rušným ulicím v okolí nabízí toto veřejné prostředí úplně jinou atmosféru a tvoří vlastní svět i alternativní průchod.



vnitroblok nám. Republiky, Plzeň. Příklad využití velmi příjemného prostranství vnitrobloku pro restaurační zahrádku. Dlažba dobře doplňuje prostor. Stolky restaurace a pódium jsou na drobné měřítko vnitrobloku poměrně dost robustní.



vnitroblok nám. Republiky, Plzeň. Velmi příjemné prostranství v rámci vnitrobloku s vhodnými povrchy a doplněné o umělecká díla.



vnitroblok Kurfürstenstrasse, Berlín. Příklad využití vnitrobloku pro sousedskou funkci. I drobné plochy vnitrobloku, pokud jsou dobře využity, mohou sloužit pobytově. Autoři: June 14 Meyer-grohbrügge & Chermayeff.



vnitroblok, Stockholm. Příklad parkově upraveného veřejně přístupného vnitrobloku, který v rámci města tvoří oázu s vodou, zelení a příjemným mikroklimatem.



Hackesche Höfe, Berlin. Příklad zeleně ve veřejně přístupném vnitrobloku. Naproti uliční frontě z druhé strany bloku zdůrazňuje vysoká míra zeleně ve vnitrobloku jeho klidovou a relaxační funkci.



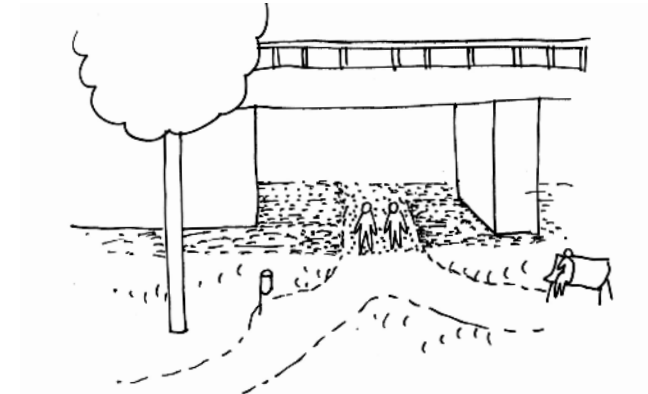
sídlíště Sihfield, Curych. Vnitroblok v nové zástavbě je koncipován jako veřejné prostranství pro sousedské setkávání a hru dětí. Úpravy jsou kultivované a využívají přirozených prvků (dřevěné kůly, „kamny“ na posezení), které do města vnášejí kus přírody a nepůsobí rušivě.



MuseumsQuartier, Vídeň. Příklad veřejně přístupného vnitrobloku s veřejnou funkcí v přilehlých objektech. Vnitřní prostředí bloku slouží dočasným instalacím.

obecné návrhové principy

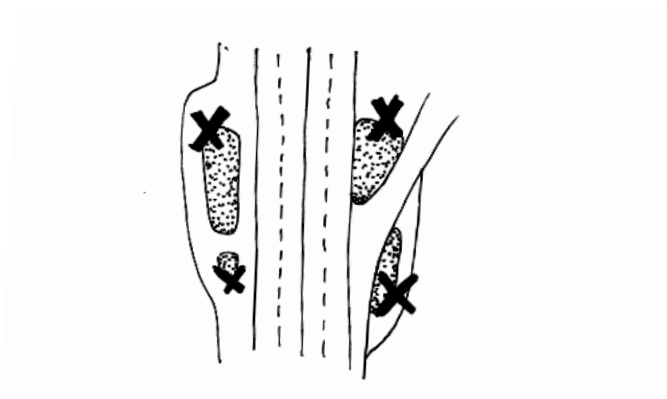
1.9.1 začlenění dopravní infrastruktury do města



Dopravní stavby kolem sebe často vytvářejí situace nepříznivé pro pěší pohyb a pobyt obyvatel. To však není důvod na tento „rub města“ (typicky prostory pod mosty a přejezdy, zbytkové plochy ve velkých křižovatkách, prostranství podél rychlostních komunikací, parkoviště atd.) jako na veřejná prostranství rezignovat. Naopak, pouze cílená snaha i do těchto míst vnášet obytnou kvalitu a vnímat je jako součást městského prostoru zabraňuje vzniku hluchých a neprostupných míst v rámci městského organismu.

- **prostranství dopravní a technické infrastruktury podřizovat celkové urbanistické kompozici místa, nikoliv pouze technickým požadavkům**
- **do návrhu těchto prostranství zahrnovat kritérium městotvornosti - prostranství mostů, dopravně zatížených komunikací a ploch v jejich blízkosti atd. je třeba navrhovat i architektonickými a estetickými prostředky a zapojovat je do organismu města**
- **v případě stávající infrastruktury je třeba hledat způsoby integrace do městského prostředí dodatečně - např. využitím krajinářských prostředků (vzrostlé zeleně) k lepší definici místa nebo novým využitím přilehlých ploch (skateparky, umělecké intervence atd.)**

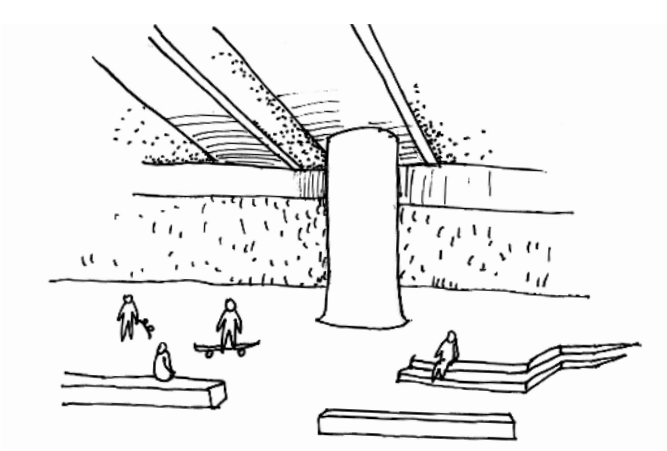
1.9.2 eliminace zbytkových ploch a hluchých míst



Různé drobné travnaté plošky či náhodné keřové skupiny a další zbytková prostranství a prvky se podepisují na celkovém chaosu ve městě, komplikují údržbu a nepřinášejí žádný užitek.

- **již od fáze návrhu hledat řešení, která tato místa vůbec nevytváří, ale pracují s jasnými a přehlednými plochami**

1.9.3 pobytové kvality součástí infrastruktury



I veřejná prostranství sloužící přednostně dopravě by měla být vstřícná k chodcům a umožňovat co nejvyšší kvalitu a dostupnost širším územím.

- **eliminovat bariérovost těchto prostranství co nejvyšší mírou integrace pěších vazeb**
- **pobytové funkce, pěší a cyklistické vazby a „dotahování“ města k prostranstvím dopravní a technické infrastruktury je také efektivním nástrojem, jak snížit častý negativní a neměstský charakter těchto míst**

pravidla pro podkategorie dopravní infrastruktury

parkoviště



parkoviště u Relax parku ve Štruncových sadech, Plzeň. Příklad ukazuje aplikaci opatření modro-zelené infrastruktury v kombinaci s funkcí parkoviště. Mezi parkovací stání byla do vegetačních ostrůvků vysazena vzrostlá zeleň. Odvodnění parkovacích stání s povrchem z betonových polovegetačních tvárnic je řešeno vybudováním hloubkového vsakovacího trativodu v nejnižší části parkovacího stání.



Parkoviště u náplavky Mže, Plzeň. Rozsáhlá parkoviště na zpevněných plochách bez přítomnosti zeleně přispívají k ohřívání města a navíc tvoří v prostředí bariéru. Komfortní nejsou ani pro uživatele, jejichž vozy se na nich přehřívají.

Velkoplošná parkoviště typicky veřejný prostor nezhodnocují – vytvářejí bariéry v prostupnosti, přispívají k přehřívání a zabraňují přirozenému odtoku dešťových vod. Strategicky umístěné parkoviště v provedení integrujícím modro-zelenou infrastrukturu však může odlehčit zahlcení ulic a dalších obytných veřejných prostranství auty.

- **parkoviště umisťovat strategicky na neexponovaných místech (např. v rámci stavebních bloků za zástavbu) a s ohledem na širší vztahy tak, aby v prostředí netvořila bariéry**
- **parkoviště nesmí přerušovat pěší vazby v území**
- **parkoviště spojovat s pobytovými funkcemi a zejména s vegetací a dalšími prvky modro-zelené infrastruktury**
- **bránit vzniku přehříváných ploch výsadbou stromů, umožňovat zasakování srážkových vod volbou vhodně propustného povrchu**
- **eliminovat vizuální smog**



Paluba Hamburk. Příklad úpravy veřejného prostranství, která vnesla do předprostoru hlavního nádraží vybavenost v podobě stánků s jídlem a pobytové terasy.



Hauptbahnhof, Curych. Všechny vstupy do prostoru hlavního nádraží přímo navazují na okolní veřejná prostranství. Mají dostatečně velkorysé parametry pro pohyb cestujících, jsou bez nadbytečných konstrukcí a objektů a vybavené jednoduchým informačním systémem.



okolí hlavního nádraží, Plzeň. Navzdory tomu, že bezprostřední okolí vlakového nádraží bylo upraveno a v místě kvalitně funguje Paluba Hamburk, další navázání nádraží na město je definované rozlehlými dopravními plochami bez jasného pěšího propojení.



Moving Station, Plzeň. Ve staniční budově Plzeň – Jižní Předměstí bylo zřízeno kulturní centrum. Zastávka v místě je dobře napojena na okolí, má kultivovaný detail.



Tyršova ulice, Plzeň. Příklad dopravní plochy hned za historickým centrem, kde je zcela rezignováno na obytnost a průchodnost. Silnice tvoří v místě významnou bariéru.



zastávka Schlesisches Tor, Berlin. Těleso nadzemní dráhy je v parteru využito pro oblíbený stánek s burgery v objektu bývalých toalet. Příklad dokazuje, že i do celkově dopravně vytiženého místa se dají vnést prvky obytnosti.



skatepark, Barcelona. Využitím většinou prázdných, zbytných ploch prostranství pod silničními estakádami vzniká místo pro realizaci volnočasových parků. Prostor se tak stává součástí veřejných prostranství. Funkce skateparku si dobře rozumí se syrovější estetikou dopravních staveb.



park Gleisdreieck, Berlin. Z bývalého území kolejíště bez jasného využití se stal velmi oblíbený a vyhledávaný park, který si ponechává svou industriální atmosféru a začleňuje těleso stále fungující nadzemky. Autoři: Atelier LOIDL.

1.10 Plochy transformace - stručná pravidla pro veřejná prostranství v nově vznikající zástavbě

obecné návrhové principy

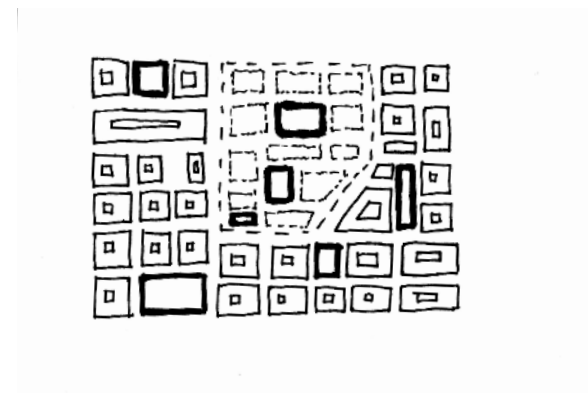
1.10.1 průchodnost v hustotě navazujících území



Nově vzniklá uliční síť by měla být dostatečně hustá, přinejmenším stejně jako v okolním kompaktním městě.

- **novou síť veřejných prostranství navazovat na okolní veřejná prostranství, prodlužovat osy a stávající ulice tam, kde je to účelné**

1.10.2 přiměřená hustota centrálních a zelených veřejných prostranství



Obytné město je charakteristické hustým rozmístěním centrálních veřejných prostranství od drobných pláček po náměstí a parky.

- **od fází návrhu cíleně budovat zástavbu kolem sítě centrálních veřejných prostranství**
- **ta by měla být v nové zástavbě rozmístěna přinejmenším stejně hustě jako v blízkých územích kompaktního města**
- **pracovat se škálou centrálních veřejných prostranství různých charakterů (drobné pláčky, zelené oázy, náměstí, parky...)**
- **vzhledem k ohřívání měst v nově budované zástavbě podstatně roste nárok na přítomnost prvků pozitivně ovlivňujících mikroklima - počítat s dostatečným množstvím zeleně a vody v území**

1.10.3 živé partery budov a dostatečná příležitost pro jejich expanzi do veřejných prostranství



Z hlediska veřejných prostranství je důležitá náplň vznikající zástavby a funkční pestrost a vyváženost, která zajistí přirozené využívání k nim přilehlých venkovních ploch.

- **architektonický výraz přízemí budov by měl být vstřícný, otevřený, flexibilní a umožňující veřejné využití**
- **do veřejného prostranství orientovat fasády se vstupy, výklady, okny místností s hlavní funkcí atd. - nikoliv technické funkce (sociální a servisní zázemí, sklady apod.)**
- **na veřejných prostranstvích poskytovat dostatečnou plochu pro expanzi parterů budov**

1.10.4 dopravní koncepce a parkovací politika v souladu s prioritou obytnosti



Nově vznikající zástavba se může poučit z chyb minulosti, kdy dopravní politika nezohledňující obytnost města zafixovala nevyhovující režim veřejných prostranství na desítky let dopředu. Nové vedení komunikací vždy musí jít ruku v ruce s tvorbou městotvorné a životaschopné sítě veřejných prostranství.

- **navrhovat dopravní koncepci území podporující šetrné formy dopravy**
- **novou zástavbu kvalitně napojovat na MHD a pěší a cyklistické trasy**
- **od fází návrhu nastavit politiku dopravy v klidu v území reflektující prioritu obytnosti**
- **od fází návrhu do uličních prostranství integrovat co nejvyšší možnou míru obytných funkcí (dostatečně široký pěší prostor, cyklistická opatření, prostor pro expanzi parteru, stromořadí, prvky MZI)**

příklady



sídlíště Sihfield, Curych. Příklad kvalitního řešení veřejných prostranství v nové zástavbě, včetně vzrostlé zeleně, kultivovaného detailu a zaměření na bezmotorovou dopravu.



Seestadt, Aspern, Vídeň. Zcela nově vznikající rozsáhlá městská část, která odvozuje svůj název od jezera ve svém centru. Během plánování byl kladen zvláštní důraz na veřejná prostranství, pro která byla zpracována podrobná koncepce. Veřejná prostranství zde nejsou doplňkem, nýbrž centrálním kamenem, kolem kterého se organizuje urbanismus. Autoři dokumentu Partitur des öffentlichen Raums: Gehl Architects.



Seestadt, Aspern, Vídeň. Veřejná prostranství různých charakterů udávají ráz jednotlivým částem nově vznikající čtvrti. Zvláštní důraz je kladen na otevřenost a vstřícnost veřejných prostranství vůči všem uživatelům - je zde např. celá řada prostranství vhodných pro dětskou hru.

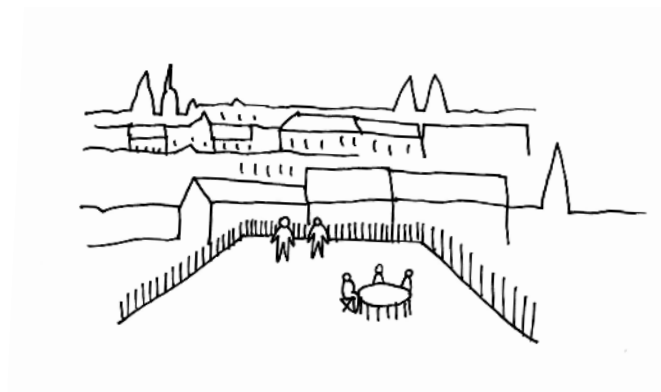


Innsbruck. Další příklad veřejného prostranství nové čtvrti vetknutého již do základu celého projektu.

1.11 Mimoúrovňová veřejná prostranství

obecné návrhové principy

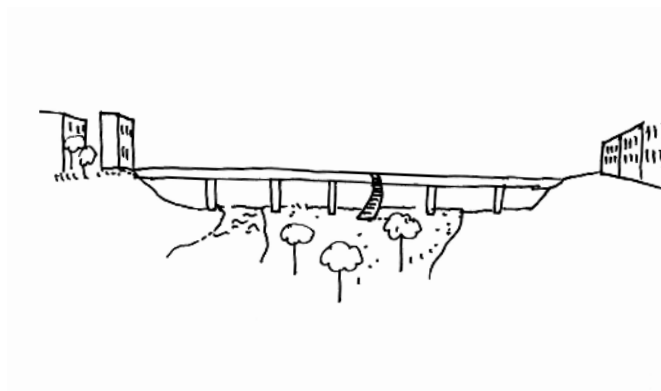
1.11.1 terasy a další prostranství střešní krajiny jako atraktivní doplnění veřejných prostranství



Veřejně přístupné plochy ve vyšších úrovních města mohou být vítaným doplňkem ostatních forem veřejného prostoru a poskytnout nový pohled na známé prostředí.

- **aktivně vyhledávat příležitosti pro zpřístupňování prostranství ve vyšších úrovních města (např. v souvislosti s kulturními institucemi)**

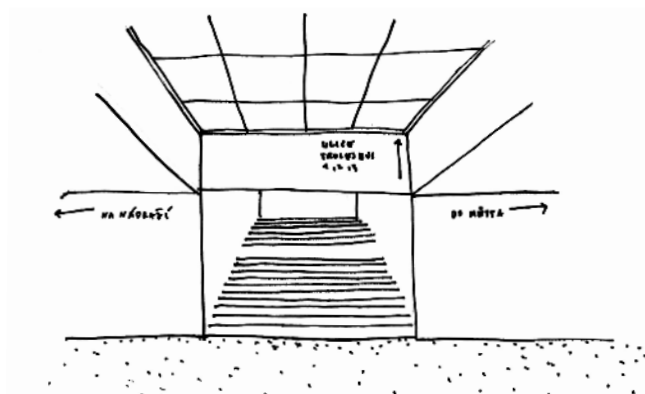
1.11.2 lávky a mosty jako nástroj propojení města



Dobře umístěné příčné propojení přes řeku či další vodní tok v podobě lávky či mostu může výrazně napomoci vazbám a prostupnosti v území. Samotná plocha lávky či mostu je pak veřejným prostranstvím, které do města vnáší nové zážitky z výhledů a vizuálního kontaktu s vodou.

- **důležitou součástí lávek a mostů jsou i jejich nástupy směrem z města – vytvářet jasná, čitelná, kultivovaná a přehledná prostranství v předpolí lávek a mostů**
- **vyhýbat se nepřehledným řešením (zbytkovým plochám, špatně udržovaným zákoutím, mimoúrovňovým plochám, bariérovým prvkům, přemíře ochranných a dělicích prvků nahrazujícím přirozenou čitelnost prostoru) v prostranstvích v souvislosti s lávkami a mosty**
- **tam, kde je to vhodné v předpolí lávek a mostů vytvářet pobytové situace (např. doplňovat vhodným mobiliářem a vybavením v souladu s celkovou kompozicí prostoru, umisťovat kultivované orientační prvky atd.)**

1.11.3 přehlednost, prostupnost a bezpečnost



Zajištění dobrého fungování podchodů a nadchodů je náročné – obecně je vždy lepší pěší vazby v území zajišťovat úrovně.

- **podchody a nadchody obecně pohyb po městě komplikují – pokud je k jejich použití přistoupeno či při jejich renovaci, je potřeba zajistit co nejjasnější navázání na současné vazby, snadnou přístupnost, přímost a snadnost pohybu**
- **podchody často působí nepříjemně a nebezpečně – při jejich úpravách je potřeba usilovat o co největší přehlednost, dostatečnou výšku a šířku a zejména kvalitní světelné podmínky**

1.11.4 schodiště a výtahy



schody spojující břeh Radbuzy a Mikulášské náměstí, Plzeň. Efektivní pěší propojení důležitých veřejných prostranství města v různých úrovních. Vybudování schodiště přispělo ke kontaktu horní úrovně města s řekou a zprůchodnilo území.

Schodiště jsou efektivním, avšak bariérovým komunikačním prvkem městského prostředí. Výtahy usnadňují přístupnost podzemních provozů a garáží a jejich polohu je třeba promýšlet nejen vzhledem k situaci v podzemí, ale také na povrchu.

- **schodiště opatřovat nebo doplňovat bezbariérovou alternativou překonání výškové úrovně pro osoby se sníženou schopností pohybu, kočárky, cyklisty aj., ať už jde o paralelní trasu, rampu, či instalaci kolejniček (lišť) přímo na schodiště**
- **doplňkové bezbariérové rampy by se schodištěm měly tvořit harmonický celek bez pohledových bariér, zbytkových ploch, obtížné udržitelných zákoutí atd.**
- **zajistit bezpečnost a komfort kultivovaným způsobem – prvky osvětlení, zábradlí, protiskluzová opatření apod. navrhovat jako součást celkové architektury schodiště**



Litomyšl. Schodiště a doprovodná bezbariérová rampa působí jako jeden celek s promyšleným detailem včetně do historického prostředí vhodných povrchů a materiálů.

- **schodiště mohou druhotně plnit také pobytovou funkci k sezení a obohacovat tak veřejný prostor**
- **schodiště a výtahy do podzemních parkovišť primárně umisťovat do parteru budov**
- **samostatná schodiště vedoucí do podzemí primárně nezastřešovat (riziko výrazné pohledové bariéry)**
- **samostatné objekty výtahů do podzemních provozů a garáží umisťovat jako součást celkové kompozice prostranství, do kterého ústí (příčemž by neměly být prvkem dominantním)**

příklady



Vídeň. Příklad využití střechy parkovacího domu pro dětské hřiště.



Podmostní ulice, Plzeň. Na příkladu je vidět, že mimoúrovňová řešení veřejných prostranství k obytnému městskému prostředí nevedou.



podchod u Centrálního autobusového nádraží, Husova, Plzeň. Příklad, jak řešení pěšího překonávání komunikací vytváří pro pěší nekomfortní situaci a navíc do veřejného prostranství města vnáší objektový smog v podobě přístřešků a zábradlí.



prostranství před budovou banky mezi ulicemi Kopeckého sady a Americká. Prostranství v centru a u řeky, které navzdory tomu, že by mohlo být významným městským náměstím, působí nejasně a nepřehledně. Různé úrovně prostranství generují různé dělicí prvky, celý prostor je bariérový.



lávka přes Radbuza, Plzeň. Lávky a mosty jsou veřejným prostranstvím – na příkladu je vidět implementace pobytové funkce, která umožňuje rozšíření veřejných prostranství i na místa, kde si obyvatelé mohou užít neobvyklý výhled a kontakt s vodou.



podchod směrem k hlavnímu nádraží, Plzeň. Příklad nehostinného prostranství s přemírou dopravních prvků, neudržovanou zelení a degradujícími povrchy, které ve výsledku vzbouzí nepříjemný pocit nebezpečí. Navíc jde o prostor mezi centrem a hlavním vlakovým nádražím.



Hlavní nádraží, Praha. Příklad kvalitně provedeného vstupu do podchodu k vlakovému nádraží. Přístup je přehledný, čitelný a prosvětlený.



náplavka řeky Radbuzy, Plzeň. I prostor pod mostem je veřejným prostranstvím. Zde je příznivá přehlednost prostoru a implementace velkorysých pobytových schodů.



Anglické nábřeží, Plzeň. Svažitě veřejné prostranství je řešeno pomocí schodů v rámci téměř celé své plochy. Celý prostor je bariérový, a přestože velkorysé schody jsou často vhodným pobytovým prvkem, zde se v důsledku absence zeleně a velkého poměru zpevněných ploch obyvatelé téměř vůbec nezdržují.



Hlavní nádraží, Praha. Nově vybudovaný podchod tvoří doposud chybějící propojení vlakového nádraží s městskou čtvrtí Žižkov, což výrazně posílilo pěší vazby v širokém okolí. Provedení podchodu a navazujících veřejných prostranství je uživatelsky vstřícné. Autoři: BOD architekti

obecné návrhové principy

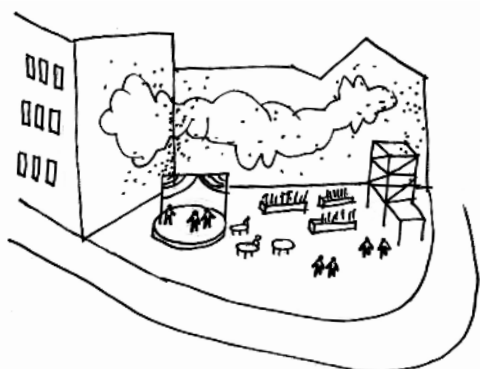
1.12.1 dočasné využití veřejného prostranství jako nástroj rozvoje komunity



Dočasné využití transformačních ploch může být výrazným přínosem pro místní komunitu. Výhodou pro město je možnost testování určitých funkcí a přístupů za nižší náklady. Oboustrannou výhodou je posilování vzájemných vztahů a zvyšování identifikace obyvatel s děním kolem nich.

- **spolupracovat s místními aktéry, kulturními organizacemi, spolky a dalšími lokálními iniciativami**
- **zapojovat veřejnost**
- **je možné zastřešit městskou snahu o dočasné využití dosud nezastavěných ploch jednotnou kurátorskou koncepcí tak, aby se jednotlivá místa vzájemně doplňovala**
- **pro rozsáhlejší pozemky v rozvojových plochách se nabízí využít principu “plug n’ play” (vychází ze stejnojmenného projektu dánské kanceláře Kragh Berglund) a spočívá v aktivaci pozemku doplněním v oblasti chybějícího programu (např. sportoviště) méně nákladnými, dočasnějšími architektonicko-krajinářskými prostředky**
- **transparentně komunikovat účel dočasného projektu a záměry v místě - často je vhodné např. umístit informační tabuli či dočasný informační stánek**
- **dočasné využití spojovat s kvalitním kulturním a společenským obsahem ve spolupráci s odborníky a silnou místní komunitou**

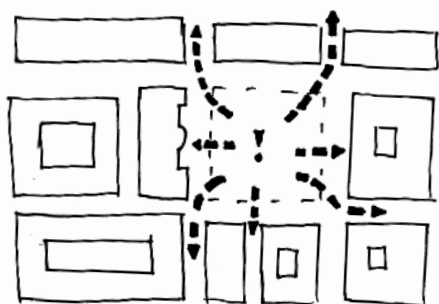
1.12.2 krátkodobé řešení vs. přechodné využití



Využití a zapojení nevyužitých zastavitelných ploch a proluk do města formou dočasné aktivace může být příjemným přínosem pro městský život. Tzv. placemaking strategie je činnost usilující o reaktivaci nevyužitých míst a zpravidla je vhodnějším řešením než dlouhodobý vizuální kontakt se zanedbanou plochou.

- **jasně stanovit a komunikovat, jak dlouho by mělo dočasné řešení v prostoru setrvat**
- **krátkodobá řešení mohou znamenat někdy i několik let - v takovém případě volit dostatečně kvalitní a odolné provedení**

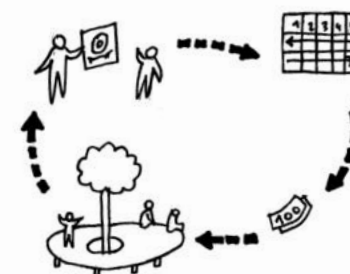
1.12.3 respektování hodnoty pozemku v rámci města



V současnosti nevyužívané plochy jsou často na exponovaných a pro město důležitých místech a mají potenciál okolí dočasně oživit či zpřístupnit. Nemělo by se stát, že tento potenciál bude přebit neměstotvornou funkcí - např. rozsáhlým parkovištěm, která místo z městského organismu vyčlení často i na mnoho let.

- **transformační plochy jsou součástí systému veřejných prostranství města a ovlivňují své okolí - hledat způsoby zapojení zastavitelných ploch a proluk do města**
- **respektovat vazby a potřebné průchody v místě a náplní reagovat na potřeby širšího okolí**
- **vyhýbat se funkcím, které v místě pouze „vyšly“ bez předchozí komplexnější rozvahy (typicky rozsáhlým parkovištím) atd.**
- **pokud je parkování v prolukách a dalších rozvojových plochách vyhodnoceno jako vhodné (např. pro výrazné odlehčení okolních veřejných prostranství), vždy ho řešit kultivovaně a pokud možno jako doplněk k další pobytové funkci místa**

1.12.4 dočasné neznamená nekvalitní



Dočasné využití je skvělou příležitostí pro experiment a kreativitu. Vždy však platí, že jakýkoliv zásah by měl být dobře promyšlen ve vztahu k místu a neměl by být řešen provizorním a laciným způsobem.

- spolupracovat s odborníky - architektky, umělci, krajinářskými architekty atd. - dočasné využití je skvělou příležitostí zapojit začínající studia či jednotlivce
- preferovat finančně nenáročná řešení, přiznávat dočasnost konstrukcí, hledat spíše chytré a jednoduché způsoby využití
- osvědčeným způsobem je využití flexibilního nízkonákladového “pop-up” vybavení, které dokáže rychle zabýdlet prostor - židle, květináče, foodtrucky, kontejnery, ale dočasné řešení může mít i mnohem jemnější autentičtější formu
- svébytnosti lze dosahovat např. na míru navrženými konstrukcemi - pódii, altány
- pracovat s opětovným využíváním materiálů, recyklací, modularitou, demontovatelnými a znovu použitelnými prvky

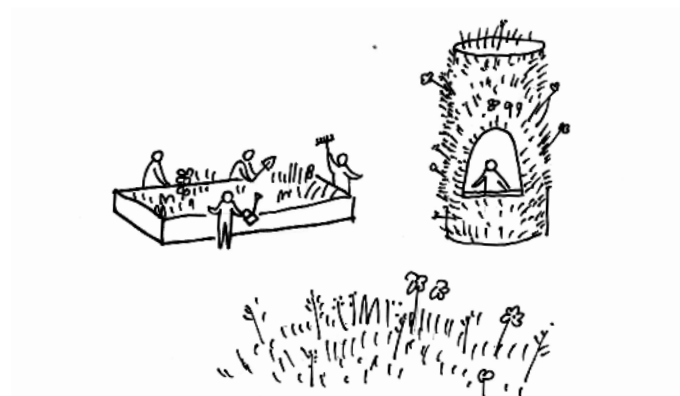
1.12.5 kultivované rozhraní



Tam, kde není vůle nebo chybí prostředky na aktivaci formou úprav celého prostoru, je vhodné alespoň řešit charakter oplocení plochy:

- **kvalitní oplocení/ohraničení je často lepší než žádné, kdy se veřejný prostor rozbředává do vágní plochy**
- **na oplocení lze umístit např. informace o budoucím využití místa, ale možné jsou i kreativnější způsoby pojednání - výstava historických fotografií, umělecká intervence apod.**

1.12.6 využití alternativních forem zeleně



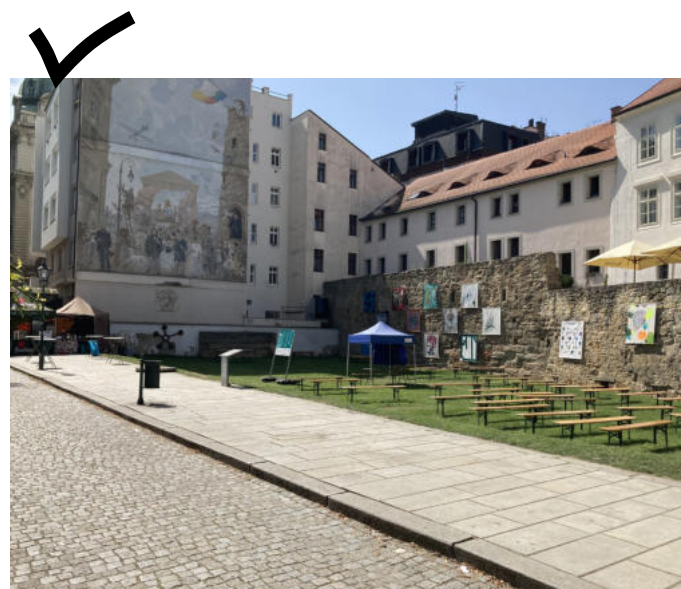
Dočasné využití ploch je vhodné spojit s přítomností zeleně. Vždy se ale doporučuje s vegetací pracovat s ohledem na to, že jde o časově omezená řešení.

- **stromy vysazovat pouze tam, kde budou moci existovat trvale, popř. počítat s jejich (zpravidla složitým) přesunem**
- **spíše než klasické parkové úpravy zkoušet alternativní vegetační prvky - luční porosty, komunitní zahrádky, inkubátory („školký“) pro porosty do budoucna v lokalitě využitelné atd.**

příklady



proluka v Purkyňově ulici, Plzeň. Proluka v městské zástavbě. V případech, kdy proluky nejsou veřejně využitelné, jsou „záda“ směrem do veřejných prostranství města v podobě zdi lepším řešením než provizorní oplocení.



Proluka, Křižíkovy sady, Plzeň. Proluka v centru města je kultivovaně upravená a slouží kulturnímu využití. Příklad ukazuje, jaký potenciál plochy transformace mají pro město.



transformační plocha podél ulice Lochotínská, Plzeň. Příklad, kdy je současně nevyužitá plocha využita pouze pro parkování.



proluka mezi ulicemi Denisovo nábřeží a Americká, Plzeň. Rozhraní rozsáhlé proluky a ulice Americká. Provizorní oplocení a výhled na neudržovanou zeď a rozsáhlé parkoviště vnášejí do centra města velmi periferní charakter.



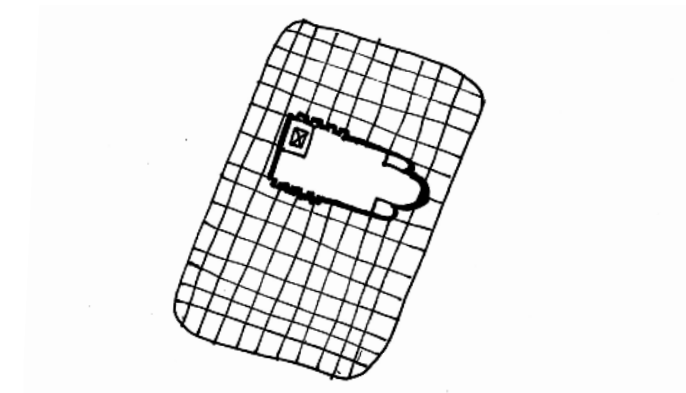
Šesták, Praha. Platforma s volným mobiliářem a pop-up kavárnou doplňuje nedostatek pobytových ploch v rámci dopravně zatíženého náměstí.



Přístav 18600, Praha. Příklad možné recyklace materiálů a experimentálního zacházení s mobiliářem v prostorech transformace. Zde z betonových skruží vzniklo oblíbené dětské hřiště.

obecné návrhové principy

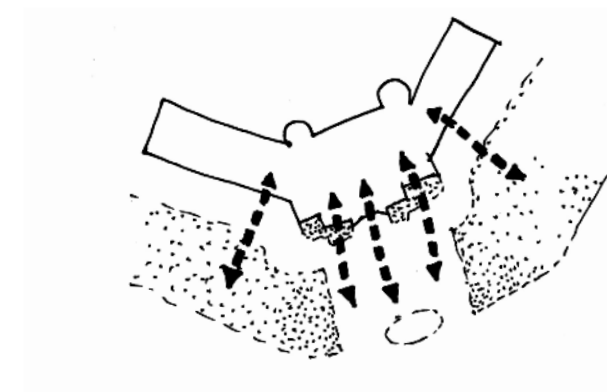
1.13.1 srozumitelné určení ploch v bezprostřední blízkosti významných a solitérních budov



U veřejných prostranství v bezprostřední blízkosti solitérních budov je vždy nejprve potřeba se v rámci širších souvislostí rozhodnout, jakou roli tato prostranství hrají pro širší území.

- **veřejná prostranství solitérních budov** buď mohou být autonomní a vztahovat se k samotné budově nebo být součástí ulice či náměstí - toto přiřazení by mělo být vědomé a promítat se ve zvoleném charakteru a materiálu

1.13.2 integrace bezprostředního okolí dominantních budov



Solitérní budovy jsou z podstaty dominantními prvky v městské struktuře. Přilehlá a navazující veřejná prostranství by jejich úlohu (ideový, společenský či kulturní význam) měla reflektovat.

- **veřejná prostranství využívat k posílení významu historicky, kulturně a společensky významných budov a vytvářet jim předprostory odpovídající jejich funkci**
- **v případě, kdy solitérní budovy situaci v městské struktuře spíše komplikují a znečitelnují (modernistické stavby, budovy nákupních středisek atd.), využívat prvků veřejných prostranství se schopností definovat prostor k provázání budov a městské struktury (např. vegetace vhodného měřítka apod.)**

příklady



Divadlo Josefa Kajetána Tyla, Plzeň. Budova je propojena s ostatními veřejnými prostranstvími města pobytovou terasou a schody.



předprostor Západočeského muzea, Plzeň. Příklad důležité budovy a jejího bezprostředního okolí. Místo má výrazný potenciál na propojení s řekou a dalšími prostranstvími podél Anglického nábřeží, který by v širších souvislostech mohl být posílen.



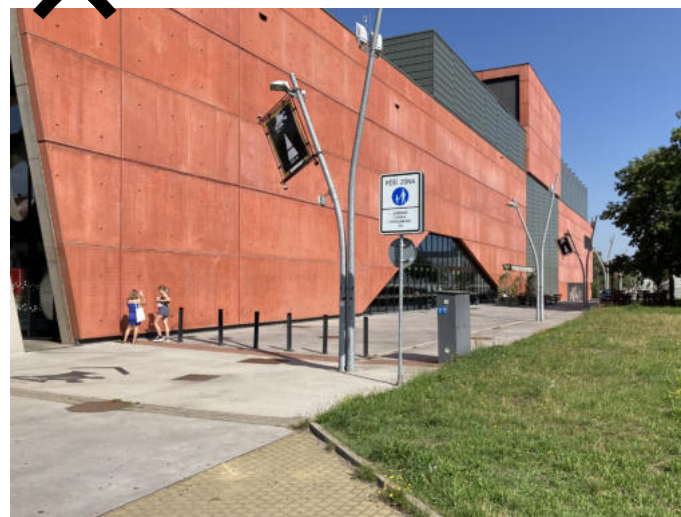
Nová scéna Divadla Josefa Kajetána Tyla, Plzeň. Předprostor nové budovy divadla. Prostranství neevokuje předprostor kulturní instituce a nepůsobí příliš vstřícně.



Husitský kostel, Olomouc. Příklad předprostoru budovy, který trpí tím, že nemá jasné určení. V důsledku toho význam a potenciál kostela zapadá a plocha není nijak využívána.



Museumsquartier, Vídeň. Plochy před významnými městskými muzei a galeriemi jsou doplněny na míru vyrobeným pohyblivým mobiliářem, který umožňuje různé uspořádání prostoru. Autoři: PPAG



Nová scéna Divadla Josefa Kajetána Tyla, Plzeň. Prostory kolem solitérní budovy divadla jsou řešeny atypicky. Ale např. prvky osvětlení nejsou příliš v souladu s funkcí umístování informačních plakátů a celé prostranství tak působí poněkud roztržité.



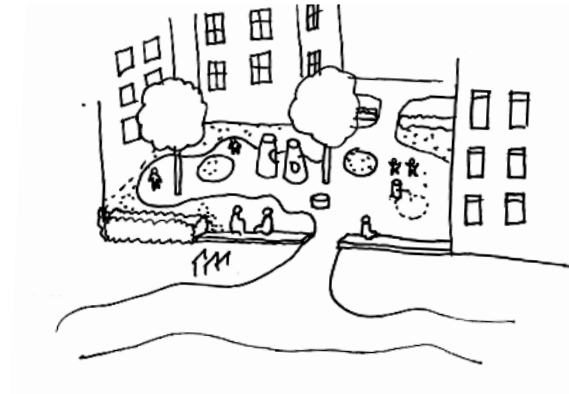
Zimní stadion, Plzeň. Typickými příklady solitérních budov ve struktuře města jsou sportovní areály. Ty často svým do sebe uzavřeným charakterem a monofunkčním využitím kolem sebe generují neurčité neobytné plochy. Je vhodné snažit se o co největší integraci těchto objektů do veřejných prostranství města - nástrojem může být i vnášení více funkcí do parteru těchto objektů.



Česká Lípa. Manipulační a zásobovací plochy solitérních objektů v prostředí města mají výrazně dopravní charakter a neadekvátní velikost i podobu.

obecné návrhové principy

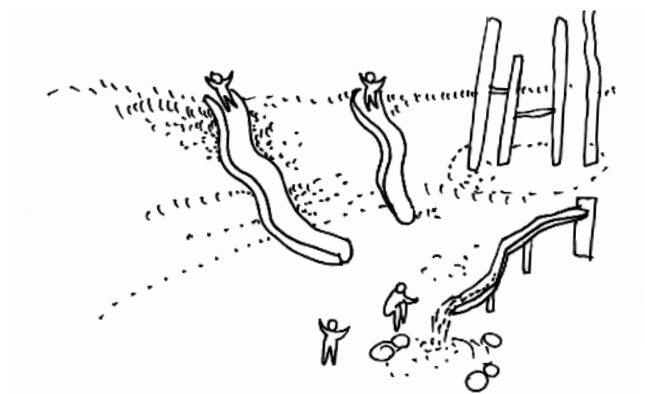
1.14.1 dětská hřiště a plochy sportovního využití vhodně zapadají do městského prostředí



V důsledku zvýšené dopravní zátěže městského prostředí vznikla dětská hřiště na zvláště vyhrazených, často oplocených plochách. Požadavky na bezpečnost hřišť zase daly za vznik typizovaným herním prvkům. Hřiště a další plochy pro hru a sportovní využití tedy často mohou působit jako „ostrůvky“ z městského prostředí vyčleněné. Jsou však plnohodnotnou součástí veřejných prostranství a je žádoucí jejich podobou a umístěním reagovat na charakter okolí a vhodně je integrovat do městského prostoru.

- **k návrhu přistupovat individuálně s ohledem na charakter okolí**
- **umístěním hřiště či sportovní plochy reflektovat specifika místa a usilovat o co nejpřirozenější zapojení do okolí**
- **vyhýbat se typizovaným řešením nereflující specifika místa**
- **povrchy a materiály použité v rámci prostoru hřiště odvozovat od okolí, upřednostňovat lokální zdroje, přírodní materiály a nadčasová řešení**

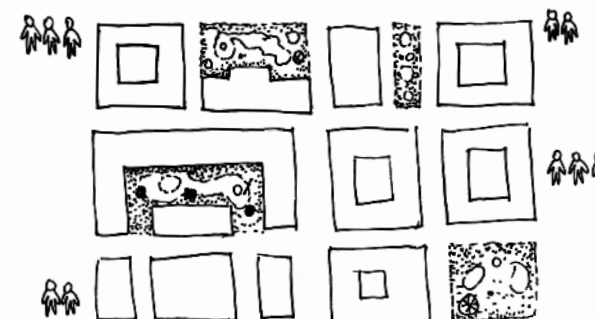
1.14.2 kvalitní a vhodně rozmístěné prvky pro hru či sport



Venkovní herní a sportovní prvky by měly prostředí města doplňovat, oživovat, a nikoliv do něj rušivě vstupovat.

- **uplatňovat individuální přístup k designu a rozmístění prvků v rámci hřiště či sportoviště**
- **vyhýbat se typizovaným prvkům, které nesouznějí s okolním prostředím hřiště**
- **prvky v rámci hřišť a sportovišť nejsou prostorem pro reklamu a nemají přispívat k vizuálnímu smogu**
- **vybavením reagovat a využívat existující situace - do úprav zapojovat terén, zeleň, urbanistické vymezení atd.**
- **vhodnou alternativou k typizovaným prvkům je vybavení a úpravy přírodního charakteru - dřevěné klády a kůly, vodní prvky, terénní vlny atd.**
- **vnímat hřiště a sportoviště jako součást městské modro-zelené infrastruktury, integrovat do úprav a vybavení prvky HDV**
- **hřiště mohou vytvářet příležitosti pro různé aspekty rozvoje dětí - např. integrací vody a přírodních prvků se děti mohou dostávat do kontaktu s koloběhem vody a přírodními procesy atd.**
- **na hřištích vytvářet dostatečné zázemí pro všechny věkové skupiny včetně dospělých - sezení, stoly, piknikové příležitosti, možnosti přebalování atd.**
- **individuální řešení herních prvků od fáze návrhu konzultovat s certifikačním odborníkem**

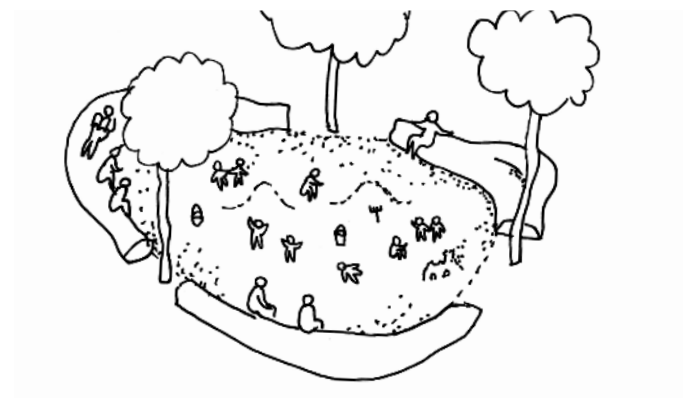
1.14.3 rozmístění a náplň hřišť a sportovních ploch reagují na potřeby obyvatel a dostupnost z jednotlivých obytných oblastí



Dostatečné příležitosti pro hru dětí a aktivní trávení času na čerstvém vzduchu patří ke kvalitnímu životu ve městě. Nejde tedy jen o otázku podoby dětských hřišť a venkovních sportovišť, ale i o strategické rozmísťování a rozvoj takových prostranství v celoměstských souvislostech.

- **pracovat s jednotnou aktualizovanou databází dětských hřišť a venkovních sportovních ploch**
- **k rozmístění a náplni a charakteru dětských hřišť a sportovišť přistupovat strategicky a v celoměstských souvislostech**
- **zjišťovat potřeby obyvatel a na tvorbě a obnově dětských hřišť a venkovních sportovišť spolupracovat s místními komunitami od plánovacích úrovní**
- **usilovat o pestrout síť venkovních příležitostí k aktivnímu pobytu, která využívá přirozených potenciálů jednotlivých míst**
- **v úrovni strategie se zabývat nejen samotnými hřišti, ale i bezpečnými přístupy a pěšími propojeními hřišť a důležitých výchozích bodů (školek, škol, komunitních center atd.)**

1.14.4 kultivované rozhraní



Pro dobré a vzájemně prospěšné spolufungování dětských hřišť či ploch pro sportovní vyžití a ostatních veřejných prostranství města je zásadní, jak vypadá jejich rozhraní. Typizované, příliš vizuálně se uplatňující rozhraní vstupuje do prostředí města negativně a je vhodné se mu vyhýbat a hledat individuální řešení zohledňující charakter místa.

- **tam, kde to dopravní a bezpečnostní situace umožňuje, upřednostňovat přirozené nástroje (změnu povrchů) vymezení hřiště či sportovní plochy před oplocením**
- **ohraničení lze zajistit dalšími alternativními způsoby - nízkým živým plotem, bylinným porostem, liniovým elementem kombinujícím funkci zídky a posezení, snížením nivelity hřiště či koncipováním oplocení jako herního prvku (kreslicí tabule s úchyty pro lezení atd.)**

příklady



park Zemník, Plzeň. Podoba hřiště - jak prvků, tak materiálu - vhodně reaguje na přírodní charakter okolí.



Vnitroblok Krašovská, Plzeň. Atypická herní plocha pracující s terénní modelací je vhodnou alternativou ke klasickému hřišti s prvky. Na okolní prostranství jednoduše navazuje a v okolním prostředí působí přirozeně.



Gleisdreieck, Berlín. Předprostor nové budovy divadla. Prostranství neevokuje předprostor kulturní instituce a nepůsobí příliš vstřícně.



Superkilen Urban Park, Copenhagen. Urbánní park, jehož cílem bylo vytvořit setkávací veřejný prostor ve čtvrti s vysokým poměrem uprchlíků. Samotná úprava náměstí vytváří celou škálu aktivit pro všechny věkové skupiny, a zároveň funguje jako městský veřejný prostor. Autoři: BIG Bjarke Ingels Group



městská pláž, Mokropsy. Příklad, kdy je sportovní hřiště začleněno do tvaru stávající zdi, čímž do prostředí zapadá.



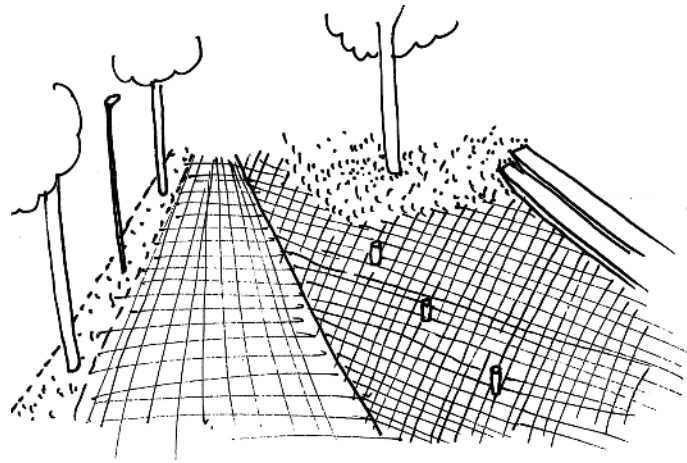
Berlín. Individuální řešení hřiště - povrchy, materiály a tvarosloví vzájemně dobře spolupůsobí a vytváří prostředí se specifickým příjemným charakterem.

2 PRVKY

Kapitola popisuje dílčí prvky a detaily veřejných prostranství a stanovuje pro ně základní pravidla týkající se jejich umístování, podoby a úlohy v rámci celkového řešení prostoru.

2.1 Společné principy umisťování prvků

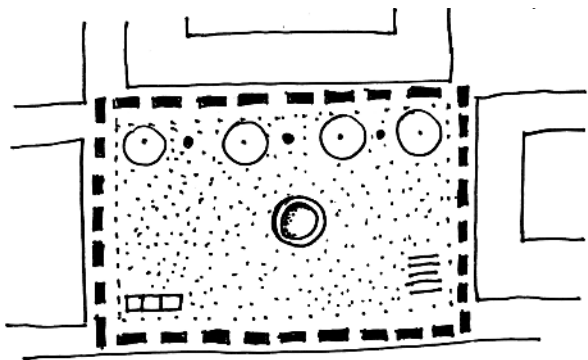
2.1.1 jednotlivé prvky podporují celek veřejného prostranství a jeho funkci



Při tvorbě či obnově veřejného prostranství je třeba se nejdříve na místo dívat jako na celek včetně funkcí, které v rámci města zastává. Veškeré objekty vybavení a mobiliáře nejsou cílem samy o sobě. Jejich umístění vždy sleduje celkovou úlohu daného prostranství, napomáhá jí a doplňuje.

- jednotlivými prvky především přirozeně doplňovat fungování veřejného prostranství, jehož jsou součástí
- prvky a objekty nesmí veřejnému prostranství dominovat, vytvářet v něm bariéry, nadměrně se uplatňovat na úkor ostatních prvků a funkcí v místě

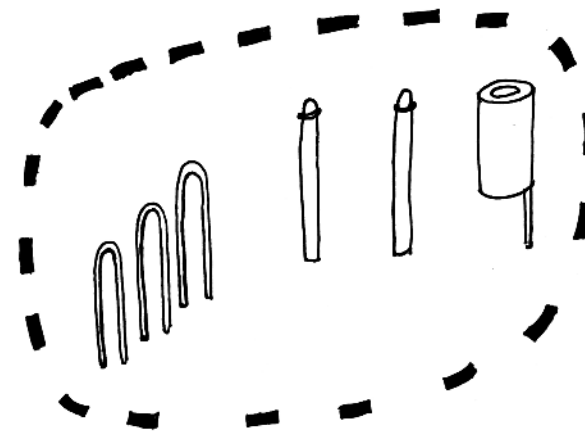
2.1.2 umístění prvků podléhá celkové kompozici veřejného prostranství



Prvky a objekty ve veřejných prostranstvích jsou vždy součástí celkové kompozice místa. Mobiliář a další vybavení by měly přispívat k vyváženému, logickému a srozumitelnému celkovému dojmu.

- sledovat celkovou kompozici veřejného prostranství a umístění a výběr prvků jí podřizovat
- umístění a typ prvků by měly být součástí celkového architektonického návrhu prostranství nebo by mu měla předcházet prostorová rozvaha o kompozici místa

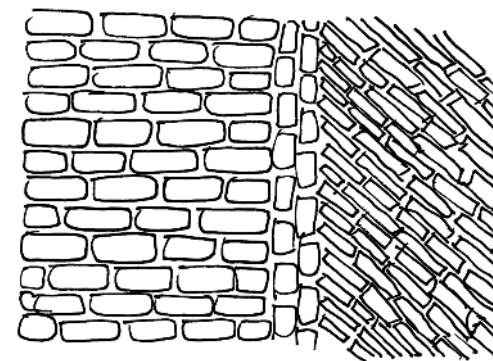
2.1.3 prvky působí jednotně



Opakované používání jednotného tvarosloví, geometrie a materiálového provedení na veřejných prostranstvích zvyšuje jejich čitelnost a celkovou vizuální harmonii.

- obecně používat neutrální barvy, u kovových prvků tmavě šedou barvu odpovídající *Koncepci městského mobiliáře Plzeň*
- obecně volit prvky tvarově jednoduché
- usilovat spíše o potlačení působení prvků v prostoru – zejména utilitárních objektů, jakými jsou např. sloupy veřejného osvětlení, odpadkové koše apod.
- uspořádávat prvky v rámci prostranství do jasných a čitelných geometrických kompozic
- ve zvláštních případech se na prostranství hodí atypická řešení (prvky odpovídající historické atmosféře centra nebo naopak volnější zacházení s designem v sídlištní struktuře) – v takových případech je nutné spolupracovat s odborníky na designu a návrhu rozmístění atypických prvků a věnovat řešení odpovídající pozornost

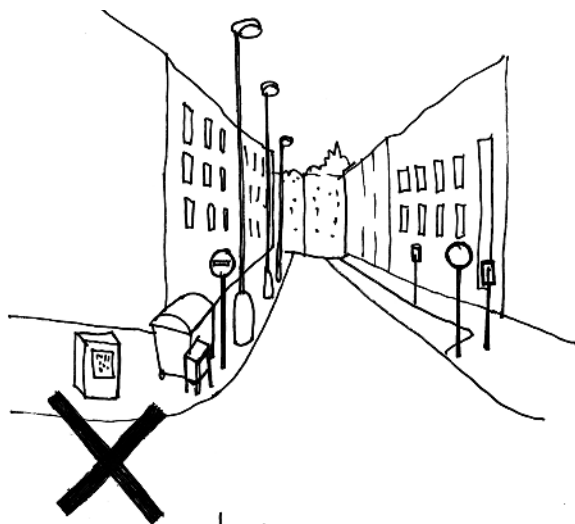
2.1.4 citlivá práce se stávajícími prvky



V dnešní době je zvláště důležitým principem snaha o využití existujících zdrojů a materiálů a práce s obnovou a recyklací.

- při úpravě či tvorbě veřejných prostranství zvažovat, zda je možné pracovat s již existujícími materiály
- historicky cenné prvky a materiály stejně jako kvalitně provedené prvky a hodnotné materiály zachovávat a citlivě doplňovat
- v případě nahrazování cenných prvků a materiálů umožnit jejich uskladnění a další využití

2.1.5 veřejná prostranství nejsou zahlcena nadbytečným množstvím prvků



Při umísťování prvků vybavení, mobiliáře a prvků technické infrastruktury na veřejná prostranství je třeba postupovat střídmě a úsporně. Zahlcení objekty snižuje prostupnost a čitelnost veřejných prostranství.

- **Otázky, které je třeba si položit před samotným rozmístěním a výběrem typu jednotlivých prvků:**

1. Jsou zvolené prvky nezbytně nutné?
2. Není možné nahradit prvek (a funkci, kterou zastává) zvýšením celkové srozumitelnosti/přehlednosti daného veřejného prostranství?
 - typicky se týká dopravně-bezpečnostního zábradlí, cedulí a navigací apod.
3. Není možné snížit množství nosných konstrukcí prvků např. sloučením nosné konstrukce pro více prvků nebo uchycením na přilehlé objekty?
 - např. společný sloup pro veřejné osvětlení a dopravní značení
4. Nelze požadované prvky zapustit do terénu nebo realizovat v rámci okolních budov?

2.1.6 využití nových technologií s cílem dosáhnout intuitivních a přívětivých veřejných prostranství



Rozvoj technologií umožňuje funkční rozšíření a inovativní řešení řady aspektů fyzického prostoru města. Nejde pouze o dílčí implementaci nejnovějších trendů, ale o dlouhodobou cílenou snahu spojovat úpravy veřejných prostranství s výhodami technologických inovací, a to vždy za účelem uživatelsky přívětivého prostředí.

- **aktivně sledovat technologické možnosti využívané k zlepšování městských veřejných prostranství**
- **zapojování technologie musí jít vždy ruku v ruce s uživatelskou přívětivostí**
 - nesmí se stát, že např. požadavek na užití mobilní aplikace pro funkci související s veřejným prostranstvím vyloučí z plnohodnotného užívání starší obyvatele či obyvatele bez chytrého telefonu atd.
- **využívat technologií pro odlehčení fyzického zatížení veřejných prostranství, zejména motorovou dopravou – podporovat možnosti carsharingu, popř. bikesharingu**
- **využívat možnost úsporné a udržitelné energetiky**
 - např. aplikací chytrých technologií pro řízení veřejného osvětlení, optimalizací spotřeby energie, využíváním soběstačných zdrojů energie pro prvky na veřejných prostranstvích atd.
- **tam, kde je to vhodné, reagovat na potřeby obyvatel spojené s novými technologiemi**
 - např. umožněním nabití telefonů, poskytnutím městské wifi, přístupem k doplňujícím informacím v online prostředí

2.2 Zeleň

motto

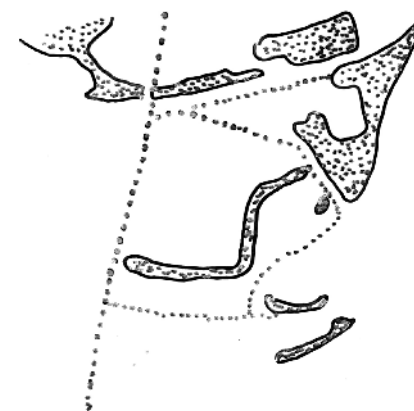
Současné město čelí a do budoucna bude čelit negativním efektům změny klimatu. Zpevněné plochy komunikací a stavební hmoty kompaktního města vytvářejí tepelné ostrovy a zvýšená koncentrace motorové dopravy ve městě a jeho centru zhoršuje ovzduší. Zeleň na veřejných prostranstvích dokáže tyto jevy pozitivně vyvažovat a jejich dopad na obyvatele města zmírňovat, může poskytovat chlad, vlhkost, stín, zlepšovat ovzduší a mikroklima města celkově.

Zeleň ve městě umožňuje jeho obyvatelům být v kontaktu s přírodními cykly a poskytuje útočiště řadě živočichů.

Zároveň je zeleň nástrojem prostorového vymezení a členění prostorů na veřejných prostranstvích slouží jako nástroj zlepšování orientace a utváření identity míst.

Nejen specifická architektura, ale i konkrétní rostlinné druhy utvářejí součást obrazu města a jeho dlouhodobé identity.

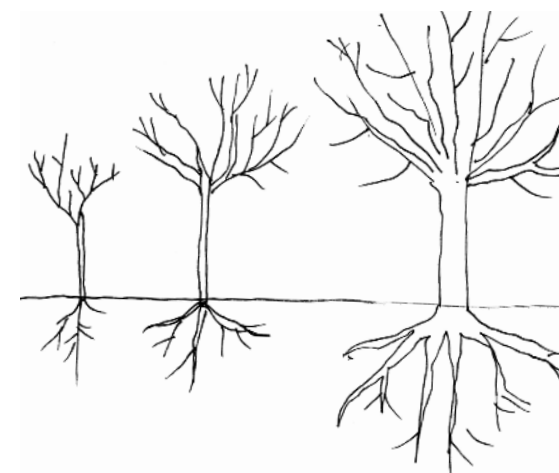
2.2.1 zeleň na veřejných prostranstvích je součástí propojeného systému zeleně ve městě



Při navrhování a obnově veřejných prostranství je nejprve třeba se ptát, jakou roli hrají v celkovém spojitém systému. To samé platí o zeleni, která ve městě vytváří propojený systém parků, zahrad, rekreačních os a dalších ploch zeleně, do kterého by se úpravy jednotlivých prostranství měly zařadit.

- **pomocí prvků zeleně (stromořadí, zelených ploch, drobných prvků vegetace atd.) vědomě vytvářet propojení mezi veřejnými prostranstvími se zeleným charakterem (parky, náměstími s převahou zeleně atd.) a podporovat tak síť zelených veřejných prostranství ve městě**
- **prvky zeleně na veřejných prostranstvích zapojovat do celoměstského systému hospodaření s dešťovými vodami**

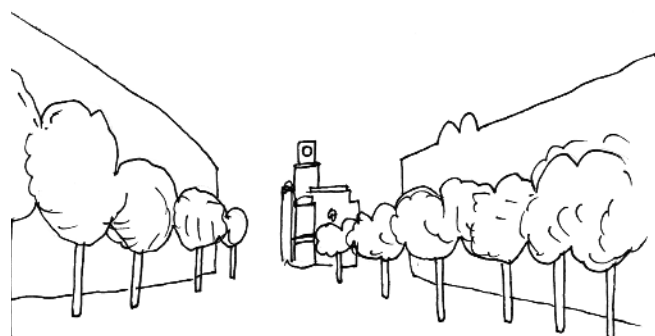
2.2.2 zeleň je živý a proměnlivý organismus, a tak je s ní potřeba pracovat



Vnímání a respektování přirozených přírodních procesů spjatých s vegetací často může snížit náklady na údržbu zeleně a zároveň podpořit přirozený ráz místa.

- **již ve fázi plánování akceptovat přirozené přírodní procesy a dynamiku zeleně jako živého organismu (růst vegetace, proměna charakteru zeleně během střídání ročních období apod.)**

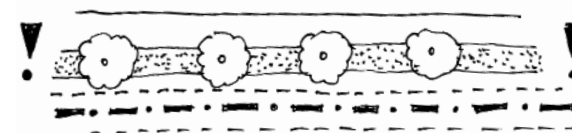
2.2.3 zeleň jako součást architektury městského prostoru



Zeleň (zejména vzrostlé stromy) je na veřejných prostranstvích objemově výrazná a prostorově doplňuje architekturu a urbanismus. Této její schopnosti je vhodné vědomě využívat.

- **pracovat se zelení na veřejných prostranstvích jako s kompozičním prvkem**
- **se schopností zeleně vytvářet prostor (např. bosket stromů může v architektuře města zahrát podobnou úlohu jako architektonický objekt, stromořadí může výrazně ovlivnit dojem z širokého uličního profilu atd.) je potřeba počítat a pracovat od fáze návrhu**
- **využívat schopnosti zeleně doplňovat objem zejména tam, kde architektura a urbanismus nevytvářejí dostatečně pevný a jasný rámec veřejného prostranství (typickým příkladem jsou například sídliště)**
- **volit vhodné druhy zeleně s ohledem na jejich prostorové působení - na hůře uchopitelných veřejných prostranstvích využívat prvky dostatečně velkorysé (stromy s velkoobjemovou korunou, stromořadí, aleje atd.)**
- **vnímat komplexní úlohu vegetace ve městě a nepovažovat ji za pouhý okrašlovací doplněk, který zakrývá nedostatky a vyplňuje zbytkové plochy**

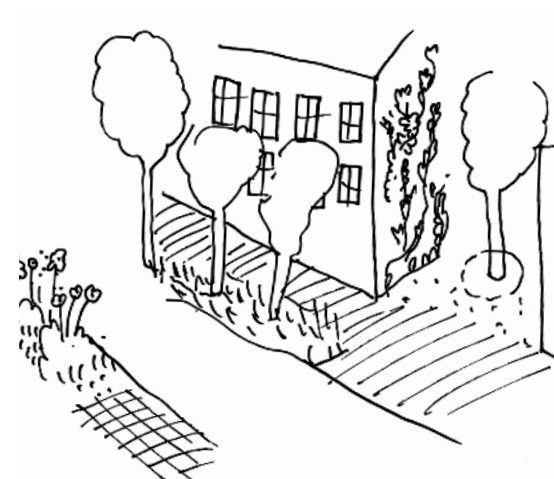
2.2.4 umísťování zeleně na veřejná prostranství je prioritou v rámci koordinace s dopravní a technickou infrastrukturou



Umísťování stromů a zeleně na veřejná prostranství, zejména do uličních profilů, je prioritou. Nesmí se stát, že zeleň v hierarchii priorit ustoupí požadavkům technické a dopravní infrastruktury a jejich ochranných pásem a jen realizována je tehdy, „zbyde-li“ místo.

- **při úpravách a tvorbě veřejných prostranství vždy počítat s umístěním stromů a prvků vegetace, a to i do budoucna**
- **umísťování zeleně na veřejná prostranství je prioritou, které je potřeba přizpůsobovat vedení technické a dopravní infrastruktury**

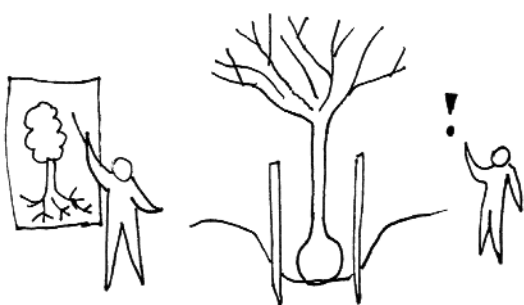
2.2.5 využívat méně očividných či netradičních míst k umístění zeleně



Kromě tradičních forem zeleně ve městě (uliční stromořadí, parky, zahrady, hřbitovy, nábřeží apod.) je vhodné uvažovat ještě širěji a do systému zelené infrastruktury postupně integrovat další místa.

- **integrovat vegetaci do míst, kde někdy nebývá vůbec zvažována (např. na parkoviště, slepé fasády domů atd.)**

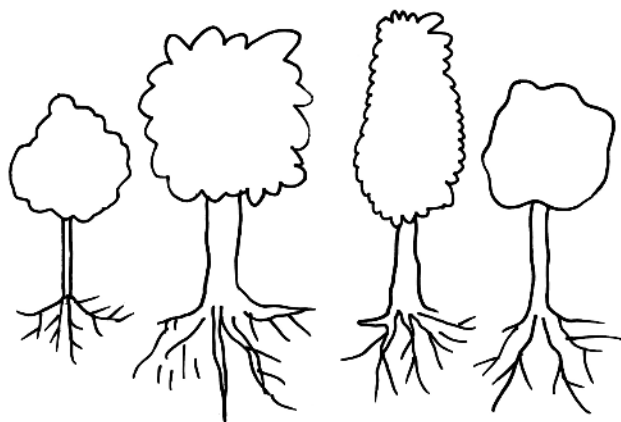
2.2.6 zeleň je odborně plánovaná i udržována



Dobře založená zeleň, jejíž vhodnost, odolnost a náročnost na údržbu je zhodnocena v počátečních plánovacích fázích, může v průběhu užívání veřejných prostranství ušetřit náklady a významně přispět ke své pozitivní ekosystémové funkci ve městě.

- od počátečních koncepčních plánovacích fází až po její údržbu spolupracovat s odborníky - krajinářskými architekty, arboristy, specialisty na HDV atd.
- projektovou dokumentaci nově zakládaných či obnovovaných prvků zeleně doprovázet plány péče s cílem zajistit odpovídající údržbu a prosperitu vegetace během jejího vývoje

2.2.7 vhodný výběr druhu stromu



Město je pro stromy náročným prostředím a výběr správného druhu dřevin je klíčem k zajištění jejich schopnosti v tomto prostředí dosahovat dlouhověkosti a zdraví.

- výběr druhu provádět s ohledem na jeho schopnost plnit co nejlépe funkci stromu jako prvku modro-zelené infrastruktury - jde zejména o regulační funkci (ochlazování a zlepšování kvality ovzduší, zadržování dešťové vody)
- výběrem stromu reagovat na prostorové podmínky - doplňovat a respektovat architektonicky a památkově významné



Mlýnská strouha, Plzeň. Tvary korun dospělých stromů se liší dle jednotlivých druhů a je potřeba počítat s výsledným prostorovým působením stromu ve vztahu k okolí.

objekty, zohledňovat měřítko zástavby v místě, předcházet přílišnému zastínění obytných ploch ve stíněnějších ulicích

- zohledňovat vývoj stromu v čase a jeho výsledné prostorové uplatnění ve vztahu k jeho objemovému a estetickému působení v prostoru, vizuálním vztahům a bezpečnosti v místě (dostatečné rozhledy v křižovatkách atd.) a k dalším aspektům
- volit druhy odolné a adaptabilní na městské podmínky s přihlédnutím ke zvyšujícímu se ohřívání města
- volit druhy s ohledem na celoměstské plánování s cílem zvyšovat celkovou odolnost a diverzitu celého systému zeleně ve městě

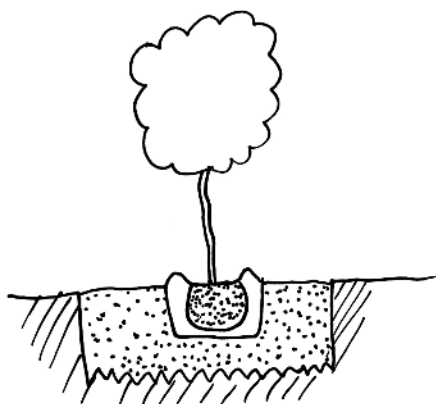


Americká, Plzeň. Zvolené druhy stromů spolupůsobí s architekturou a je potřeba zvažovat jejich vzájemný vztah z hlediska prostorového i vizuálního - před obytnou fasádu se hodí stromy s řidší korunou, která propouští světlo.



Koterov, Plzeň. V historických vesnických jádrech jsou stromy často součástí kompozice prostoru a plnohodnotně doplňují architekturu návsi.

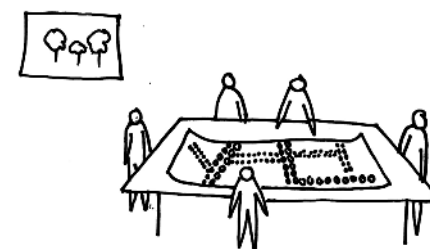
2.2.8 správná výsadba stromu



Prosperitu stromu v městském prostředí zajistí správná a odborně provedená výsadba, která vývoj stromu a jeho působení na veřejných prostranstvích ovlivňuje na desítky let dopředu.

- **výsadbu navrhuje a provádí odborník**
- **stanovovat a aktualizovat pěstební cíle (ideální cílová podoba) a plán rozvojové péče pro stromy v ulicích zohledňující škálu kritérií (bezpečnost, ekologie, urbanistická role atd.), ne pouze zdraví stromu**
- **zodpovědně prověřovat a vyhodnocovat stanovištní podmínky pro výsadbu a před samotnou volbou typu výsadby zvažovat možnosti jejich zlepšení**
- **zajišťovat dostatečný provzdušněný a prokořenitelný prostor**
- **zajišťovat dostatečný přísun srážkové vody**
- **zajišťovat technologicky správnou a odborně provedenou výsadbu včetně vhodného kotevního systému**
- **zajišťovat vhodnou ochranu stromu (proti mechanickému poškození, zhuštění plochy určené pro vsak, kontaminované vodě atd.)**
- **posilovat funkce MZI technologií výstavby s retencí srážkové vody**
- **zajišťovat systémovou kontrolu výsadby a následného rozvoje stromu**

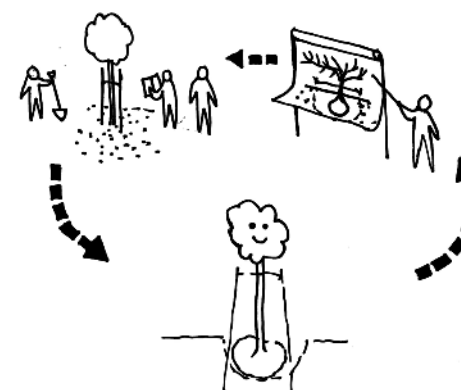
2.2.9 celoměstské plánování a jednotná databáze stromů v ulicích



Celoměstské plánování posiluje schopnost města adaptovat se na změny klimatu a zajišťovat druhovou diverzitu a odolnost městské vegetace. Město by mělo vědět, jaký je skutečný stav vegetace (zejména stromů) v uličních prostranstvích, a mít jasnou představu o jejím cílovém stavu.

- **pracovat s jednotnou (datově kompatibilní) databází stromů v ulicích**
- **systematizovat plánování obnovy a výsadby stromořadí**
- **pro systematizované plánování zajistit dostatečnou odbornost a pracovat v mezioborových skupinách**
- **zaměřit se na koordinaci dotčených složek města v problematice stromů v ulicích**

2.2.10 systémové zajišťování vhodné výsadby

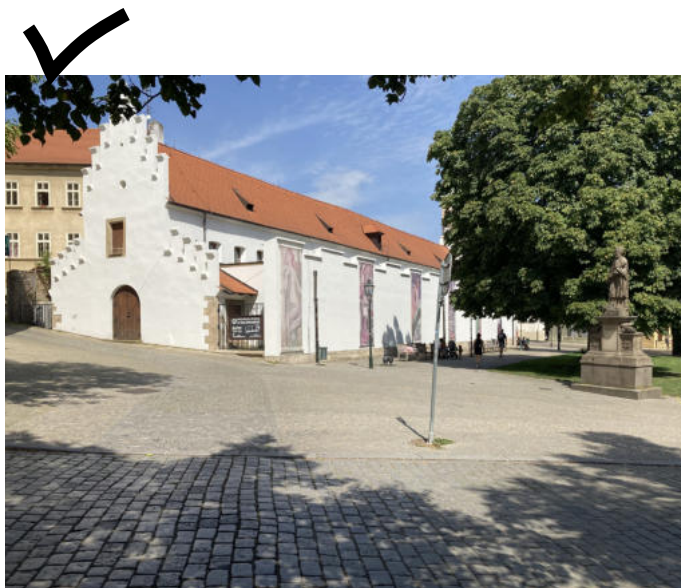


Podrobná pravidla pro výsadbu a péči o stromy v ulicích je vhodné nastavit centrálně a systémově.

- **s odborníky zpracovat samostatný standard stanovující minimální rozměry výsadbových jam a další pravidla pro různé podmínky výsadby, požadavky na půdy, požadavky na dostupnost srážkové vody, ochranu stanoviště atd.**

pravidla pro podkategorie zeleně

2.2.11 solitérní strom



prostor u Západočeské galerie, Plzeň. Ukázka situace, kde vzrostlý strom významně vstupuje do prostoru a objemově doplňuje architekturu.

Solitérní stromy jsou výrazným prvkem dominujícím nejčastěji drobnému plácku či náměstí. Stávají se plnohodnotnou součástí architektury daného místa. K těmto stromům si obyvatelé často vytvoří vztah a bývají důležitým orientačním bodem a prvkem identifikace.

- **volit dostatečně robustní a reprezentativní druhy s vhodným tvarem a dostatečnou velikostí koruny**
- **zvažovat možnost doplnění solitérního stromu vhodným sedacím mobiliářem, lavičkou**
- **solitérní stromy navrhovat jako součást celkové kompozice veřejného prostranství – umisťovat je s ohledem na průhledy k významným budovám, exponovaným fasádám apod.**

2.2.12 aleje a stromořadí



sídlíště Košutka, Plzeň. Stromořadí podél dopravního koridoru tvoří hlukovou clonu pro rezidenty, prostorově a urbanisticky pomáhá odlehčit dopravní zatížení jinak frekventovanému průtahu směrem na Karlovy Vary.

Stromořadí a aleje jsou klíčovým prvkem městské vegetace a často jediným typem zeleně v ulicích. Ze své podstaty navazují na širší urbanistické a krajinné souvislosti – vedou odněkud někam, poukazují na důležitý směr, napojují se na další stromořadí či zelená veřejná prostranství.

- **stávající uliční profily obnovovat tak, aby v koordinaci s inženýrskými sítěmi umožnily výsadbu stromořadí; u všech nově navrhovaných ulic umožnit realizaci alespoň jednostranného stromořadí (viz také *Prvky technické a dopravní infrastruktury – Podzemní vedení sítí*)**



Slovany, Plzeň. Stromořadí je mimo jiné také účelným nástrojem regulace mikroklimatu, poskytuje stín – stromy jsou součástí většiny ulic plzeňských Slovan, což přispívá k příjemné atmosféře této čtvrti.

- **stromořadí plánovat a obnovovat systémově a v širších souvislostech území (za pomoci nástrojů, jakými jsou koordinovaná evidence, plán obnovy atd.)**
- **pásky stromořadí obecně doplňovat o další funkce – opatření a prvky HDV, mobiliář či střídat stromořadí s parkováním**
- **při realizaci stromořadí brát v potaz kompozici veřejného prostranství – umisťovat stromy s ohledem na průhledy k významným budovám, exponovaným fasádám nárožních domů apod.**
- **cílová velikost stromů musí odpovídat měřítku prostoru – např. k velkorysým prostranstvím městských tříd nepatří drobné stromy apod.**

2.2.13 boskety a skupiny stromů



proluka U Zvonu, Plzeň. Příklad schopnosti bosketu stromů definovat a tvořit prostor a objem.

Skupiny stromů plní významnou prostorovou funkci, podobně jako architektonický objem. Pravidelně vysazená skupina stromů – bosket dokáže vytvořit zastíněný pobytový prostor uvnitř rozsáhlých prostranství nebo zcela proměnit vnímání parkovací plochy.

- **využívat prostorotvorných a pobytových vlastností stromových skupin v prostředí náměstí a dalších pobytových ploch nebo parkovišť apod.**
- **skupiny stromů navrhovat jako součást celkové kompozice daného veřejného prostranství**
- **dbát na výběr vhodných druhů a optimální volbu rozestupů jednotlivých stromů**

2.2.14 vegetace středního a drobného měřítka



Lochotínský park Plzeň. Příklad vegetace středního měřítka – živého plotu, jehož forma je jasná a kvalitně tvoří a odděluje prostor.

Vegetace, která nedosahuje vzrůstu a dominantní pozice stromů a zároveň není vegetačním povrchem (jako např. trávník), má řadu podob – keře, skupiny keřů, bylinné porosty, záhony atd. Pokud jsou plochy této vegetace dobře definované, srozumitelné a společně s ostatními úpravami vytvářejí harmonické prostranství, pak přináší důležitý prvek středního (přechodového) měřítka, detail a útulnost. Často slouží i jako nástroj prostorové definice – ohraničení určitého prostoru.

- **dbát na celkový koncept, vhodné založení a následnou péči s přihlédnutím k úloze místa – neudržovaná zeleň tohoto měřítka může snadno vytvořit bariéry nebo nepřívětivé, nepřehledné situace bez sociální kontroly a přispět k negativnímu vnímání prostoru**

2.2.15 trávníky



náves Koterov, Plzeň. Ukázka promyšleného využití trávniku v rámci celkové kompozice prostoru. Plocha reflektuje historickou situaci pásů podél domů, je jasně vymezená a vhodně doplněná dalšími povrchy pro vjezdy a přístupy v dlažbě se zatravněnou spárou.

Trávník je ve městě přínosný pro svou funkci regulace mikroklimatu (ochlazování a zlepšování kvality ovzduší, zadržování a zasakování dešťových vod) a pro své kvality související s obytností – umožňuje pobyt a kontakt s dalším typem zeleně, vnáší do převážně zpevněného městského prostředí měkký, přírodní a propustný povrch.

- **trávníky navrhovat v souladu s celkovou koncepcí daného veřejného prostranství v jasných a čitelných plochách**
- **vyhýbat se řešením generujícím zbytkové a drobné nevyužitelné plochy trávniku**
- **volit správný typ trávniku (intenzivní či extenzivní) s ohledem na plánované určení a zatížení**
- **návrhem trávnickových ploch reagovat**



trávník v rámci sadového okruhu, Plzeň. Příklad kvalitně založeného a udržovaného trávniku. Trávník má jednoznačnou a srozumitelnou plochu, účel v rámci okružního parku a jeho podoba odpovídá významu místa.

na potřeby a skutečné chování uživatelů daného veřejného prostranství a tím předcházet konfliktu možných funkcí (pejskaři, děti, pěší propojení), které ve výsledku mohou vést k nevyužívání a špatné kondici trávniku

- **od fáze návrhu zvažovat provozní náklady na údržbu – např. rozsáhlé a nedostatečně udržované plochy trávy neplní požadovaný efekt, ale na údržbu méně náročný luční porost ve stejném místě může být esteticky, funkčně i provozně přínosnější**
- **zvažovat způsob údržby trávniku s ohledem na jeho schopnost pozitivně ovlivnit mikroklima a na vhodných místech zvažovat snižování četnosti sečení či ponechávání lučního porostu – vysoká tráva lépe zadržuje vodu, reguluje teplotu a vyžaduje méně závlahy a údržby**
- **na technologicky správném zakládání trávníků spolupracovat s odborníky**



křižovatka Šumavská/Ukrajinská, Plzeň. Zbytková plocha trávniku v křižovatce, kde nejsou dostatečné pěší vazby, je přirozeně zatížena pohybem pěších, jejichž potřeby v prostranství nejsou jinak nijak zohledněny.

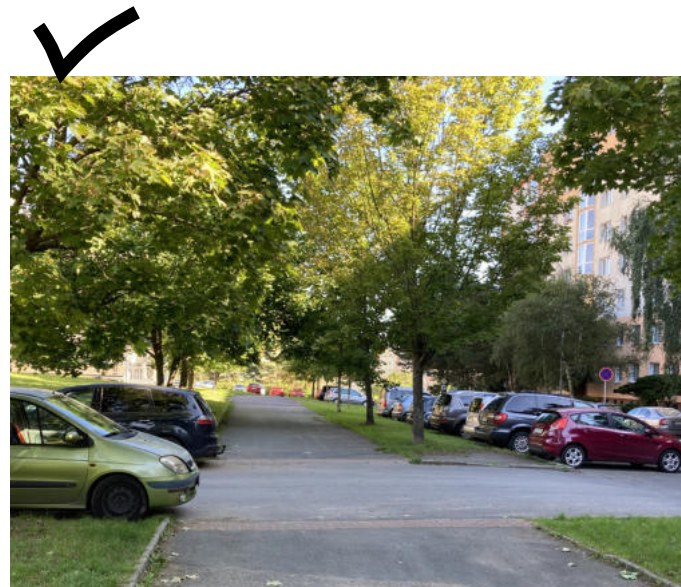


Berlin. Příklad ponechání přírodního trávnickového porostu a částečně náletových druhů dřevin v původně industriálním prostředí s doplněním lávek pro pěší průchodnost – takové řešení je na údržbu nenáročné a přitom využívá benefitů zeleně, aniž by prostranství zůstávalo zanedbané.

příklady



uliční stromořadí, Slovany, Plzeň. Ukázka toho, že dobře založené stromořadí definuje charakter ulice a vytvoří příjemné prostředí na desítky let dopředu.



sídlitě Bolevec, Plzeň. Uspořádané parkovací stání v kombinaci se stromovými liniemi vytváří měřítkově příjemný veřejný prostor před panelovými domy.



Komenského nám., Praha 3. Zeleň byla od počátku součástí návrhu úprav náměstí. Stávající stromy jsou zakomponované jako integrální prvek nové podoby a využití prostoru. Autoři: MCA atelier



Sady Pětatřicátníků, Plzeň. Příklad kvalitního úseku uličního stromořadí. Pás stromořadí je vhodně prostrídán městským mobiliářem.



park Gleisdreieck, Berlín. Příklad úspěšného začlenění a poskytnutí vhodných růstových podmínek stávající zeleni - vzrostlému stromu v rámci úprav veřejného prostoru. Autoři: Atelier LOID



Barbican Estate, Londýn. Příklad práce s vegetací v prostředí brutalistní modernistické architektury obytného komplexu.



Schorfheideviertel, sídl. Marzahn-Hellersdorf, Berlín. Součástí revitalizace sídlitě byly úpravy zeleně. Vegetace a modelace terénu přináší střední měřítko do prostředí velkých obytných budov a evokuje původní typickou krajinu místa. Autoři: gruppe F Landschaftsarchitekten



prostor u hlavního nádraží, Plzeň. Zeleň využívaná na zbytkových plochách nebo jako pouhý doplněk či zakrytí obecně nejasného, neuchopitelného a dopravně zatíženého veřejného prostoru nemá ve výsledku pro uživatele velký užitek. Neznamená to, že by zezeň v místě neměla být vůbec, ale měla by být významnější, plnohodnotnější a kvalitnější součástí prostoru.

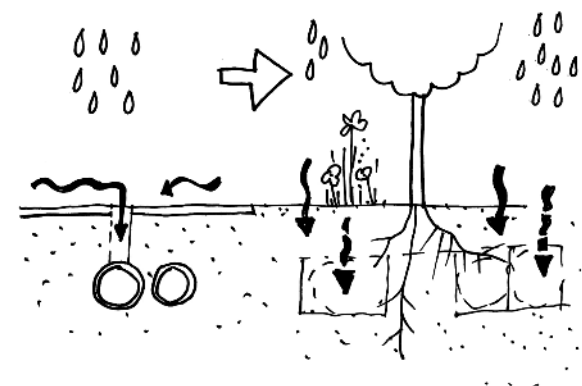
2.3 Prvky hospodaření s dešťovou vodou

motto

Vznik měst zásadně proměnil přirozený koloběh vody na jejich území a v blízkém okolí. V důsledku změny klimatu pak dopady urbanizace stále výrazněji ovlivňují kvalitu života městské populace. Úvahy o řešení této situace a zvýšení odolnosti města mj. v úrovni nakládání se srážkovou vodou v ulicích patří k soudobé strategické agendě zodpovědných obcí.

Doposud praktikovaný přístup, kdy je dešťová voda co nejrychleji odváděna ze zpevněných povrchů přímo do kanalizace, je dlouhodobě neudržitelný a je příčinou negativních jevů, jako je sucho, přehřívání města nebo vznik lokálních tzv. bleskových povodní.

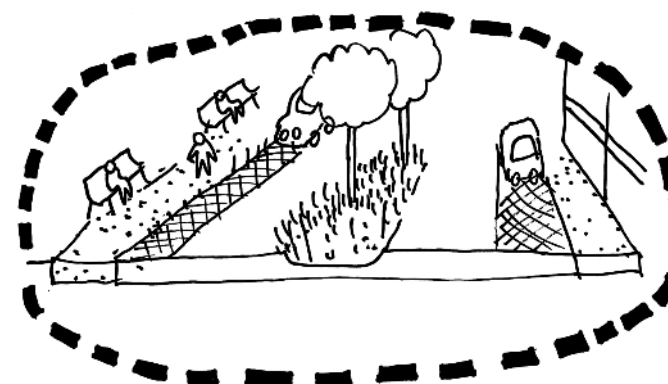
2.3.1 přechod od centrálního odvádění dešťových vod do kanalizace k decentralizovanému hospodaření



Hospodaření s dešťovou vodou (HDV) je způsob odvodnění urbanizovaných území, který se zabývá srážkovými vodami v místě jejich dopadu, tj. zpravidla přímo na pozemku stavby, z níž jsou odváděny, a vrací srážkové vody do přirozeného koloběhu vody.

- **prioritu nového přístupu k hospodaření se srážkovými vodami deklarovat již v adaptační strategii města a dalších strategických dokumentech, nadřazených tomuto Manuálu**
- **principy HDV uplatňovat u maxima projektů ve VP – prakticky vždy je možné nalézt řešení dané situaci na míru**

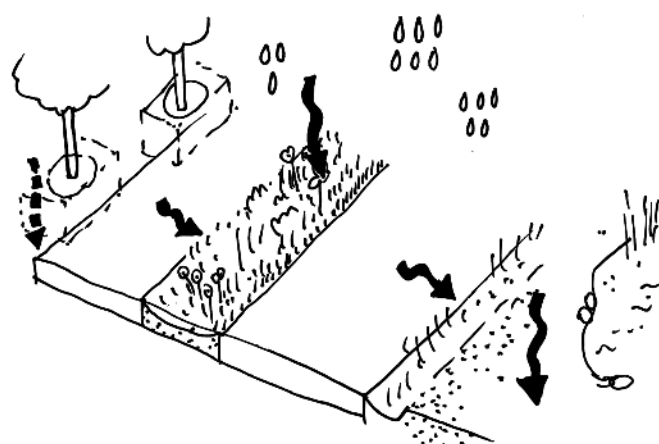
2.3.2 opatření hospodaření s dešťovou vodou musí být integrována do celkového řešení



Implementace opatření HDV do tvorby VP by měla být vždy citlivá, odpovídající lokálnímu charakteru a měřítku řešeného prostoru.

- **objekty a opatření HDV kvalitně začleňovat do návrhu prostřednictvím krajinářských nástrojů, vegetace, popř. stavebních úprav a harmonicky jimi dotvářet celkové řešení veřejného prostranství**
- **veškeré prvky HDV by měly korespondovat také s využitím daného prostoru v ideálním případě toto využití podporovat**
- **u všech opatření HDV prioritně usilovat o synergické spojení vody a vegetace do komplexního systému modro-zelené infrastruktury**

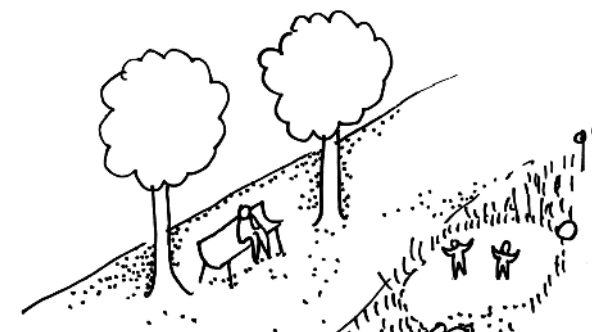
2.3.3 hospodaření s dešťovou vodou jako souhrn dílčích opatření a nástrojů



Základními technickými nástroji hospodaření s dešťovou vodou ve veřejném prostoru jsou objekty a zařízení, které podporují výpar, vsakování a pomalý odtok srážkových vod, a také opatření, která přispívají k zachování přirozeného koloběhu vody nebo jejímu hospodárnému využívání. Systém HDV je vždy souhrnem dílčích opatření a může nabývat rozmanitých podob.

- **využívat nástroje HDV v celé šíři možných opatření - např:**
- 1. **výměna stávajících zpevněných povrchů za nezpevněné, propustné**
- 2. **snížení odtoku do kanalizace využitím částečně propustných zpevněných povrchů (dlažby kladené do pískového/štěrkového lože, dlažby se širokou spárkou, štěrkové trávníky, minerální propustné směsi, mlaty a propustné asfalty, betony a pryžové kryty) sběr a využití srážkových vod – realizace akumulčních prostorů a nádrží pro využití zadržené vody, např. pro provoz budovy nebo pro závlahu vegetace**
- 3. **využití vsakovacích objektů, do kterých je zpravidla svedena voda z okolních komunikací a zpevněných ploch – tj. vsakovací průleh, rýha nebo vsakovací průleh s rýhou, vsakovací plochy, nádrže, šachty aj.**
- 4. **využití retenčních objektů s regulovaným odtokem – suchá retenční dešťová nádrž, podzemní retenční nádrž, umělý mokřad aj.**

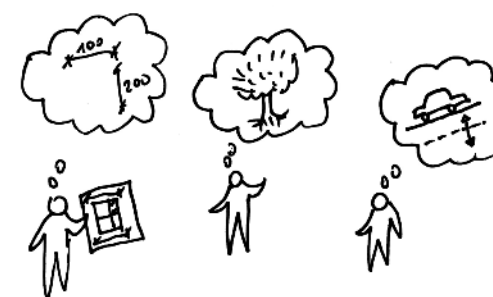
2.3.4 opatření hospodaření s dešťovou vodou pozitivně ovlivňují kvalitu veřejných prostranství



Kromě své primární vodohospodářské funkce může decentralizované hospodaření se srážkovými vodami městu přinést řadu dalších benefitů, které pozitivně ovlivňují kvalitu veřejného prostoru.

- **při návrhu prvků HDV ve veřejném prostoru cíleně:**
- 1. **zlepšovat mikroklima a kvalitu vzduchu prostřednictvím výparu (z vegetace nebo vodní hladiny apod.)**
- 2. **vytvářet atraktivní prostředí zapojením vegetace**
- 3. **zvyšovat předpoklady prosperity a vitality stromů a dřevin**
- 4. **využívat srážkové vody a šetřit tak pitnou vodu**
- 5. **vzdělávat obyvatele prostřednictvím edukativních programů a materiálů i prostou existencí těchto prvků v prostředí města**

2.3.5 hospodaření s dešťovou vodou vyžaduje mezioborový přístup

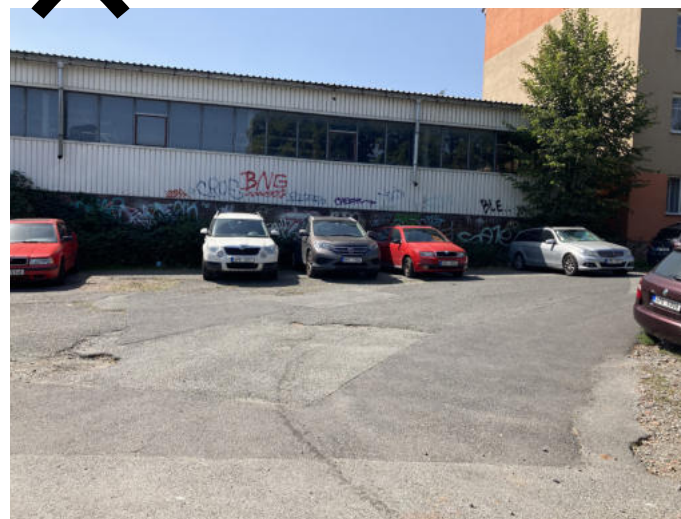


Implementace HDV na veřejných prostranstvích je oproti konvenčnímu návrhu odvodnění sofistikovanější a navržená opatření mohou mít celou řadu podob a funkcí, které se mohou synergicky prolínat a kombinovat.

- **zapojit a koordinovat jednotlivé profese (architekt, krajinář, dopravní inženýr, vodohospodář...)**



parkoviště ve Štruncových sadech, Plzeň. Ukázka začlenění prvků HDV do prostředí parkoviště.



prostranství v blízkosti řeky Radbuzy, Plzeň. Prostranství v blízkosti Radbuzy je neuchopené a zbytečně celé vyasfaltované. Jde o příklad prostranství, které by mohlo mít daleko vyšší míru propustnosti povrchů.



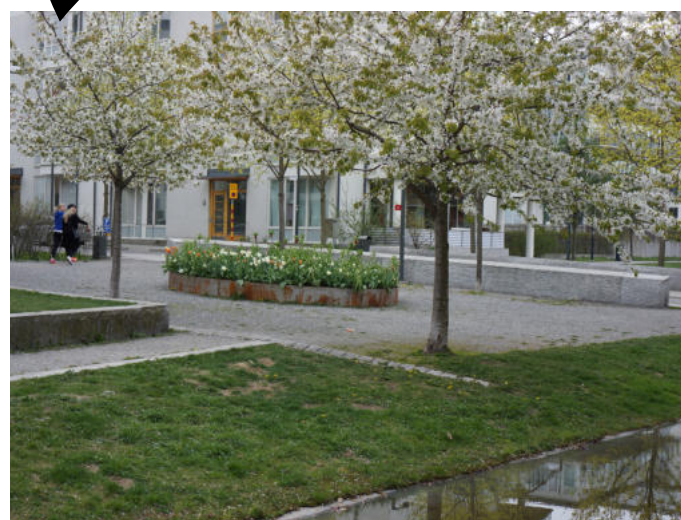
sídlíště Marzahn, Berlín. Příklad užití přírodě blízkých prvků na veřejném prostranství sídlíště.



Letná, Praha. Jako součást boje proti suchu bylo na pražské Letné vybudované jezírko napouštěné vodou z Vltavy. Slouží k závlaze parku a ochlazování vzduchu, zároveň je však oblíbeným cílem obyvatel, čemuž napomáhá i jednoduché, ale účelné doplnění vybavenosti, jakou je můstek na ostrov ve středu jezírka.



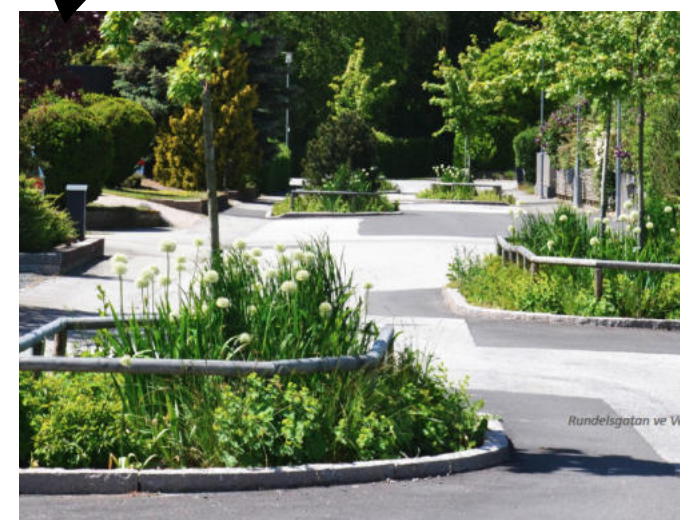
Hammarby Sjöstad, Stockholm. Revitalizace této původně okrajové a nepříliš populární čtvrti v sobě zahrnuje kvalitní řešení veřejných prostranství včetně řady přírodních prvků a proměnila místo na jednu z nejvyhledávanějších obytných oblastí.



Hammarby Sjöstad, Stockholm. Příklad využití různých prvků HDV na veřejném prostranství a jejich kvalitní spolupůsobení se zbytkem místa.



Vellinge. Modro-zelená infrastruktura - příklad spojení vegetace s objektem HDV - pás podzemní rýhy s otevřeným podkladem mezi chodníkem a vozovkou.



Vellinge. Švédsko je jedním z evropských průkopníků HDV. Na příkladu je vidět obytná ulice po realizaci samostatných průlehů nad podzemní rýhou s otevřeným podkladem.

2.4 Povrchy a materiály

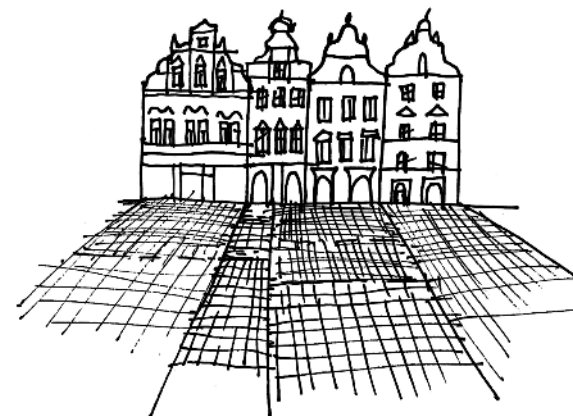
motto

Veřejná prostranství jsou horizontální fasádou města, jíž je nutné věnovat stejnou péči jako fasádám objektů, které ji obklopují.

Kvalita povrchů veřejných prostranství není jen nositelem estetických kvalit prostředí. Ovlivňuje kvalitu pohybu, pocit bezpečí a pohody a schopnost přirozené orientace ve městě.

Vhodná kombinace správně použitých materiálů pomáhá definovat prostor, zklidnit dopravu, zlepšit čitelnost prostředí a tím snížit potřebu výškového členění, bariér a druhotného řešení organizace pohybu pomocí dopravního značení.

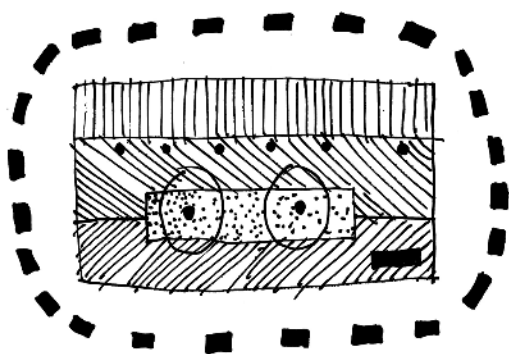
2.4.1 výběr povrchů a materiálů odpovídající kontextu a historii



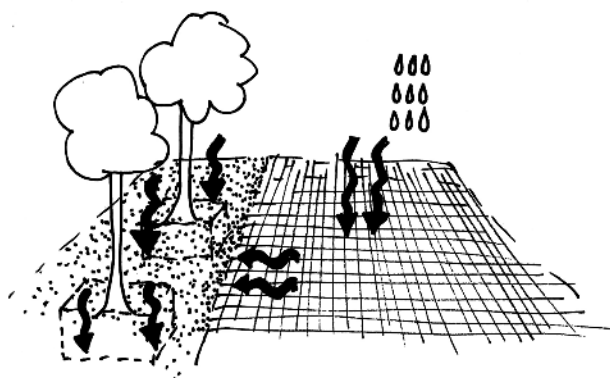
Volba povrchů a materiálů by měla zejména v nejstarších částech města odpovídat historii a kontextu místa a významu daného veřejného prostranství v širších souvislostech.

- **volit povrchy a materiály v souladu s charakterem místa**
- **povrchy a materiály především doplňují architekturu a urbanismus, neměly by je přebíjet**
- **brát v úvahu, jakou funkci veřejné prostranství má a co se odehrává v architektuře, která jej obklopuje (zda např. jde o významnou veřejnou budovu) – tyto funkce pak podpořit vhodným výběrem materiálu a jeho uspořádáním**
- **využívat materiály z lokálních zdrojů**
- **respektovat historický kontext a vhodně na něj výběrem materiálů navazovat**
- **zejména v historickém centru je třeba zachovávat a důsledně obnovovat historické dlažby buď šetrnou rekonstrukcí, či opětovným použitím v jiném uspořádání ve stejném místě či na místě obdobného významu**

2.4.2 harmonické působení celku



2.4.3 vhodnost zvolených povrchů a materiálů vzhledem k systému hospodaření s dešťovou vodou



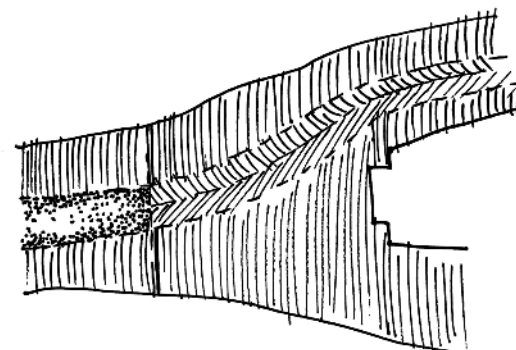
Povrchy a materiály veřejného prostranství by měly být ve vzájemném souladu, tvořit čitelný, přehledný a celkově harmonický celek.

- **pracovat se všemi povrchy a materiály na veřejném prostranství jako s jedním celkem tak, aby se vzájemně vhodně doplňovaly**
- **uspořádávat povrchy do jasných a čitelných geometrických celků**
- **vyhýbat se zbytkovým plochám a zbytečným složitostem**

Většina odváděných dešťových srážek je tvořena povrchovým odtokem - vhodný výběr povrchů a materiálů, zejména podlahy veřejných prostranství, je tak klíčovou součástí modro-zelené infrastruktury města.

- **volit povrchy s ohledem na jejich schopnost propouštět a zasakovat srážkové vody**
- **tam, kde je to vhodné a možné, volit povrchy a materiály propustné či polopropustné**
- **při úpravách veřejných prostranství eliminovat přebytečné vyasfaltované plochy ve prospěch propustných povrchů**
- **kombinovat vhodně zvolené povrchy s dalšími opatřeními zlepšujícími zasakování vody**
 - **např. obrubníky zpevněných ploch navazujících na vegetační pásy či plochy je vhodné přerušovat tak, aby dešťová voda mohla volně odtékat do zeleně**

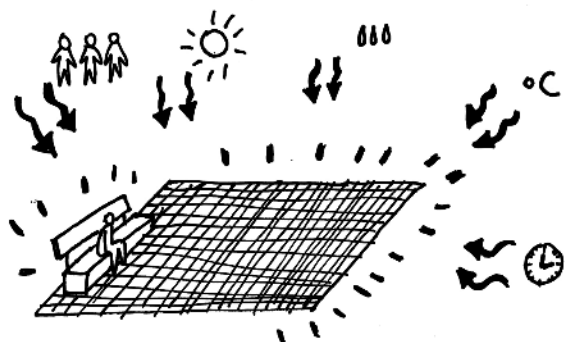
2.4.4 povrchy a materiály jako přirozený nástroj organizace dopravy a funkcí prostranství



Prostor pro jednotlivé uživatele - chodce, řidiče, cyklisty a další je obvykle vymezen plošně. Z tohoto úhlu pohledu lze povrchy velmi účelně využívat k organizaci dopravy - zvolený povrch přenáší řadu informací o charakteru prostoru a o tom, komu je prostor určen.

- **členěním povrchů primárně sledovat celkovou kompozici prostoru, až v druhém plánu povrchy využívat k provoznímu uspořádávání**
- **vyznačení různých režimů lze dosáhnout přirozeně - např. kvalitním spárořezem dlažby kombinujícím různé typy, formáty a skladby dlažby**
- **zvolené materiály pro jednotlivé druhy dopravy by si měly být blízké**
 - **např. výškové oddělení dopravních a pěších prostorů je možné v jedné úrovni nahradit různou barvou téhož materiálu, rozdílným formátem téže dlažby atd.**
- **výběrem povrchů a materiálů lze výrazně ovlivnit vnímání prostoru a chování jeho uživatelů v něm**
 - **např. široká vyasfaltovaná silnice středem návsi evokuje rychlý průjezd, zatímco komunikace v dlažbě s využitím prvků pro zklidnění dopravy evokuje pobytovost, potřebu ohleduplného pohybu automobilové dopravy a zdůrazňuje funkci lokálního centra**

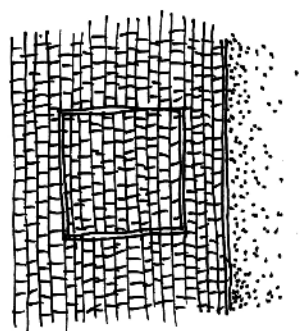
2.4.5 trvanlivost a odolnost povrchů a materiálů



Na veřejných prostranstvích je potřeba používat materiály odolné, trvanlivé a dobře udržitelné.

- u prvků s dotykovými plochami volit vhodnou strukturu materiálů
- materiály ploch pro sezení musí být teplotně stabilní

2.4.6 kvalitní napojování jednotlivých materiálů



Podstatná je nejen volba konkrétního materiálu, ale i detail jeho styku s okolními materiály a prvky. Je nutné usilovat o kvalitně řešené návaznosti.

- povrchy prvků, které jsou do veřejného prostranství vloženy, výškově a materiálově navazovat na okolní povrchy, vytvářet co nejméně znatelná rozhraní
 - typicky jde o zapuštěné nádoby na odpad, povrchové znaky podzemní technické infrastruktury atd.
- ryze dopravní prvky rozhraní - betonové prefabrikáty, či dokonce např. mobilní dočasné obrubníky do města nepatří

příklady

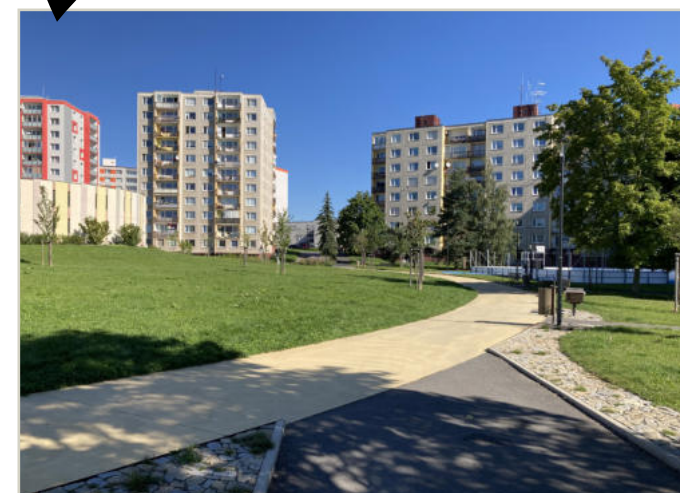


Severní Předměstí, Plzeň, lokalita „Malý Berlín“.

Nepropustý asfaltový povrch ve velké ploše nijak nečlení prostor a nereaguje na jeho funkce a charakteru v jinak měřítkově příjemné původní zástavbě.



náves Koterov, Plzeň. Příklad kvalitní práce s povrchy v rámci původního vesnického jádra. Plochy jsou jasně členěny a propustná dlažba je do vesnického prostředí vhodná a evokuje jeho pobytovou funkci.



Vnitroblok Krašovská, sídliště Bolevec, Plzeň.

Příklad, jak jednoduché a jednoznačné členění v površích může do veřejného prostranství sídliště vnést často chybějící řád, čitelnost a měřítko. Park pro všechny, jednotná spojující figura mezi solitéry panelových domů, slouží dětem, dospělým, seniorům, pejskařům, sportovcům.



Přední Skvrňany, Plzeň. Nevhodný příklad práce s povrchy - betonová zámková dlažba v kompaktním městě nepůsobí příliš reprezentativně, velké plochy asfaltu a parkování na části vozovky evokují výrazně dopravní charakter a restaurační předzahrádce chybí dostatečná plocha.

2.5 Prvky dopravní a technické infrastruktury

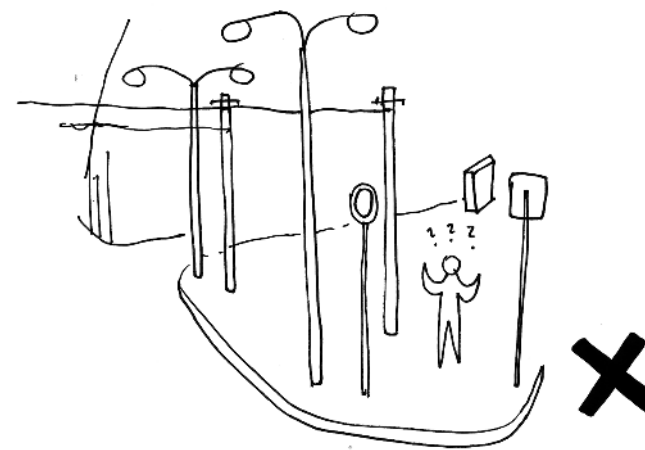
motto

Technická a dopravní infrastruktura tvoří důležitou podpůrnou složku městského prostředí. Nejrůznější sloupy, skříně, stožáry a další prvky infrastruktury ovlivňují architektonickou kvalitu místa.

Často bývají v ulicích situovány bez promyšleného vztahu k okolí a zbytečně degradují prostor. Jejich umísťování i designu je proto třeba věnovat odpovídající péči.

Technické a provozní požadavky je vždy nutné koordinovat se základní rolí veřejných prostranství, kterou je pobytová kvalita.

2.5.1 upozadění čistě utilitárních prvků

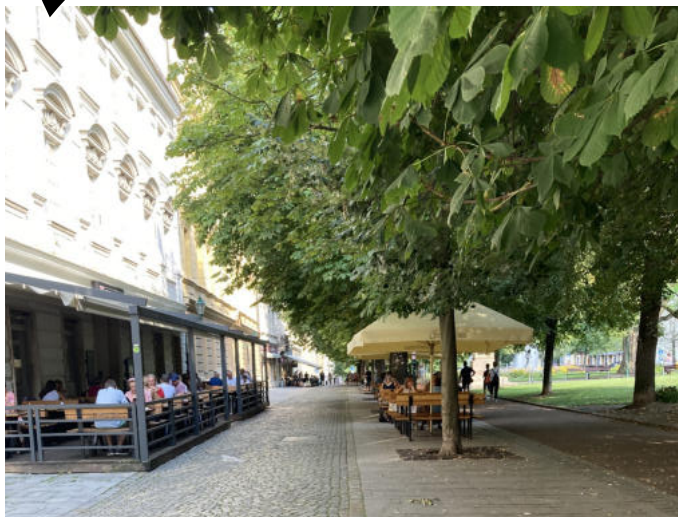


Prvky dopravní a technické infrastruktury hrají ve veřejném prostoru podpůrnou roli. Nejdůležitějším principem v práci s prvky dopravní a technické infrastruktury je optimalizace. Funkční, technické a normové požadavky na tyto prvky je třeba pečlivě koordinovat s celkovým architektonickým konceptem a kvalitou veřejného prostranství.

- **utilitární prvky nesmí prostranství dominovat (barvou, velikostí, umístěním...)**
- **prvky dopravní a technické infrastruktury jsou součástí celkové koncepce prostranství a jejich umístění a integrace do veřejného prostranství je zvažována co nejdříve ve fázi návrhu**
- **při rozmísťování prvků sledovat kompozici a prostorové principy celku veřejných prostranství**
- **umísťovat prvky do jednoduše čitelných kompozic vůči sobě i vůči veřejnému prostranství, např. do jedné linie v rámci pásu stromořadí**
- **hledat přiměřená a úsporná řešení umísťování prvků, minimalizovat jejich uplatnění v prostoru**
- **tam, kde je to možné, prvky slučovat na minimum nosných konstrukcí**
- **tam, kde je to možné, využívat okolní stavby pro upevnění prvků, prvky do okolních staveb integrovat, popř. dalších stavebních konstrukcí v rámci veřejných prostranství jakými jsou např. zídky**
- **tam, kde je to možné, prvky zapouštět**
- **používat umírněná designová řešení odpovídající kontextu**

pravidla pro podkategorie prvků dopravní a technické infrastruktury

2.5.2 podzemní vedení sítí



Smetanovy sady, Plzeň. Prioritou je obytné prostředí s dostatkem zeleně a příležitostmi k pobytu, jak je vidět na příkladu. Vedení technické infrastruktury je této prioritě podřízeno a má s ní být co nejvyšší měrou v souladu.



křižovatka ulic Americká, Šumavská a Ukrajinská, Plzeň.

Ukázka, kdy je veřejné prostranství v podstatě tvořeno pouze prvky dopravní a technické infrastruktury. Taková prostranství uživatelé nevnímají jako plnohodnotný veřejný prostor.

Technická infrastruktura a inženýrské sítě pod zemí sice nejsou vidět, ale svojí přítomností ovlivňují i to, co se odehrává nebo může odehrávat na povrchu.

- **podzemní vedení, nejlépe ve sdružených trasách, je upřednostňovaným způsobem vedení technické infrastruktury v zástavbě**
- **sítě vést tak, aby umožnily výsadbu stromů, zakládání stromořadí v ulicích a implementaci prvků modro-zelené infrastruktury**
- **každé úpravě či umístění sítí by měla předcházet alespoň koncepční rozvaha celého prostranství**
- **i v případě obnovy či tvorby veřejného prostranství, pro které neexistuje architektonický návrh, prostorově optimalizovat vedení sítí tak, aby do budoucna umožňovaly výsadbu stromů a implementaci prvků modro-zelené infrastruktury**
- **zásahy do povrchu v rámci stavebních a udržovacích prací na podzemním vedení by se neměly projevit viditelnými rušivými změnami na povrchu**

Pozn.: *Plzeňský standard komunikací* udává podrobné technické parametry pro provádění výkopů a zásypů rýh inženýrských sítí v komunikacích.

2.5.3 povrchové znaky



Dolní náměstí, Olomouc. Povrchové znaky technické infrastruktury jsou součástí kompozice povrchů a jednoduše a přirozeně do nich zapadají.

Podzemní vedení inženýrských sítí a infrastruktury se projevuje vizuálně a prostorově i na povrchu veřejných prostranství a těmto projevům je třeba věnovat patřičnou pozornost, protože ovlivňují kvalitu prostředí.

- **umístění povrchových znaků vhodně začleňovat do veřejného prostranství a podřizovat jeho celkové kompozici**
- **povrchové znaky nesmí tvořit ve veřejném prostranství nerovnosti a překážky**
- **věnovat pozornost kvalitě detailu povrchových znaků s ohledem na kontext místa**
- **povrchové znaky provádět v materiálech odpovídajících navazujícím povrchům**

Pozn.: *Plzeňský standard komunikací* udává materialitu a doporučené typy pro vtokové mříže a uliční vpusti a další požadavky na tyto prvky.

2.5.4 nosné konstrukce veřejného osvětlení, trakčního vedení a dalších prvků



křižovatka ulic Americká, Šumavská a Ukrajinská, Plzeň.
Příklad prostranství zahlceného množstvím sloupů (veřejného osvětlení, trakčního vedení a dalších prvků technické infrastruktury)

Zvláštní kategorií nadzemního vedení technické infrastruktury v městském prostředí jsou nosné konstrukce veřejného osvětlení, trakčního vedení apod. – jde zejména o nejrůznější sloupy, stožáry a další nosiče.

- **sloupy a stožáry veřejného osvětlení na omezených uličních prostranstvích historického jádra a souvislé zástavby umísťovat až po prověření možností realizace převěsů, popř. výložníků na fasádě**
- **sdužovat prvky technické infrastruktury (osvětlení, slavnostní osvětlení, kamerový systém, veřejný rozhlas atd.) primárně na jedné konstrukci**
- **sloupy a stožáry adekvátně zakomponovat do prostředí, ideálně umísťovat do jedné linie tak, aby nebránily průchodu a možné výsadbě stromů, ani jinak nepřekážely**

2.5.5 skříně a objekty technické infrastruktury



Šumavská, Plzeň. Typický příklad neuspořádaně umístovaných prvků a zbytečně exponované skříně technické infrastruktury volně stojící ve veřejném prostranství.

Nezbytná doprovodná zařízení technické infrastruktury ve formě nejrůznějších skříní a boxů by se měla v prostředí města co nejméně vizuálně uplatňovat.

- **rozvodné skříně, přípojkové boxy a podobné objekty primárně umísťovat do přilehlých budov**
- **nelze-li skříně a boxy umístit v rámci budov, pak musí být součástí kompozice prostranství, ale nepřekážet a vizuálně nerušit**



křižovatka ulic Šumavská a Ukrajinská, Plzeň. Příklad objektu technické infrastruktury (zde ještě v kombinaci se vstupem do podchodu), který se ve veřejném prostoru nevhodně uplatňuje.

- **jednotlivé skříně a boxy sdužovat, provádět v minimální objemové variantě a v neutrálních barvách a materiálech (musí ladit se zbytkem mobiliáře a vybavení)**

2.5.6 nádoby na zimní posyp a další podobné doplňkové prvky



Londýn. I doplňkové prvky typu nádob na zimní posyp mohou mít kultivovanou podobu ladící s ostatními prvky mobiliáře. Londýnská nádoba na posypovou sůl dokonce nese znaky města a přispívá k jednotné identitě.

Jde o sezónní utilitární záležitost, kterou je proto vhodné v prostředí města spíše vizuálně upozadit.

- **před prefabrikovanými plastovými nádobami v jasných barvách (žlutá) preferovat tlumenější odstín**
- **přednostně schovávat do objektů tak, aby se ve městě co nejméně vizuálně uplatňovaly**
- **umísťovat mimo nejexponovanější polohy**
- **využít princip sdužování prvků - umísťovat nádoby např. do stanišť s dalším podobným typem mobiliáře (kontejnery na odpad apod.)**

2.5.7 světelná a signalizační zařízení (SSZ)



křižovatka u sídliště Košutka, Plzeň. Křižovatka se světelnou signalizací.

Světelná a signalizační zařízení, tzv. semaforey, pomáhají řídit provoz na pozemních komunikacích, zejména ve složitých nebo dopravně zatížených křižovatkách.

- **SSZ zřizovat pouze v místech s frekventovanou dopravou, kde není možné zajistit bezpečnou organizaci křižovatky jiným způsobem**
- **SSZ navrhovat v širších urbanistických souvislostech v rámci celoměstského systému dopravy tak, aby zajišťovala komfort a bezpečí zejména chodcům a cyklistům (zranitelnějším uživatelům)**
- **konkrétní umístění a podobu SSZ navrhovat jako součást celku daného prostranství a lokálního systému ostatních nadzemních prvků infrastruktury**
- **pro řadiče křižovatky (skříňky s technickým řídicím zařízením SSZ) platí stejná pravidla jako pro ostatní skříně a objekty technické infrastruktury - musí být součástí kompozice prostranství, nepřekážet a vizuálně nerušit**

2.5.8 dopravní značení

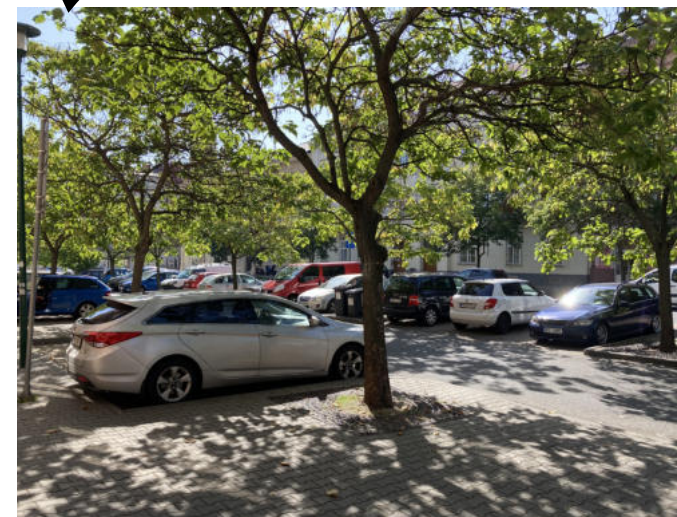
Hustě rozmístěné svislé dopravní značky na sloupech v historickém centru negativně ovlivňují dojem z prostředí a dominují průhledům ulicemi. Je třeba cíleně hledat řešení, která eliminují podíl dopravy a organizace provozu na vizuálním smogu.

- **sdužovat prvky svislého značení na minimum nosičů, usilovat o redukci nutného počtu prvků a o instalaci zmenšeného formátu dopravních značek**
- **vodorovné dopravní značení ve formě nátěru přímo na povrchu komunikace nahrazovat např. kultivovaným**



cesta v krajině, Boží Dar. Příklad, že pouhé správné vyřešení technického požadavku může přinést až absurdní situaci. Příjemná stezka v krajině je na křížení cest označena čtyřmi dopravními značkami, které do prostředí vstupují velmi rušivě.

2.5.9 parkování



parkování pod stromy, Plzeň. Příklad ukazuje, že parkování pod stromy působí ve městě podstatně příznivěji, než parkovací plochy bez zeleně.

materiálovým řešením, kovovými terčíky v dlažbě apod.

- **provoz a pohyb po městě organizovat přednostně stavebními úpravami profilu ulice a dalšími intuitivními nástroji parteru**
- **snížovat potřebu dopravního značení a celkový počet značek vymezením plošných zón se specifickým dopravním režimem (obytná zóna, zóna 30 atp.)**
- **montované prvky dočasného dopravního značení umísťovat pouze krátkodobě a směřovat k budoucím trvalým stavebním úpravám daného místa**

Parkování je jedním z nejpálčivějších témat současných měst, v němž je potřeba hledat rovnováhu mezi nároky dopravy a dosažením kvality veřejných prostranství. Je třeba začít cílevědomě aplikovat kroky vedoucí k udržitelné dopravě v klidu:

- **celkové nastavení parkovací politiky motivující obyvatele a návštěvníky města vážit si veřejného prostoru v jeho environmentální, pobytové a společenské roli**
- **parkování primárně umísťovat v rámci budov a stavebních bloků tak, aby nezahlcovalo veřejná prostranství**
- **parkování na veřejných prostranstvích nesmí blokovat vazby, vytvářet fyzické a optické bariéry**
- **parkování na veřejných prostranstvích provádět kultivovanou formou - materiálově vymežovat parkovací stání, prokládat stromy, apod.**

2.5.10 zábradlí



Stockholm. Pokud je použití zábradlí nutné, je do města vhodný jednoduchý design a barevné provedení.

Zábradlí slouží v první řadě k ochraně před pádem z výšky, méně vhodné je ve veřejném prostoru jako dělicí prvek mezi různými druhy dopravy. V řadě případů je zábradlí ve městě z dnešního pohledu umístěno nadbytečně.

- **odstraňovat nadbytečná zábradlí, nahrazovat je vhodnějším a přehledným zónováním veřejných prostranství, popř. jinými prvky obdobné funkce (sedací zídka, dlouhá lavice, apod.)**
- **zábradlí (včetně dopravně-bezpečnostních) mají mít nerušivý a maximálně subtilní design**
- **vyhýbat se dlouhým souvislým úsekům zábradlí, které brání průchodnosti**
- **nepoužívat utilitární dopravní tvarosloví v městském prostředí**

2.5.11 dělicí sloupky a patníky



Dolní náměstí, Olomouc. Příklad sloupku odpovídajícího historickému charakteru prostranství.

Sloupky představují subtilnější způsob oddělování jednotlivých druhů provozu. Nejčastěji se používají k zamezení vjezdu automobilů do pěších prostor.

- **sloupky používat ve městě střídavě přestože jsou méně bariérové, a změnu využití prostoru řešit primárně např. odlišením materiálu komunikace**
- **volit sloupky subtilní, vizuálně nerušivé a v dostatečné výšce - nízké patníky tvoří překážku, o kterou lze zakopnout**

2.5.12 silniční záchytné a ochranné prvky (svodidla apod.)



Zastávka Hlavní nádraží, Plzeň. Úzký vstup na zastávku definovaný dopravním zábradlím není vhodným řešením v městském prostředí.

Nadměrné používání silničních prvků ve městě zdůrazňuje dopravní charakter veřejných prostranství a poukazuje na jednostranné vnímání prostoru ve prospěch rychlé motorové dopravy.

- **redukovat užívání těchto prvků bezpečnou organizací provozu a vhodným uspořádáním prostoru**
- **ochranné silniční prvky užívat minimálně a pouze ve formě městského mobiliáře; klasická silniční svodidla nepoužívat v městském prostředí vůbec**

2.5.13 protihluková opatření



Tyršova ulice, Plzeň. Vizuální a hluková bariéra koncipovaná jako zelený prvek nepůsobí v prostředí rušivě.

Vzniku dopravního hluku v městském prostředí je potřeba předcházet už v návrhu systému dopravy - řešit příčiny, nikoliv následky. Dodatečná řešení, jakými jsou bariérové protihlukové stěny, na veřejná prostranství nepatří.

- **snížení intenzity hluku ve městě dosahovat zejména zklidňováním dopravy**
- **neumísťovat protihlukové stěny v městských ulicích a na veřejná prostranstvích**
- **snížovat negativní vliv u nezbytných protihlukových stěn dopravních staveb (rychlostní silnice, dálnice, železniční koridory..) s využitím krajinářských, architektonických a estetických prostředků - chápat je nejen jako funkční technický prvek, ale jako součást celku prostředí krajiny a města**

2.5.14 vjezdy do podzemí



zásobovací vjezd do budovy v Nádražní ulici, Plzeň.

Pěší propojka podél vjezdu a pobytové využití jeho střechy jsou pozitivní, negativní je dopravní charakter vjezdu zcela přerušující chodník a přílišné objemové uplatnění vjezdu, který v této situaci mohl být zcela kompaktní součástí novostavby.

Při realizaci parkovacích domů a podzemních parkovišť je nutné uvažovat také o budoucí podobě a využití veřejných prostranství v okolí a nad nimi. Místa, kudy se do garáží vjíždí, by obecně neměla zatěžovat a omezovat využití prostoru – forma a umístění vjezdu jsou proto klíčovými aspekty návrhu.

- **vjezdy do garáží primárně realizovat v rámci parteru objektů urbánní struktury s minimálním dopadem dopravní zátěže na podobu a využití bezprostředního okolí**
- **všechny povrchové objekty včetně vjezdů musí být nenápadnou součástí celkové kompozice veřejného prostranství s minimálním dopadem svého objemu a dopravní zátěže na podobu a využití bezprostředního okolí**
- **samostatné objekty vjezdů do podzemí situovat primárně mimo zklidněná prostranství určená zejména pobytovým aktivitám**

příklady



prostranství při Ukrajinské ulici, Plzeň Skříň technické infrastruktury, objížďka, která slouží pouze k parkování, zbytkové plochy zeleně. Na příkladu je vidět, že prostranství, které je bez rozmyslu ponecháno prvkům dopravní a technické infrastruktury, nemá žádný charakter a význam pro obyvatele.



Mikulášská ulice, Plzeň. Typizované záchytné dopravní prvky v kompaktním městě působí provizorně a bariérově.



ulice Vester Volgade, Kodaň. Nejlepším řešením organizace pohybu a dopravy v prostoru je vždy celková přirozená srozumitelnost prostranství, kde se k sobě jeho jednotliví uživatelé chovají ohleduplně sami od sebe. Autoři: COBE.



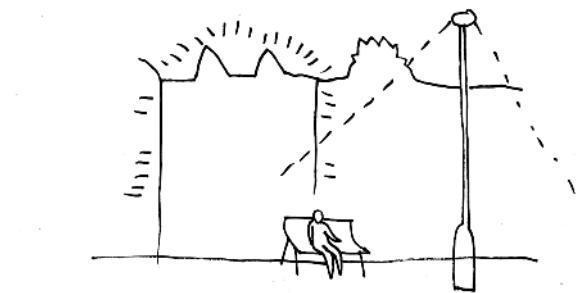
sídlíště Sihfield, Curych. Příklad jednoznačně vymezeného parkování jak v materiálu, tak grafickou úpravou. Vymezení parkování je součástí celkového autorského řešení prostoru, čímž se předchází jak organickému a chaotickému parkování, tak zahlcení prostoru značkami a dodatečnými vymežujícími objekty.

2.6 Venkovní osvětlení

motto

Systém venkovního osvětlení se podílí na specifické atmosféře nočního města a tím pádem přispívá k identifikaci obyvatel s místem, ve kterém žijí. Je důležitým nástrojem, který utváří pocit bezpečí. Návrh venkovního osvětlení se nesestává jen z umístění svítidel a výběru jejich designu, ale je především prostředkem utváření prostředí a jeho celkového působení. Konstrukce, na které jsou světelné zdroje umísťovány, do veřejného prostoru často významně vstupují a mohou ho podstatně ovlivnit jak negativně („zanést“ veřejné prostranství množstvím sloupů a bariér), tak pozitivně (jako kvalitní detail doplňující okolní prostředí).

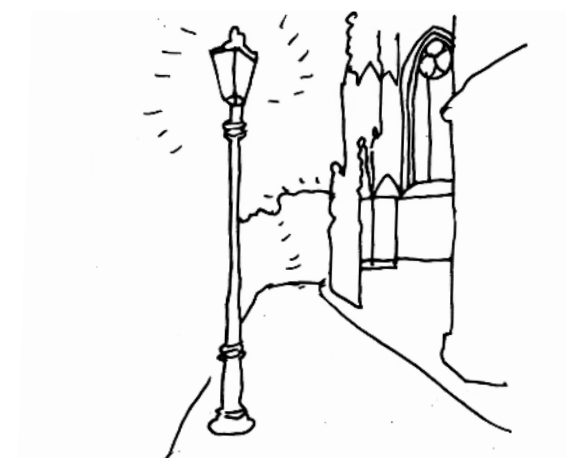
2.6.1 světlo vytváří prostředí



Cílem návrhu veřejného osvětlení je určité světelné prostředí, nikoliv pouze design nebo mechanické rozmístění prvků svítidel. Osvětlení je především nástrojem podporujícím celkový dojem z prostoru, nikdy by nemělo jít jen o splnění technických požadavků. Celkové působení je dáno především počtem světelných míst (bodů) a vztahem mezi nimi (rytmus, způsob rozmístění atd.).

- **rozmístění a umístění světelných bodů, volba typu svítidel a další fyzické parametry osvětlení stanovovat zejména s ohledem na kompozici okolní zástavby, zeleň a urbanisticko-architektonické hodnoty, nikoli pouze výpočtem dle technických požadavků**

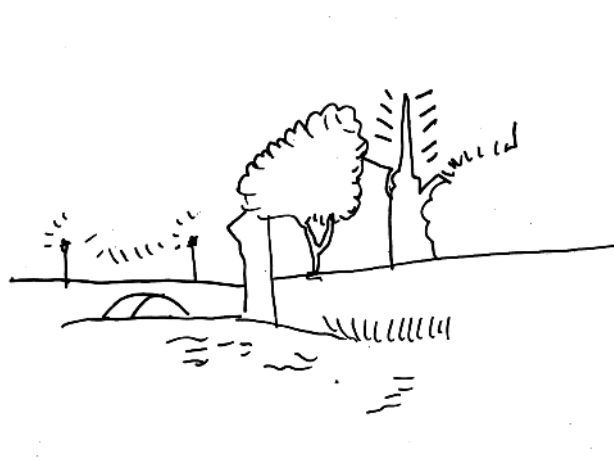
2.6.2 světlo ovlivňuje atmosféru místa



Atmosféru a světelnou pohodu uživatelů veřejných prostranství ovlivňují světelně-technické parametry, zejména barva světla a kvalita podání barev.

- **používat světelné zdroje s teple bílým tónem světla, pro osvětlení významných a frekventovaných komunikací s pěším provozem pak světelné zdroje s vyšším indexem podání barev**

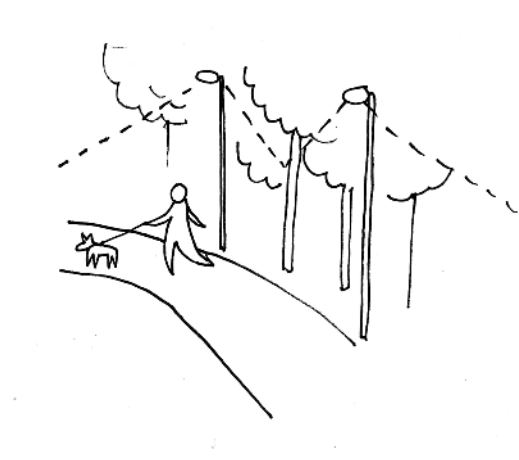
2.6.3 osvětlení musí vycházet z charakteru lokality



Způsob svícení a typ svítidel by měly nerušivě zapadnout do prostředí.

- **návrh nového osvětlení dobře navázat na charakter osvětlení v okolí (zejm. způsob svícení, uspořádání a vzhled prvků osvětlovací soustavy)**
- **při volbě svítidel i technických parametrů osvětlení respektovat památková, kulturně–historická a estetická hlediska daného prostředí**

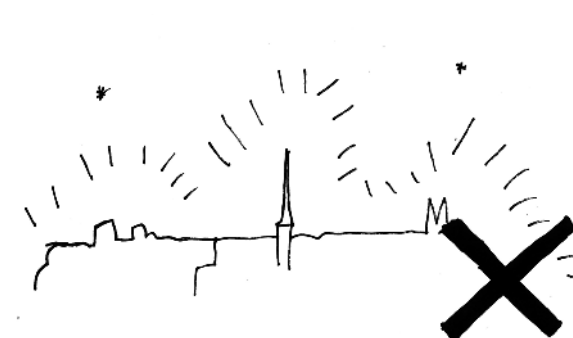
2.6.4 veřejné osvětlení ovlivňuje bezpečnost



Veřejné osvětlení přímo ovlivňuje možnost a kvalitu využívání města ve večerních a nočních hodinách.

- **v parcích a na sídlištích, kudy večer prochází více lidí, osvětlovat nejen komunikační trasy, ale i přilehlé okolí**
- **dbát na to, aby světlu zejm. v odlehlých partiích města nebránily fyzické překážky (keře, větve stromů apod.)**
- **přisvětlovat potenciálně nebezpečná místa z pohledu dopravy (např. složité křižovatky, přechody pro pěší nebo zastávky veřejné dopravy apod.), tj. odlišit je od okolí zvýšenou hladinou osvětlení nebo barevným tónem světla**
- **veřejné osvětlení nesmí oslňovat chodce a řidiče**

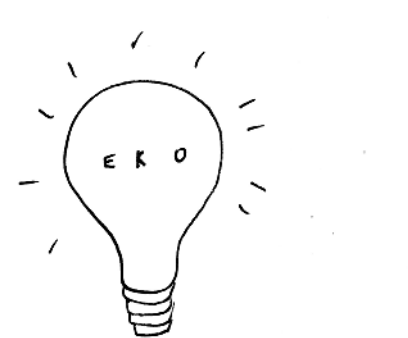
2.6.5 eliminace světelného znečištění



Veřejné osvětlení provozované městy a obcemi představuje největší zdroj světelného znečištění. Je proto třeba cíleně omezovat vznik světelného smogu.

- **revidovat současnou situaci osvětlení veřejných prostranství a ctít zásadu: svítit jen tam, kde je třeba, jen tehdy, když je třeba a jen tolik, kolik je třeba**
- **minimalizovat rušivé světlo, které svítidla vyzařují mimo osvětlovaný povrch (např. volbou tvaru svítidla, které směřuje světlo pouze do dolního poloprostoru, snižováním výkonu či vypínáním části světelných zdrojů během noci apod.)**

2.6.6 energetická úspornost veřejného osvětlení



Zastaralé osvětlení, technicky nevhodné či zbytečně silné vede k plýtvání elektrické energie.

- **v návrhu veřejného osvětlení brát ohled na roční spotřebu el. energie**
- **zastaralá výbojková svítidla postupně nahrazovat úspornějšími a trvalejšími typy svítidel**
- **při rekonstrukcích a modernizaci osvětlovací soustavy je doporučeno používat LED svítidla**

pravidla pro podkategorie veřejného osvětlení

2.6.7 nasvětlení památek, umění a architektury



Prům. Koncepce osvětlení náměstí využívá minimálních prostředků bez zbytečného „plýtvání“ světlem. Soustředí se na významné a dominantní prvky prostoru.

Architektonické osvětlení by mělo být součástí konceptu celkového řešení veřejného prostranství. Základem kvality je vizuálně přiměřené využití osvětlovací techniky. Cílem je spíše přirozené zvýraznění budovy do podoby noční dominanty.

- **redukovat množství nasvětlených budov podle jejich architektonického a společenského významu**
- **používat barevně neutrální teplé světlo, které autenticky podtrhuje materiál a charakter objektu**
- **budovu nasvětlit s respektem k plasticitě fasády a tak, aby se svým jasnem pouze přiměřeně odlišila od okolí**
- **nemělo by docházet k nežádoucímu pronikání světla mimo nasvětlené plochy a do interiérů budov**
- **svítidla nesmí překážet, oslňovat a musí osvětlovat pouze objekt, pro který jsou určena**

2.6.8 slavnostní osvětlení



Brno. Slavnostní světelné girlandy odkazují k historickému vzoru neonů, ale přinášejí čistší soudobé tvarování a současnou úspornější LED technologii.

Sezónně umisťované prvky slavnostního osvětlení primárně navozují specifickou atmosféru např. v období vánočních svátků. Vstupují do městského prostředí plného vjemů a je třeba s nimi zacházet citlivě.

- **využívat úsporné technologie**
- **postupovat podle jednoduché koncepce, která doporučí jaké typy slavnostního nasvícení se kde umístí (závěsné girlandy, světelné řetězy, výložníky na sloupech VO...)**
- **alternativou klasických doslovných motivů a ornamentů jsou jemné abstraktnější prvky, které nezanášejí prostor dalšími složitými vizuálními výjevy**

2.7 Městský mobiliář

motto

Základní rolí mobiliáře je vytvářet objektové zázemí, které umožňuje a usnadňuje plnohodnotné užívání veřejných prostranství, podobně jako nábytek vybavuje a zútulňuje naše domovy. Prvky mobiliáře se však zároveň nesmí podílet na vizuálním a objektovém znečištění a vytvářet bariéry v prostoru - to pak popírá jejich primární účel vylepšovat kvalitu městského prostředí.

2.7.1 uživatelsky vstřícné a kultivované prvky mobiliáře



Hlavní rolí mobiliáře je vytvářet plnohodnotné zázemí pro pohodlné pobytové využívání prostranství lidmi. V současnosti se na veřejných prostranstvích vyskytuje poměrně dost nejrůznějších prvků mobiliáře - jejich podobu a provedení a umístění, jež ovlivňují celkové působení prostředí, je proto potřeba promýšlet.

- **umísťovat prvky mobiliáře, které jsou ergonomické, umožňují intuitivní zacházení a snadno se udržují**
- **preferovat kvalitní subtilní design, řemeslnou kvalitu a dostatečnou odolnost prvků mobiliáře včetně kvalitního provedení detailů**
- **nadčasovost designu uplatňovat i v historickém centru (není vždy nutné pořizovat repliky a historizující prvky, často vhodnější je kvalitní soudobý nerušivý design, snadný na údržbu)**

2.7.2 principy umísťování laviček



Gent, nábřeží. Příklad vhodného umístění laviček kvalitního designu s výhledem na vodu.

Sedací mobiliář patří k základnímu vybavení veřejných prostranství a zajišťuje jejich obytnost. Přítomnost laviček se významně podílí na atraktivitě a přístupnosti veřejného prostranství. Vhodně zvolený a umístěný sedací mobiliář orientuje pozornost do požadovaných míst, poskytuje místa k odpočinku i zastavení a podporuje sociální kontakt. Jedna dobře umístěná lavička má mnohdy daleko větší efekt než deset laviček mechanicky, nebo dokonce nevhodně rozmístěných.

- **rozmístění laviček v prostoru podřizovat kompozici celku daného prostranství a řešit již v projektové fázi**
- **lavičky umísťovat tak, aby nepřekážely v hlavních trasách průchodu prostranstvím, přednostně je umísťovat do sdružených linií s dalšími prvky mobiliáře**
- **volit místa, která nabízejí příjemné podmínky (pocit bezpečí, krytá záda, dobrý výhled, stín apod.) v dostatečné vzdálenosti od rušivých prvků (např. nádoby na odpad, parkovacích stání apod.)**



Berlín. Jednoduchá, nadčasová lavička vhodná do všech typů městského prostředí.



Curych. Příklad alternativního sezení, které obohacuje veřejná prostranství.

2.7.3 alternativní prvky k sezení obohacují veřejný prostor



Berlín. Dlouhá lavička a sedací pódium u stromu. Příklad alternativního řešení sedacího mobiliáře. Prvky jsou jednotné, jednoduché a dobře zapadají do prostředí.

Kromě klasických laviček mohou nabízet funkci posezení také další prvky veřejného prostranství. Více možností, jak si neformálně sednout, potenciálně zvyšuje kvalitu a atraktivitu prostředí.

- **uvažovat o funkci posezení také u prvků určených primárně k jinému účelu, jako jsou např. schodiště, obrubníky, opěrné zídky, trávniky apod.**
- **na vybraných místech doplnit běžný sortiment mobilními prvky – křesly, lehátky, stolky a židlemi... (může jít i o sezónní vybavení)**
- **lavičky v parcích a na rekreačních trasách místy doplnit také o stoly (ve stejné designové řadě)**

2.7.4 principy umísťování odpadkových košů



pěší trasa z hlavního nádraží na Žižkov, Praha. Vhodné umístění odpadkových košů zapadající do podoby a uspořádání místa.

Při umísťování nádob na odpad je obecně třeba hledat kompromis mezi snadnou dostupností a pohledovou neexponovaností – koš má být po ruce, ale ne nutně přímo na očích.

- **umístění odpadkových košů podřizovat kompozici celku daného prostranství a řešit již v projektové fázi s ohledem na předpokládanou zátěž dané lokality**
- **koše přednostně umísťovat do sdružených linií s dalšími prvky mobiliáře (např. do linie stromořadí)**

2.7.5 údržba košů a jejich okolí



Plzeň. Příklad kultivovaně provedeného okolí podzemních nádob na odpad.

Nevhodné rozmístění, nedostatečná údržba nebo i pozdní odvoz vedou ke znečišťování košů a ke kumulování odpadu v bezprostředním i širším okolí. Okolí košů může být zdrojem nepříjemných, špinavých zákoutí – vzniku těchto míst se dá předcházet.

- **zajistit dostatečnou údržbu košů a jejich okolí a včasný odvoz odpadků zejména na frekventovaných místech**
- **prevencí kumulování odpadu v bezprostředním okolí koše je mj. vhodné rozmístění a dostatečná četnost nádob v rámci daného prostoru**
- **volit uživatelsky vstřícný design, dostatečně odolný vůči povalení, polepům a dalším projevům vandalizmu**

2.7.6 principy umístování nádob na tříděný odpad



Plzeň. Příklad nejasné zbytkové plochy s volným umístěním nádob na odpad.

Nádobky na tříděný odpad jsou poměrně robustním prvkem veřejného prostranství, jejich stanoviště proto musí být dobře navržena, aby dobře sloužila svému účelu a současně nehyzdila své okolí.

- **stanoviště kontejnerů primárně instalovat mimo chodník – např. v prostoru podélného parkovacího stání tak, aby nebránily chodcům ani provozu**
- **stanoviště kontejnerů umísťovat na zpevněný povrch, nikoli do trávy a zeleně**
- **zajistit dostatečnou a pravidelnou údržbu stanoviště a jeho okolí**
- **preferovat nádoby v neutrálním např. šedém odstínu a barvu označující typ tříděného odpadu vyznačit pouze decentně (např. značkou), nikoli v plné ploše**



Vídeň. Příklad jednoduchých nádob na odpad v nerezovém provedení – typ tříděného odpadu je vyznačen pouze decentně značkou.

- **na exponovaných místech, na významných prostranstvích a v souvislé zástavbě historického jádra volit podzemní kontejnery**
- **řešení pochozího povrchu nadzemních částí nádob plynule navázat na bezprostřední okolí (materiálem, použitým vzorem dlažby apod.)**
- **nadzemní nádoby na tříděný odpad volit pouze tam, kde je dostatek volného prostoru a stanoviště uspořádat tak, aby kontejnery v prostoru nedominovaly, nepřekážely a současně byly dostatečně přístupné**

2.7.7 principy umístování stojanů na kola



Plzeň. Příklad jednoduchých „U“ stojanů vhodně umístěných v rámci veřejného prostranství.

Cyklistické stojany by měly podporovat pohodlné použití kola ve městě a současně nevytvářet prostorové překážky. Jejich umístění je proto zásadní.

- **možnost bezpečně odstavit jízdní kolo by měla být samozřejmostí v blízkosti objektů veřejné vybavenosti, institucí, památek a dalších veřejně navštěvovaných cílů**
- **rozmístění v konkrétní lokalitě podřizovat potenciální zátěží cyklistickou dopravou a individuální kompozici celku daného prostranství**
- **rozestupy mezi jednotlivými samostatnými stojany typu „U“ musí zaručit snadný přístup ke kolu a snadnou manipulaci při zamykání kola**
- **při umístění na chodníku je nezbytné zachovat dostatečný průchozí prostor – orientační velikost místa pro parkování dvou jízdních kol u jednoho stojanu je 1 x 2 m**

2.7.8 květináče jako výjimečně přípustné řešení vegetace ve městě



historické centrum, Plzeň. Stromy v květináči nedorostou velikosti do země vysazených stromů a je potřeba pečlivě zvážit efekt květináčů na veřejné prostranství, kde mohou působit jako bariéra.

Květináče zpravidla neposkytují optimální podmínky pro růst dřevin a zároveň jde o objekty, které mají tendenci na veřejných prostranstvích spíše překážet. Využití tedy naleznou zejména pro dočasné projekty a aktivační zásahy, kdy je třeba rychle oživit konkrétní místo a není možné natrvalo sázet stromy.

- **vegetace v květináčích nenahrazuje stromy v ulicích**
- **přenosné nádoby na vegetaci - truhlíky, květináče apod. používat jen doplňkově v odůvodněných situacích a pouze přechodně**
- **volit decentní, jednoduchý design nádob - efekt má primárně přinést vegetace uvnitř, nikoli samotný květináč**

2.7.9 design a principy umístění orientačních prvků



Stockholm. Příklad kultivovaných a jednotných prvků orientačního systému.

Orientační systém by měl bezpečně a jednoduše provést návštěvníka města nejatraktivnějšími a nejvýznamnějšími místy a nasměrovat k žádaným cílům. Nemá ale nahrazovat přirozenou čitelnost a orientaci veřejných prostranství, pouze ji doplňovat.

- **orientační systém vyžaduje: 1. promyšlenou koncepci rozmístění jednotlivých typů nosičů informací, 2. kvalitní design nosičů (tj. navigačních prvků) 3. čitelný a estetický grafický design obsažených informací**
- **orientační systém by měla tvořit střídma designová sada několika typových navigačních prvků (např. mapový stojan, rozcestník a směrovka), na něž se člověk v prostoru může zaměřit**
- **navigační prvky umísťovat na začátek výletních tras, v cíli a v klíčových uzlových bodech pěší sítě**



autobusová stanice, Jihlava. Jednoduchý design navigačních prvků, který je navíc sladě s ostatními prvky mobiliáře v místě.

- **navigační prvky nesmí vytvářet bariéry v pohybu a provozu ani se podílet na vizuálním smogu (doporučeno sdružovat s dalšími prvky - např. sloupy veřejného osvětlení apod.)**
- **design navigačních prvků je jednoduchý, subtilní, nedominuje barevně ani prostorově a ladí s dalšími prvky mobiliáře**

příklady



Gleisdreieck, Berlín. Příklad kvalitního řešení sedacího mobiliáře, který zároveň vytváří rozhraní veřejného prostranství.



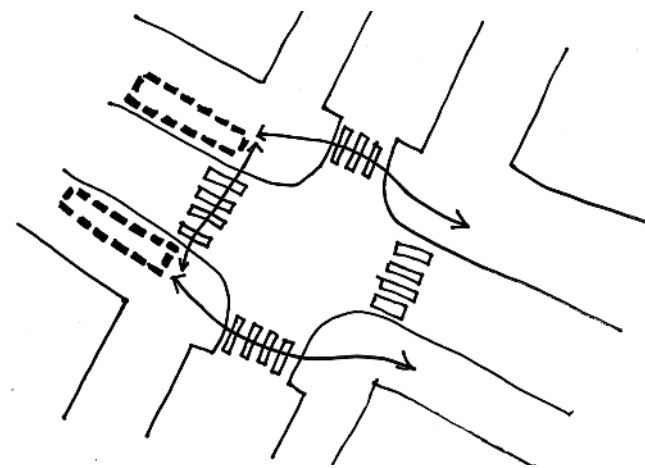
sadový okruh, Plzeň. Do reprezentativních prostorů sadového okruhu v centru města se historizující prvky hodí.

2.8 Zastávky městské hromadné dopravy

motto

Zastávky městské hromadné dopravy jsou místem koncentrace lidí a důležitými body prokrvujícími městskou strukturu. Lze se na ně dívat nejen jako na utilitární prvky, ale také jako na drobná ohniska na veřejných prostranstvích. Dobře fungující zastávky navíc zvyšují pozitivní vztah obyvatel k využívání hromadné dopravy, což vede k odlehčování veřejných prostranství od automobilové dopravy a zvyšování jejich celkové kvality.

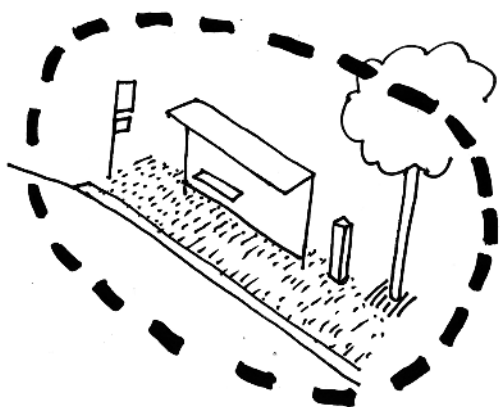
2.8.1 zastávky městské hromadné dopravy dobře zapadají do městského prostředí



Zastávka MHD vybavená potřebnými prvky není jen součástí systému veřejné dopravy, ale především součástí veřejného prostoru města a měla by svým umístěním a podobou respektovat a doplňovat prostor, do kterého je situována.

- umístěním vhodně reagovat na prostorové vazby okolního prostředí
- vytvářet snadný a intuitivní přístup k zastávkám s ohledem na tyto městské vazby
- umístění a podobu zastávek MHD podřizovat celkové koncepci veřejného prostranství již od fáze návrhu
- citlivě zvažovat kontext prostředí a působení vybavení zastávky, která by se nikde neměla přílišně uplatňovat a působit jako vizuální bariéra
- v historickém kontextu volit individuální řešení vybavení zastávek se zvýšeným ohledem na umírněné působení v prostředí
- i v rámci zastávek MHD je vhodné zvažovat řešení šetrná k životnímu prostředí – např. instalací decentralizovaných zdrojů energie (solární panely) na konstrukci přístřešku či využitím střechy přístřešku pro nenáročnou vegetaci

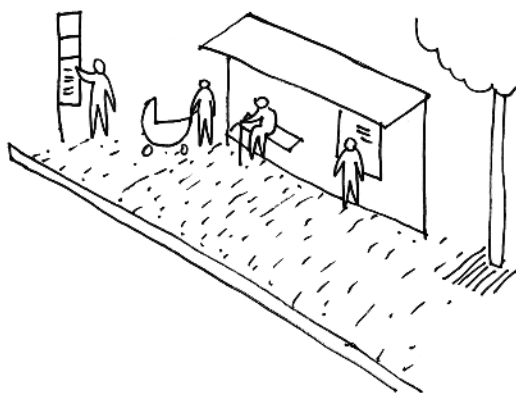
2.8.2 prostor a vybavení zastávky působí jako jeden harmonický celek



O prostoru nástupiště a vybavení zastávky jednotlivými prvky je potřeba uvažovat jako o celku, v rámci kterého veškeré tvarosloví, uspořádání, materiály a barvy působí jednotně.

- pro zastávky, které jsou nově vybavovány, je vhodné stanovit jednotný design prvků (přístřešků, označníků, laviček, odpadkových košů atd.)
- dbát na jednotný design prvků v rámci zastávky, volit umírněné a barevně neutrální provedení
- prvky v rámci zastávky uspořádávat do jasné a jednoduché kompozice

2.8.3 zastávky MHD jsou komfortní pro své uživatele



Zastávky jsou ohnisky pohybu a pobytu lidí v rámci veřejných prostranství. Jejich komfort, přívětivost a dobré fungování přispívá k vyššímu využívání hromadné dopravy cestujícími, což vede k zlepšování veřejných prostranství obecně. Umisťování, přístupnost a design zastávek musí přednostně vycházet z perspektivy člověka, nikoliv z požadavků automobilové dopravy.

- prostorovým uspořádáním zastávek předcházet kolizím cestujících (čekajících, nastupujících, vystupujících a procházejících)
- vytvářet jednoduché a co nejkratší přestupní vazby, zastávky umisťovat do vstřícné polohy vůči sobě
- zajišťovat snadný, bezpečný a bezbariérový přístup, přednostně v jedné úrovni



Stockholm. Materiálově a designově sjednocené prvky v rámci zastávek, koš je vzdálen od sezení a označniku tak, aby neznepříjemňoval čekání a v omezeném prostoru je upuštěno od bočnic přístřešku kvůli pohodlnému průchodu.

- provedení zastávky a umístění prvků, zejména přístřešků, nesmí kolidovat s pěšími a cyklistickými koridory
- předvídat potřeby cestujících se zvýšenými požadavky na komfort pohybu (starších obyvatel, cestujících s kočárky či zavazadly, dětí atd.) a vytvářet pro ně snadný a kvalitní přístup k vozidlům MHD a dostatek příležitostí k sezení
- uvažovat o mikroklimatu v prostoru zastávky a zvažovat možnosti např. umístění vzrostlých stromů v její blízkosti zajišťujících stín

pravidla pro podkategorie zastávek městské hromadné dopravy

2.8.4 nástupiště



zastávka Hlavní nádraží, Plzeň. Přístup na nástupiště je pro cestující značně omezen prostorově i dopravní infrastrukturou, není dobře čitelný.

- plochu nástupiště je potřeba vnímat jako součást veřejného prostoru města, měla by do něj vhodně zapadat
- dbát na dostatečný prostor pro bezpečný a bezbariérový pohyb po nástupišti v závislosti na předpokládaném obratu cestujících
- výškový rozdíl mezi nástupní hranou nástupiště a úrovní nástupu vozidla MHD má být co nejmenší
- vodorovná mezera mezi vozidlem MHD a nástupní hranou musí umožnit bezpečný a pohodlný nástup a výstup (šířka by se měla pohybovat mezi 70-120 mm)

2.8.5 přístřešky



Gent. Designově jednoduchý, transparentní přístřešek. Volba jednoho prodlouženého přístřešku se zvýšenou kapacitou pro sezení vytváří v místě jasně čitelnou situaci. Přístřešek se hodí do prostředí historického centra.

- design přístřešků ideálně stanovit v rámci jednotného městského mobiliáře, v každém případě ale dbát na jeho vizuální umírněnost, odolnost, kvalitní detail a snadnou údržbu
- přístřešky umisťovat s respektem k okolnímu prostředí, neměly by se v prostoru ani designem nad nutnou míru ve veřejném prostranství uplatňovat
- v historickém jádru je třeba věnovat zvýšenou pozornost kontextu, od umisťování přístřešků je zde někdy vhodné upouštět
- tam, kde okolní architektura poskytuje přirozené zastřešení (pasáž, podloubí) pro čekající cestující, není potřeba přístřešek umisťovat
- přístřešky umisťovat v dobré vazbě k nástupu do vozidla MHD, pokud možno se vyhýbat situaci, kdy je přístřešek od nástupu oddělen dopravní komunikací – v takovém případě zajistit co nejvyšší bezpečnost a přímý nástup přes přechod
- dbát na transparentnost přístřešku
- umožňovat výhled z přístřešku na okolí a na přijíždějící vozidla
- nezahlcovat konstrukci přístřešku ani další prvky v rámci zastávek (lavičky atd.) reklamou
- prvky (informační tabule, osvětlení, lavička, citylight) v rámci přístřešku logicky integrovat tak, aby byly funkční a dobře dostupné



Stockholm. Ukázka umístění menšího přístřešku do prostorově omezených podmínek. Transparentnost a designová přiměřenost zajišťuje, že v prostoru ulice nepůsobí jako bariéra.

2.8.6 další drobné prvky v rámci zastávek městské hromadné dopravy



Americká ulice, Plzeň. Příklad přirozeného začlenění zastávky do rámce okolních veřejných prostranství.

- design dalších drobnějších prvků (označník, odpadkový koš, informační tabule, automat na lístky) zastávky ideálně stanovit v rámci jednotného městského mobiliáře, v každém případě ale dbát na jejich vizuální umírněnost, odolnost, kvalitní detail a snadnou údržbu
- označník musí především jasně a čitelně předávat informace cestujícím
- neumisťovat odpadkový koš přímo pod označník
- zábradlí v prostoru zastávek není řešením špatné organizace dopravy a pohybu lidí, nesmí cestující směřovat příliš komplikovanými cestami
- zábradlí v prostoru zastávek nemá svým provedením a barevností příliš vstupovat do okolí



Kostelec u Křížků, zast. U školy. Bezpečně, komfortně přístupná zastávka autobusu, kvalitně materiálově začleněná do prostředí vesnického plácku s přiměřeným užitím prvků.



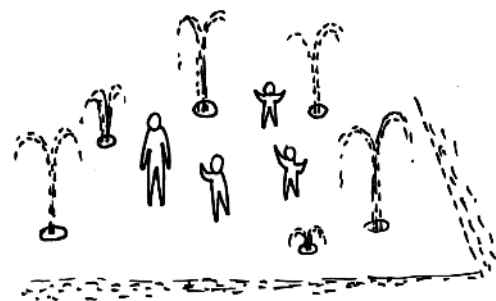
autobusové nádraží, Pardubice. Prvky autobusové zastávky – označníky, přístřešek, sezení, koše atd. jsou vzájemně sladěny a provedeny v kultivovaném designu.

2.9 Vodní prvky

motto

Kašny, fontány a vodní plochy pomáhají oživit a osvěžit pobytová veřejná prostranství. Vodní prvky ve formě mlžátek a pitek s pitnou vodou jsou praktickým vybavením ulic usnadňujícím pobyt v ulicích města nejen v parném létě. Uměleckou, estetickou a pobytovou roli vody ve veřejném prostoru je vhodné kombinovat i s environmentální funkcí a propojovat s modro-zelenou infrastrukturou.

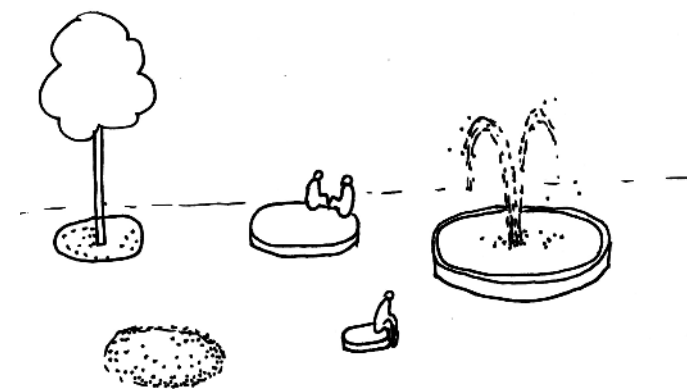
2.9.1 vodní prvky jako interaktivní díla ve veřejném prostoru



Vodní prvky pomáhají zajistit základní hygienu a osvěžení, posilují pobytový charakter nebo utvářejí atmosféru veřejných prostranství. Voda přirozeně láká ke kontaktu a budí pozornost – slouží také setkávání, dětským hrám nebo poznávání fyzikálních principů.

- **lidé přirozeně vyhledávají fyzický kontakt s vodou – tomu přizpůsobit návrh prvku a zohlednit praktické aspekty týkající se provozu, údržby a bezpečnosti**
- **i když je vodní prvek primárně uměleckým dílem, je vhodné ho spojit s pobytovou funkcí, tj. vytvořit možnost fyzické interakce s vodou**

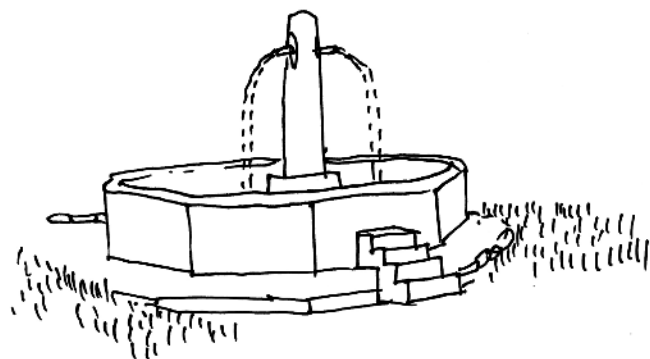
2.9.2 vodní prvky jako významná součást prostředí



Kašny a fontány hrají v rámci širšího okolí silnou významovou roli a jejich pořízení i provoz jsou poměrně nákladné. Proces návrhu proto nelze podcenit.

- **vodní prvky navrhovat jako kompoziční součást celku daného veřejného prostranství – přistupovat k nim podobně jako při umísťování uměleckých děl**
- **celkové pojetí, ztvárnění, použitý materiál a proporce vodních prvků odvíjet od charakteru veřejného prostranství, pro které jsou navrhovány – jinak koncipovat vodní prvek v městském parku a jinak na hlavním náměstí**

2.9.3 obnova historických prvků a souvislostí



Voda je od nepaměti důležitým prvkem města. Přístup k ní se během dějin proměňoval a připomínat některé detaily a souvislosti je důležité pro uchování paměti míst.

- **stávající (i některé zaniklé) historické prvky je vhodné citlivě obnovovat, v ideálním případě včetně jejich původní funkce**
- **renovovat nejen kašny, vodní pumpy a podobné artefakty, které do prostředí vnášejí příjemný detail, ale pro kontext připomínat např. zaniklá slepá ramena, mlýnské strouhy apod., které modelovaly lokální urbanistické situace**

pravidla pro podkategorie vodních prvků

2.9.4 jezírka a vodní prvky v parcích a zahradách



Rusalka, Kopeckého sady, Plzeň. Ukázka kvalitně umělecky pojatého vodního prvku v parku. Nevýhodou je, že prvek neumožňuje přímý kontakt s vodou. Autor: Alois Sopr

S vodními prvky v přírodním prostředí parků a zahrad lze snáze pracovat přírodě blízkým způsobem, využívat přirozené procesy a lokální terénní podmínky. Retence srážek je snazší právě v místech s dostatkem větších ploch zeleně.

- **vodní plochy v parcích, jezírka a další okrasné nádrže navrhovat také z hlediska vodohospodářské role a prověřit možnosti využití přírodního zdroje vody pro napájení, ale např. i závlahu okolní vegetace**

2.9.5 pítka a fontánky s pitnou vodou



pítka Lelnín, Kopeckého sady, Plzeň. Příklad sochařského díla, které slouží zároveň jako pítka. Na rozdíl od řady čistě utilitárních prvků může být pro pítka sochařská autorská podoba vhodnou volbou. Umístění na příkladu není ideální – sokl zabraňuje bezbariérovému přístupu. Autor: Karel Němec

Pítka poskytují pitnou vodu zdarma v rámci veřejného prostoru, slouží základní hygieně, osvěžení a občerstvení.

- **pítka přednostně umisťovat v rámci frekventovaných pobytových prostranství, u dětských hřišť, v parcích a také v blízkosti trhů**
- **kromě individuálního výtvarného ztvárnění vybraných pitek uvažovat i o vytvoření typového prvku použitelného napříč městem, které umožní zvýšit jejich počet bez nároku na autorská řešení**
- **pítka by měla být dobře přístupná, umožňovat pohodlné natočení vody do lahve a působit hygienicky nezávadným dojmem, doporučen je jednoduchý, snadno udržovatelný design bez částí náchylných k zadržování nečistot**
- **dobře řešit odvodnění, zajistit plynulý odtok vody a nevytvářet kaluže v okolí, materiály povrchů v okolí pítka navrhovat s ohledem na zvýšenou vlhkost**

2.9.6 herní prvky na bázi vody



klášterní zahrady, Litomyšl. Ukázka kašny, která počítá s využitím pro osvěžení. Autoři úprav prostranství: Zdeněk Sendler, Radko Květa, Václav Babka. Autor soch: Olbram Zoubek

Vedle klasických vodních prvků významně roste obliba nejrůznějších typů interaktivních vodních hřišť a krajin s řadou rozmanitých prvků, jako jsou ruční pumpy, pohyblivá korýtka, vodní mlýnky atd. Děti tak přicházejí do přímého kontaktu s vodou a aktivní formou si rozvíjejí představu o zákonitostech chování vody.

- **hledat příležitosti pro realizaci vodních hřišť a herních prvků zejména v rámci tvorby a obnovy parků a dětských hřišť**
- **konkrétní podobu herních vodních prvků přizpůsobovat místním podmínkám – velikosti prostoru, nárokům na energie nebo použitým materiálům v okolí**
- **snažit se hledat možnosti využití srážkových vod**



kašna na náměstí Republiky, Plzeň. Kašny na náměstí jsou zároveň svěbytnými současnými uměleckými díly.
Autor: Ondřej Císler



Lochotín - Prameniště, Plzeň. Příklad začlenění vodního prvku do povrchu veřejného prostranství.
Autor: Jakub Chvojka



Stockholm. Příklad jednoduché integrace vodního prvku do veřejného prostranství.



Stockholm. Mlžitka jsou verzi vodního prvku, který má prostorový a zážitkový efekt a zároveň zlepšují mikroklima.



Brusel. Na příkladu je vidět, že voda ve městě nemusí mít jen podobu objektu – kašny, ale může být součástí veřejného prostranství a jeho členění.



Museumsquartier, Vídeň. V současném často přehřátém městě patří voda k důležitému aspektu komfortu veřejných prostranství. Tam, kde se lidé koncentrují, je vhodné její implementaci zvažovat.



sadový okruh, Plzeň. Součástí kvalitních krajinářských a zahradnických úprav, na kterých se projevuje i velmi kvalitní údržba, jsou i vodní prvky.



Letná, Praha. Nově vybudované jezírko má přírodní charakter a v horkých dnech je vyhledávaným místem.

2.10 Venkovní reklama

motto

Reklama je dnes jako přirozená součást jakékoli obchodní činnosti poměrně výraznou vrstvou veřejného prostoru. Označení obchodů a služeb lze vnímat dokonce jako tradiční prvek městského parteru. Vizualní smog - přebujelá reklama, která dominuje veřejnému prostoru, má však prokazatelně negativní vliv na kvalitu života.

Na veřejných prostranstvích by se proto obecně mělo vyskytovat jen minimum reklamních prvků, vkusných a respektujících okolní prostředí. Plzeňské centrum disponuje hodnotnými stavbami - je škoda je skrývat pod nánosem reklamních cedulí.

Měla by být preferována reklama kulturní a veřejně společenská či označující provozovny v místě nad reklamou komerční, zejména s místem nesouvisející.

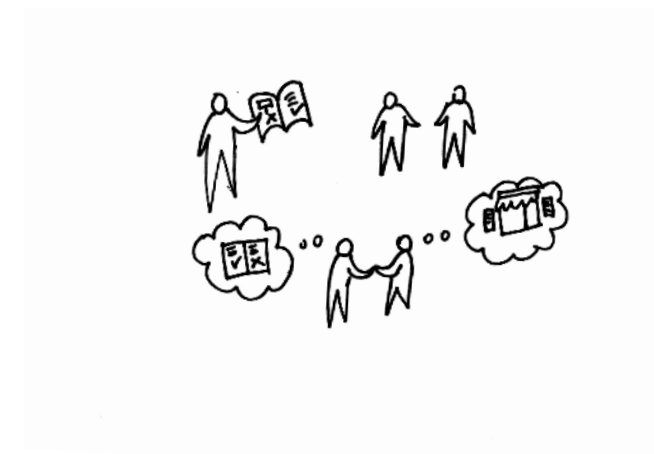
2.10.1 kultivovaná forma reklamy ve městě



Kvalitní provedení - decentní a promyšlené - reklamních nosičů přispívá kultivovanému vzhledu prostředí města.

- **používat kvalitní materiály pro reklamní nosiče, reklamu instalovat pouze na místa k tomu předem určená**
- **dbát na kvalitní vizuální - grafické a typografické zpracování reklamy, návrh řešit ve spolupráci s odborníkem (grafik, typograf, architekt)**
- **vyvarovat se křiklavých barev, nadměrných velikostí prvků a nápisů, neumísťovat oslňující světelnou a hluchou zvukovou reklamu**

2.10.2 regulační a iniciační nástroje omezení vizuálního smogu



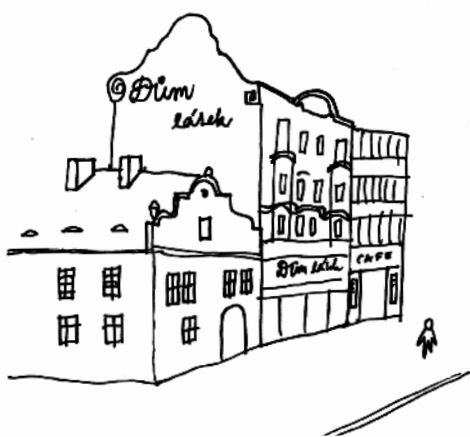
Základem úspěšného omezení vizuálního smogu ve městě je sjednocení postupu při umísťování reklamy ve městě s cílem ochránit kultivovanou kvalitu prostředí - tj. nastavení transparentních pravidel a systematizace jejich uplatnění.

- **respektovat konkrétní pravidla a principy regulace reklamy stanovené v Manuálech a Plánu regulace pro centrální oblast Plzně - tyto dokumenty aktualizovat dle zkušeností jejich uplatnění v praxi a dále rozšiřovat o navazující oblasti města**
- **vybraná pravidla a doporučení uvedená v metodickém manuálu postupně propsat také do legislativních dokumentů města - vyhlášek či nařízení**



označení provozovny, Plzeň. Příklad nevhodného označení provozovny, které nerespektuje architekturu fasády a přebíjí ji zbytečným množstvím prvků.

2.10.3 umístění venkovní reklamy s respektem k okolí



Reklamní objekty ve městě nesmí vytvářet prostorové a pohledové bariéry. Naopak by měly respektovat charakter prostředí, do kterého vizuálně vstupují.

- reklamní prvky nesmí překážet chodcům a bránit provozu na komunikaci
- prvky venkovní reklamy neumísťovat před reprezentativní budovy, památky a na významná veřejná prostranství - nesmí narušovat důležité průhledy, pohledové osy ani zakrývat architektonické prvky a fasády objektů
 - v souvislosti s reprezentativními budovami umísťovat pouze reklamní prvky, které referují o jejich obsahu (např. poutače k výstavě v muzeu atd.)
- v případě umístění reklamních prvků na budovách respektovat architektonické členění objektu, nezakrývat typické a hodnotné plastické prvky fasády apod.

příklady



roh ulice Palackého a sady Pětatřicátníků, Plzeň. Příklad přemíry nevhodné reklamy, která znehodnocuje pohled na budovu synagogy.



Brusel. Příklad decentního řešení označení provozovny.



Palackého náměstí, Plzeň. Na příkladu je vidět, že využití každé možné plochy včetně mobiliáře pro reklamu je nevhodné. Lidé jsou navíc takovým množstvím a neuspořádaností reklamy přehlčeni, v prostředí ji mají tendenci „vypouštět“, a nemá tak ani žádný efekt.



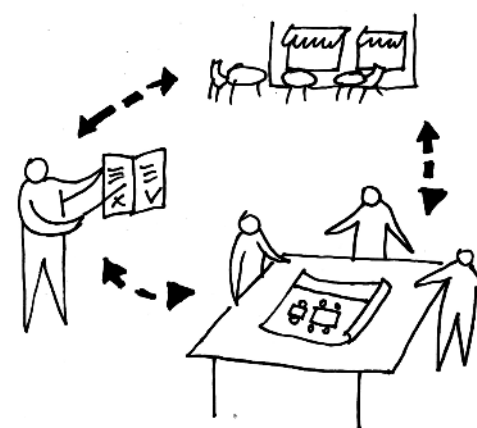
parkoviště při ulici sady Pětatřicátníků, Plzeň. Velkoplošná reklama zakrývající fasády objektů je v centru města nevhodná a v kombinaci s rozsáhlým parkovištěm vytváří atmosféru periferie.

2.11 Restaurační předzahrádky

motto

Rozšíření parteru do uličního prostoru formou venkovního posezení kavárny či restaurace přináší vítané oživení. Je však třeba hlídat rovnováhu mezi obohacením veřejného prostoru a pouhým jeho vytěžováním. Na provedení předzahrádek se proto podobně jako na označení provozoven vztahuje řada požadavků, které mají uhlídat to, aby předzahrádky neznehodnocovaly, ale naopak podporovaly kvalitu městského prostředí.

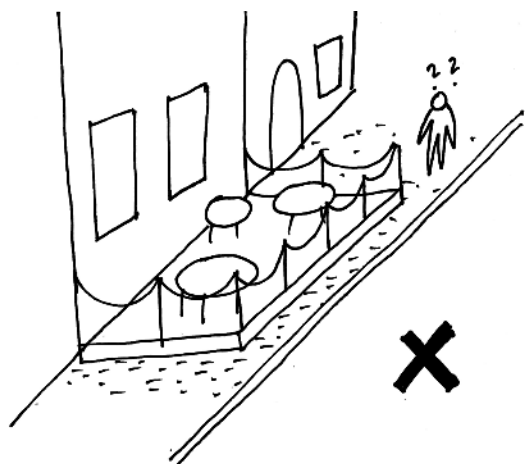
2.11.1 regulační a iniciační nástroje



Město má v rukou nástroje, jak ovlivňovat kvalitu restauračních a kavárenských provozů na veřejných prostranstvích v rámci povolovacího procesu. K realizaci předzahrádky na veřejném prostranství je třeba získat souhlas vlastníka komunikace a rozhodnutí příslušného úřadu ke zvláštnímu užívání komunikace (tzv. zábor).

- **v rámci správního řízení povolení předzahrádky uplatňovat základní požadavky na kvalitu provedení a motivační nástroje (např. snížení nebo odpuštění poplatku při splnění „měkkých“ doporučení dle Manuálu nad rámec právních požadavků)**
- **pravidla a doporučení o vzhledu předzahrádek předem srozumitelně, otevřeně komunikovat a uvést, v jaké formě má být předkládána žádost o zábor (s jakými přílohami, aby bylo možné posoudit kvalitu)**
- **umožnit provozovatelům předběžnou konzultaci návrhu řešení předzahrádky, v rámci níž město poskytne doporučení ještě před zahájením řízení**

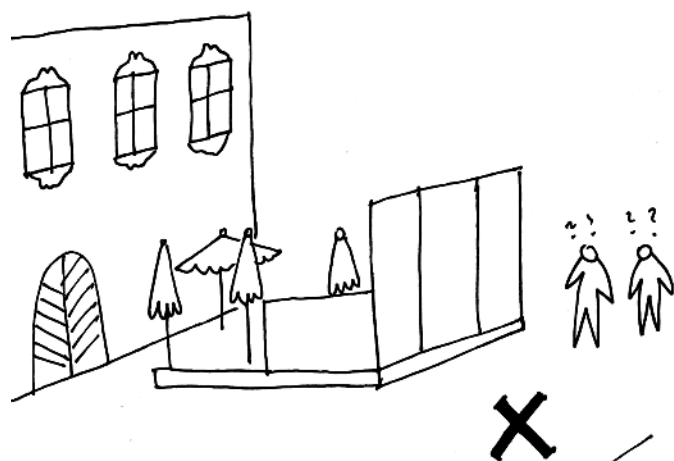
2.11.2 předzahrádky nesmí tvořit fyzické překážky



Při instalaci předzahrádek je třeba brát ohled na to, že ulice a náměstí jsou především místy pro pohyb a pobyt lidí.

- **restaurační předzahrádky umisťovat zejména tam, kde nepřekáží v přirozené trase pěšího pohybu; ideální jsou niky a rozšíření prostoru ulice v místech s ustupující uliční čarou**
- **zahrádky na chodníku u fasády musí zajistit nepřerušenou vodicí linii pro nevidomé a dostatečný prostor pro průchod**
 - **volný průchozí profil bez překážek v šíři minimálně 1,5 m nemusí být ve všech situacích plně dostačující a je potřeba konkrétní řešení posoudit individuálně**
- **vyvarovat se používání bariérových podest a pódii**

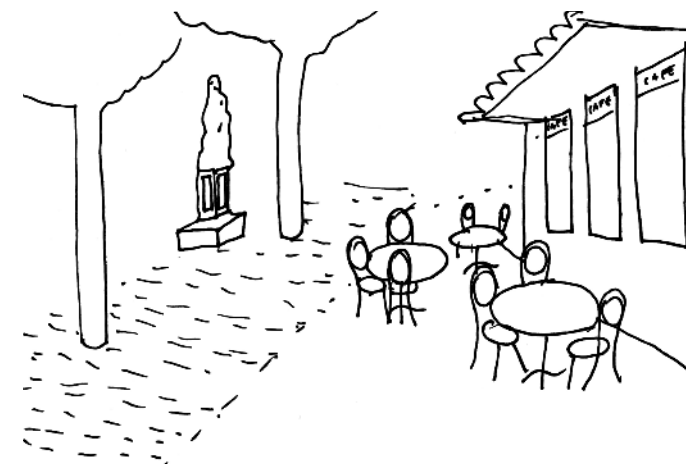
2.11.3 předzahrádky nesmí tvořit vizuální bariéry



Venkovní posezení hostinských provozoven nesmí potlačovat estetické a památkové hodnoty města.

- **nepoužívat nevzhledné, rozlehlé nebo masivní konstrukce podest a zastřešení či opláštění, které pohledově zakrývají přízemí budov zejména v historickém jádru města**
- **předzahrádka nesmí utvářet vizuální překážku ve významných průhledech, zejména na památkově hodnotných místech**
- **nejvhodnějším pohledově nerušivým řešením je umístit mobiliář restaurační zahrádky a stínicí prvky přímo na dlažbu, bez ohrazení a podest**

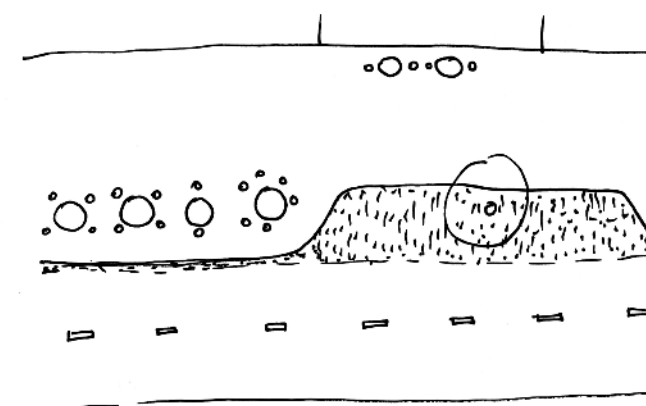
2.11.4 předzahrádky respektují charakter lokality



Podoba restaurační předzahrádky by měla odpovídat charakteru prostředí, ve kterém je situována

- **klást zvýšený důraz na podobu a kvalitu provedení předzahrádek v hodnotných lokalitách, např. v prostředí historického jádra**

2.11.5 veřejná prostranství podporují vznik kvalitních předzahrádek



Kvalitní prostorové řešení veřejných prostranství může částečně předcházet nevhodným řešením předzahrádek a podporovat expanzi parterů přirozeným způsobem.

- **v rámci tvorby, rekonstrukcí a úprav veřejných prostranství předvídat možnosti expanze parteru a vycházet jim vstříc**
- **s možností předzahrádek počítat již od fáze plánování a prostorově je koordinovat s dalšími funkcemi, zejména dostatečným pěším prostorem**
 - **využívat například kombinace s parkováním, tj. využít vymezenou část parkovacího pruhu - buď jen sezónně nebo trvale**



Smetanovy sady, Plzeň. Ukázka, že v základu kvalitně koncipované veřejné prostranství, které umožňuje expanzi parteru, vede k uspořádaným a příznivým výsledkům bez kompromisního řešení předzahrádek.



historické centrum, Plzeň. Je příznivé, že zahrádka je umístěna v pásu parkování, přestože její podoba je možná příliš masivní.



historické centrum, Plzeň. Příklad veřejného prostranství, kde předzahrádka netvoří překážky v prostředí.



lávka přes řeku Radbuzu, Plzeň. Příklad netradičního umístění předzahrádky. Řešení je také důkazem, že pro příjemné posezení často není potřeba mnoho prostoru, nadbytek objektů, ohrazení atd. Stínění je příjemně integrované do samotné architektury lávky.



Dejvice, Praha. Další příklad v základu dobře koncipovaného veřejného prostranství ulice, které umožňuje přirozené umístění předzahrádek. Nejvýhodnější pro veřejný prostor jsou zahrádky bez dodatečných masivních konstrukcí.



Kopeckého sady, Plzeň. Příklad, na kterém je vidět pozitivní role zeleně pro posezení ve městě.



Staré Město, Praha. Naprosto nevhodná podoba předzahrádek s přemírou prvků, které tvoří vizuální bariéru v jinak velmi cenném prostředí.



Smetanovy sady, Plzeň. Příklad příznivého uspořádání předzahrádek v jednom pásu, pěší průchod není omezen.

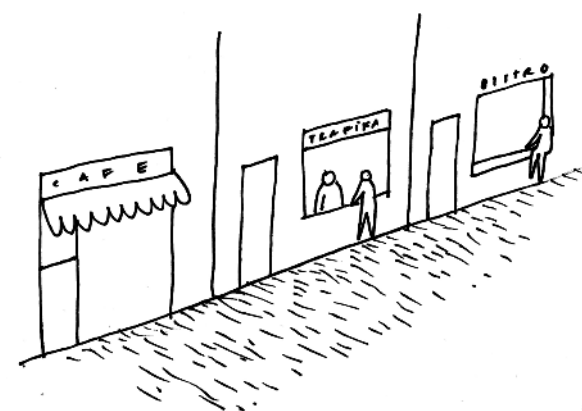
2.12 Objekty pro služby

motto

K zajištění služeb v souvislosti s veřejnými prostranstvími (informace, občerstvení, obchod atd.) má primárně sloužit parter uliční struktury. V některých případech je však nutné či se hodí veřejný prostor doplnit o drobnou architekturu, která by služby ubytovala. Např. drobný stánek s občerstvením může na veřejná prostranství přitáhnout žádoucí oživení. Je však potřeba věnovat zvýšenou pozornost tomu, aby v městském prostředí skutečně působil pozitivně a nepřispíval k jeho zahlcení objekty, vizuálnímu smogu, nekultivovanosti a nečitelnosti.

obecné návrhové principy

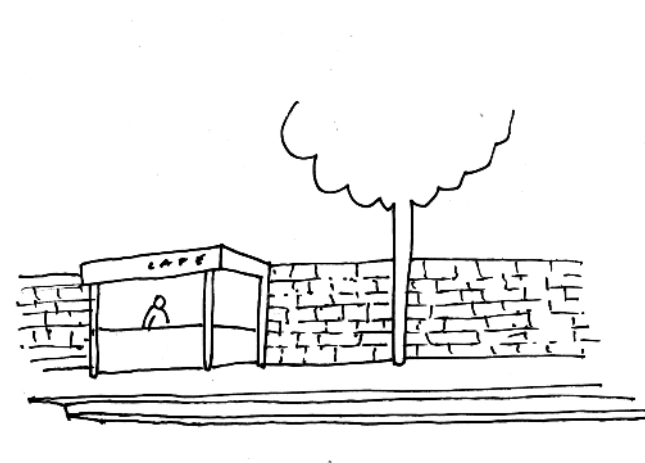
2.12.1 umístění služeb přednostně v parteru



Samostatné objekty, které doplňují nebo nahrazují parter urbánní struktury (novinové a potravinové stánky, informační kiosky, občerstvení, veřejné toalety aj.) by se na veřejných prostranstvích měly vyskytovat spíše výjimečně.

- **služby umisťovat primárně v rámci stávajících budov, kde se snáze napojí na potřebné sítě a odpadá problém, jak objekt vhodně začlenit do okolního prostředí**
- **veškeré hostinské a gastronomické služby v maximální míře alokovat v rámci parteru budov**

2.12.2 nerušivá podoba a vhodné umístění samostatných objektů



Pokud dojde k rozhodnutí, že podnik či zařízení v samostatném objektu zvýší kvalitu veřejného prostranství či služeb v dané lokalitě, pak je třeba, aby byl jeho negativní dopad na okolí minimální.

- **objekt stánku či kiosku by měl být umístěn v souladu s celkovou kompozicí daného prostranství**
- **objekt stánku či kiosku by měl vždy mít účelný tvar a minimální možné rozměry, aby netvořil prostorové a vizuální bariéry a negeneroval špatně udržovatelné prostory ve svém bezprostředním okolí**
- **materiálové, barevné a konstrukční řešení by mělo odpovídat charakteru a významu daného prostranství**
- **na samostatné objekty pro služby by se měla vztahovat obdobná pravidla jako na městský mobiliář a reklamu**

pravidla pro podkategorie objektů pro služby

2.12.3 skryté napojení na sítě technické infrastruktury



Paluba Hamburk, Plzeň. Kontejnerové stánky s občerstvením a informacemi nejsou do prostранství pouze bez kontextu umístěny, ale jsou kompozičně začleněny do prostorového uspořádání místa (podél stávající zdi) a doplněny o odpovídající celkovou úpravu prostoru. To vede k tomu, že prostранství není zatíženo prvky „navíc“ – přípojky a prvky technické infrastruktury jsou skryté, odpadkové koše jsou součástí úprav a nepůsobí rušivě atd.

2.12.4 trhy a tržiště

U funkcí a služeb, které vyžadují připojení na vodu, elektřinu apod., je třeba předem řešit způsob, jak bude objekt napojen.

- **provizorní způsob dodatečného vedení přípojek po povrchu komunikací a konstrukcí je přípustný pouze v situaci, kdy je objekt v prostoru umístěn krátkodobě - vedení by mělo být co nejkratší a nepřekážet**
- **u kiosků, které mají v prostoru setrvat delší dobu, řešit způsob napojení na sítě v rámci povolovacího procesu**
- **při návrhu nových a rekonstrukcích stávajících prostранství, kde se předpokládá pořádání společenských akcí, trhů nebo realizace doplňkových provozů formou kiosků, počítat s volnými plochami pro tyto aditivní funkce a vybraná místa osadit integrovanými (skrytými) přípojnými body**

Pravidelné i sezónní trhy na veřejných prostранstvích zpravidla utvářejí rozměrná a výrazná uskupení stánků a dalších zařízení, mezi nimiž se pohybuje a koncentruje větší množství lidí.

- **zvolit pro trh vhodné místo, navrhnout úsporné a účelné uspořádání stánků a dalšího vybavení a zajistit soulad s kompozicí daného prostoru**
- **uspořádání trhů musí ctit logiku stávajících průchodů prostранstvím a být maximálně univerzální a flexibilní**



Willich. Úprava náměstí, na kterém se konají trhy, vytváří i dostatek příležitostí pro posezení včetně velkorysého stolu. Autoři: KRAFT. RAUM. zdroj: landezine.com

2.12.5 veřejné toalety



Berlín. Příklad kultivovaného řešení objektu veřejných toalet.

- **manipulační prostor potřebný pro provoz a zásobování, popř. parkování adekvátně minimalizovat tak, aby nepůsobil v rámci celku dominantně, ideálně aby nebyl vidět**
- **při stavebních úpravách prostранství, kde se předpokládá konání trhů, navrhnout kromě přípojek na energie také dostatek příležitostí k sezení, stromů a vegetace (stín) a pítka s pitnou vodou**
- **řešit i vizuální podobu vnitřního prostředí a design objektů - jednotlivé stánky by měly být sjednoceny nebo alespoň ve vzájemném souladu co do barevnosti, velikosti a tvaru**
- **zařízení pro trhy by nemělo dominovat podobě VP, která by primárně v době nekonání trhů měla fungovat jako plnohodnotné pobytové prostранství**

Z pozice města je výhodné disponovat základní koncepcí rozmístění veřejně přístupných toalet po městě tak, aby byly dobře obslouženy zejména nejvytíženější lokality.

- **postup vytváření sítě veřejných WC:**
- 1. **zapojení stávající toalety v rámci veřejných služeb a institucí, popř. i soukromých provozoven**
- 2. **realizace toalet ve volných nebytových prostorech v parteru**
- 3. **možnost umístění samostatných objektů ve veřejném prostoru - zejména v parcích a u dětských hřišť (preferovat sdružování s dalšími podobnými funkcemi do vícefunkčních pavilonů)**

2.12.6 samoobslužné výdejní boxy eshopů a rozvážkových služeb a další podobné drobné prvky



Chodské náměstí, Plzeň. Charitativní kontejnery do města patří, neměly by ale přispívat k celkové zahlcenosti prostoru svým umístěním ani zbytečně výrazným designem tak, jak je tomu vidět na příkladu.

Výdejní samoobslužné boxy kurýrních služeb zažívají v českých městech nebývalý boom, je proto potřeba nastavit srozumitelná pravidla jejich umístování. Pravidla pro samoobslužné boxy platí podobně pro další prvky související s rozvojem nových typů služeb ve městě - charitativní kontejnery, knihovničky atd.

- boxy maximálně prostorově a vizuálně upozadit - zajištění jejich přístupnosti a snadné obsluhy nesmí být na úkor kvality okolí
- boxy musí mít kultivovaný vzhled bez křiklavých barev, nadrozměrné grafiky, robustních nápisů
- boxy neumisťovat samostatně v prostoru, ale realizovat je v rámci budov nebo „uklízet“ ke straně - např. do stávající linie plotu, maximálně využívat méně exponované plochy slepých fasád, výklenků a dalších míst, kde nenaruší kompozici prostranství a nepřekážejí
- boxy umisťovat primárně mimo historické jádro a památkově chráněná území

příklady



Americká ulice, Plzeň. Příklad neuchopeného veřejného prostranství, kde „kvete“ objektový a vizuální smog.



Kopeckého sady, Plzeň. Kultivovaný kiosk, který se nepojí s přebujelou reklamou. Pro prostředí je takováto podoba kiosku přínosem.



Americká ulice, Plzeň. Na příkladu je vidět, že dodatečné objekty prostředí spíše zatěžují, zvláště jsou-li nesourodé. Služby je tedy přednostně vhodné, co nejvíce integrovat do architektury.



bistro u budovy obchodního domu, Americká ulice, Plzeň. Drobná stavba v rámci celkově neutěšených rozsáhlých veřejných prostranství. S okolím svou podobou přirozeně nekomunikuje, což vede k dodatečným konstrukcím (konstrukce předzahrádky, schůdky) a neadekvátní reklamě.



Stockholm. Objekty pro služby mají tendenci prostředí spíše „zanášet“ objektovým smogem, často se pojí i s nevhodnou reklamou. Pokud jsou ale architektonicky kvalitně řešené a je jim věnována dostatečná pozornost, mohou do prostředí vstupovat i pozitivně.



box na výdej zásilek, Plzeň. Příklad, jak negativně mohou zejména volně stojící boxy zásilkových služeb vstupovat do městského prostoru. Nejvhodnějším řešením je boxy integrovat do budov, a v případě umístění na veřejných prostranstvích využívat co nejumírněnější provedení bez reklamy.

2.13 Umělecká díla ve veřejném prostoru

motto

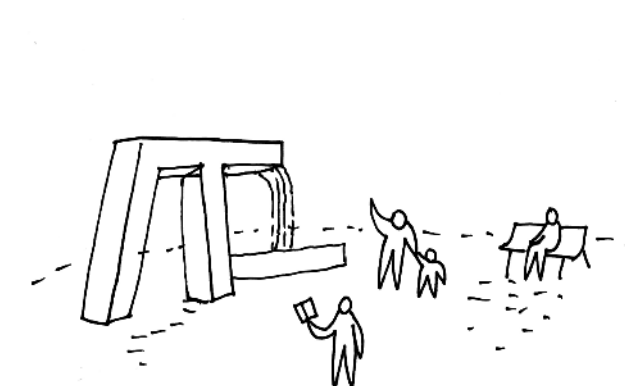
Umělecká díla ve městě zprostředkovávají setkání s kulturou, příběhy a historií. Umění může člověka vytrhnout z jeho každodennosti, rozšířit mu vnímání o nový pohled, obohatit ho, vtáhnout do veřejného dění a života ve městě. Důraz na přítomnost umění - jak trvalého charakteru (sochy, pomníky, kašny atd.), tak umění živého (např. hudba, performance, dočasné akce), v ulicích je vizitkou současného, kultivovaného a aktivního města.

Umění se také často spojí s obrazem a vnímáním města navenek daleko výrazněji, než jakýkoliv jiný prvek veřejného prostranství. Může se stát symbolem, značkou, která se otiskne do paměti lidí a přivede do města nové návštěvníky.

Umělecké dílo na veřejném prostranství má především povyšovat místo jako celek a podle toho by mělo být jeho umístění posuzováno. Zároveň by jeho ideový obsah měl ideálně s daným místem souviset.

obecné návrhové principy

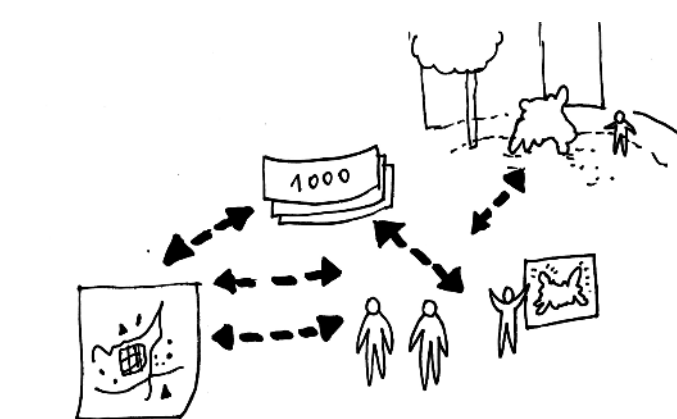
2.13.1 umělecká díla nejsou pouhou dekorací



Smysl umění v ulicích je širší a spočívá také v jeho obsahovém sdělení a interakci s místem a lidmi.

- **umělecké dílo ve veřejném prostoru zpřístupňuje myšlenky a současné i minulé kulturní hodnoty všem bez rozdílu**
- **význam díla nehledat v jeho okázalosti, velikosti, materiálu nebo reálné ceně, ale posuzovat mj. podle toho, jak hluboký je jeho smysl a vztah k místu, pro které je vytvořeno**

2.13.2 systémová podpora umění na veřejných prostranstvích



Město může zlepšovat své prostředí také prostřednictvím posílení vztahu umění a architektury. Podpora vzniku uměleckých děl na veřejných prostranstvích by měla mít systémovou podobu.

- **systémová podpora umění ve veřejném prostoru musí zahrnovat nejen finanční prostředky, ale i institucionální zázemí**
- **způsob financování může vycházet například z principu „procento na umění“ (část rozpočtu z realizace staveb se alokuje na trvalé umění); alternativou je zřízení městského fondu, který distribuuje prostředky na vybrané projekty podložené koncepcí a doporučené odbornou komisí**
- **aktuálním trendem mnoha kulturních metropolí je také podpora kvalitních dočasných projektů** (příkladem mohou být aktivity vídeňské organizace „KÖR - Kunst im öffentlichen Raum Wien“)

pravidla pro podkategorie uměleckých děl ve veřejném prostoru

2.13.3 realizace trvalých děl s ohledem na jejich dlouhodobé setrvání v prostoru



ruce u katedrály, nám. Republiky, Plzeň. Drobnou sochu umístil autor na veřejné prostranství původně „na černo“. I přes odhalení ale na místě zůstala a stala se malou městskou legendou. Autor: Lukáš Řezníček



Matka - kouzelnice, Mlýnská strouha, Plzeň. Umělecké prvky slouží ke hře. Autoři: Tereza Damcová, Pavel Pražák

Díla trvalé povahy (sochy, pomníky, památníky, pamětní desky, umělecky ztvárněné prvky architektury aj.) jsou v prostoru umístěna dlouhodobě, tvoří stálou součást prostředí a měla by proto splňovat vysoké nároky z hlediska kvality.

- **kvalitní dílo musí být fyzicky odolné, zohledňovat kontext místa a dokázat obhájit myšlenku, kterou reprezentuje**
- **motiv a význam díla mají rovnocennou důležitost jako architektonické a výtvarné hledisko**
- **realizaci nového trvalého umění by mělo předcházet odborné posouzení záměru a kvalifikované vyhodnocení kvality návrhu díla např. ve výtvarné soutěži o návrh**
- **prostor by měly dostat nejen tradiční výtvarné formy a figurální motivy, ale také umělecké výtvary, které promlouvají současným jazykem**

2.13.4 realizace trvalých děl ve vztahu k městu a místu



Anděl, náměstí Republiky, Plzeň. Kašna na náměstí Republiky. Současné umělecké dílo, které vhodně vstupuje do historického prostředí. Autor: Ondřej Císler



Památník Maxe von Stoela, Praha. Symbolické dílo připomíná historickou událost, a zároveň sloužící jako prostorotvorný prvek integrovaný do veřejného prostoru. Autor: Dominik Lang

Realizace uměleckého díla na veřejném prostranství není čistě výtvarnou disciplínou, ale také architektonicko-urbanistickou.

- **důležitá je účast architekta v procesu realizace díla, ideálně již ve fázi návrhu**
- **umístění díla na veřejné prostranství musí ideově i fyzicky zohledňovat charakter prostranství tak, aby je povýšilo. Současně by mělo být místo upraveno v souladu s koncepcí díla, aby umění v daném prostoru působilo tak, jak je zamýšleno**
- **v ideálním případě je dílo navrhováno přímo pro konkrétní předem zvolené místo**
- **do prostoru, v němž je zamýšleno dílo vnímat, by neměly zasahovat rušivé prvky - např. stožáry veřejného osvětlení, dopravní značky a další překážky**
- **umístění díla se primárně řídí ideovými a kompozičními principy, a nikoli technickými limity, jako je např. průběh podzemních inženýrských sítí**
- **veškeré detaily instalace - způsob ukotvení, styk sochy nebo podstavce s dlažbou pochozí plochy musí být promyšleny od začátku tvorby jako součást celkového řešení návrhu**

2.13.5 trvalá díla v tvorbě a obnově veřejných prostranství



Pomník Jiřímu Trnkovi a umění bojujícímu proti totalitním režimům, Borský park, Plzeň. Autor: Josef Mištera (návrh), Luděk Míšek (realizace), zdroj fotografie: Eva Haunerová, www.krizkyavetrelci.plzne.cz

Nově navrhovaná či rekonstruovaná prostranství jsou příležitostí pro realizaci uměleckých děl. Když je místo zvoleno přímo autory návrhu celého prostoru nebo ve spolupráci s nimi, je výrazně větší šance, že dílo bude smysluplně usazeno ve vztahu k celku.

- **do zadání projektů doporučovat vymezení konkrétních míst, oblastí nebo příležitostí pro realizaci umění (např. jen formou výtvarného ztvárnění prvku architektury či městského designu)**

2.13.6 trvalá díla - péče



bronzový kůň v Kopeckého sadech, Plzeň. Původně byla socha vystavena v rámci festivalu Sculpture line a i přes záměr dočasného umístění na veřejných prostranstvích v ulicích zůstává. Provedení v bronzu umožňuje trvalou povahu díla, dobře působí i nenásilné začlenění do prostoru. Autor: Michal Gabriel

Stav uměleckých děl na veřejných prostranstvích je vizitkou města.

- **bez zajištění dostatečné finanční podpory na údržbu stávajících děl nemá smysl realizovat díla nová**
- **podmínkou realizace nového díla je zajištění trvalé péče něj včetně oprav a renovací s cílem dlouhé životnosti a udržení kvality díla i místa**
- **před realizací díla vyjasnit majetkoprávní vztahy – vlastnictví a správu díla samotného, vlastnictví a správu pozemku, na kterém je umístěno, a pozemků či objektů bezprostředně souvisejících - od toho pak odvíjet dané zodpovědnosti (totéž se týká děl již existujících, u nichž není vyjasněná správa)**

2.13.7 dočasné umělecké intervence



Lightfestival, náplavka Radbuzy, Plzeň. Příklad využití veřejného prostoru pro dočasné umění.

Umělecká díla nemusí být umísťována vždy natrvalo, přitom jejich přínos pro město, jeho obyvatele a návštěvníky může být významný. Patří sem například krátkodobě vystavené artefakty nebo místně specifické instalace.

- **vzhledem k deklarované dočasnosti není na dílo a způsob jeho instalace kladeno tolik nároků z hlediska povolování a fyzické odolnosti, přesto je důležité zajistit bezpečnost a umístění prvku podložit hlubší rozvahou nad vztahem díla a prostoru**
- **dočasné intervence je možné pojmout volněji a ponechat také prostor pro experiment**



Brno. Dočasná umělecká intervence v rámci festivalu Sochy v ulicích. Dílo může být méně odolného, experimentálního charakteru. Autor: Krištof Kintera



klášterní zahrady, Litomyšl. Monumentální socha židle se symbolickým významem se ve veřejném prostoru uplatňuje vhodným způsobem. V Litomyšli bylo dílo umístěno pouze dočasně. Autorka: Magdalena Jetelová